

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Daniela Merklová

**Regionální diferenciacce hospodářství vybraných
provincií Kanady od 80. let 20. století do současnosti**

Bakalářská práce

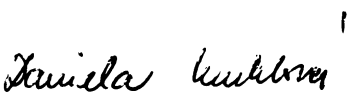
Praha 2007

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Leoš Jeleček, CSc.

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce, RNDr. Leoši Jelečkovi, CSc., za pročtení návrhů práce a poskytnutí cenných rad a připomínek. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří mě během studia a psaní práce podporovali.

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím uvedených zdrojů dat a literatury.

V Praze 23.5. 2007

Daniela Merklová

Obsah

1. ÚVOD	6
1.1. Hypotéza, hlavní výzkumné otázky a cíle	6
1.2. Data a metodika	7
1.3. Prameny a literatura	9
2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA.....	11
2.1. Regionální členění Kanady	12
2.2. Charakteristika „standardních“ geografických oblastí	15
2.3. Obyvatelstvo Kanady	18
2.3.1. Populační a migrační charakteristiky a trendy	18
2.3.2. Populační vývoj v provinciích v letech 1981–2006	21
2.3.3. Populační vývoj v Census Metropolitan Areas.....	25
2.4. Hospodářství Kanady	26
2.4.1. Mezníky hospodářského vývoje Kanady ve 20. století.....	26
2.4.2. Hrubý domácí produkt	28
2.4.3. Hrubý domácí produkt na obyvatele	30
2.4.4. Ekonomická struktura.....	32
2.4.5. Pracovní síla	33
2.4.6. Zahraniční obchod.....	37
2.5. Shrnutí zjištěných výsledků	40
3. SROVNÁNÍ HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE ČTYŘ NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH PROVINCÍ... 41	
3.1. Vývoj HDP vybraných provincií a charakteristika jejich hospodářství	41
3.2. Struktura zaměstnanosti.....	49
3.3. Nezaměstnanost a zaměstnanost	51
3.4. Hrubý domácí produkt na obyvatele a produktivita práce	53
3.5. Zahraniční obchod	54
3.5.1. Podíl jednotlivých provincií na exportu země	54
3.5.2. Obchod s USA	56
3.5.3. Zahraniční obchod vybraných provincií	57
4. ZÁVĚR.....	62
5. PRAMENY A LITERATURA.....	66
5.1. Prameny	66
5.2. Literatura.....	66
SEZNAM ZKRATEK	68
SEZNAM PŘÍLOH	69

Seznam tabulek, grafů a map

Tabulka č. 1: Populace, hustota zalidnění a rozloha kanadských teritorií a provincií v roce 2006.....	13
Tabulka č. 2: Geografické regiony Kanady, jejich rozloha a velikost populace (2006).....	14
Tabulka č. 3: Podíl provincií a teritorií na populaci Kanady a rozdíl v období 1981–2006 (v %)	22
Tabulka č. 4: Populační vývoj provincií a teritorií v období 1981–2006 (v abs., %)	23
Tabulka č. 5: HDP v cenách z roku 1997 dle provincií (v mil. CAD) a jeho vývoj 1981–2005 (v %) ..	29
Tabulka č. 6: Podíl provincií na tvorbě HDP a rozdíl mezi hodnotami v období 1981–2005 (v %)	30
Tabulka č. 7: Reálný HDP/obyv. (CAD 1997) a jeho vývoj v období 1981–2005 (v abs., v %)	32
Tabulka č. 8: Zaměstnanost dle provincií v období 1981–2005 (v %).....	35
Tabulka č. 9: Nezaměstnanost dle provincií v období 1981–2005 (v %).....	36
Tabulka č. 10: Export z Kanady (v mil. CAD) a jeho vývoj 1990–2005 (v %).....	38
Tabulka č. 11: Import do Kanady (v mil. CAD) a jeho vývoj 1990–2005 (v %).....	38
Tabulka č. 12: Saldo obchodní bilance (mil. CAD) 1990–2005	39
Tabulka č. 13: Export dle komodit v letech 1990–2005 v mil. CAD a jeho vývoj.....	39
Tabulka č. 14: Zaměstnanost dle sektorů v provinciích v roce 2006	50
Tabulka č. 15: Produktivita práce v cenách z roku 1997 a její vývoj v období 1991–2005.....	54
Tabulka č. 16: Saldo obchodní bilance v období 1990–2005.....	55
Tabulka č. 17: Export dle komodit (v mil. CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005.....	58
Tabulka č. 18: Export dle komodit (v mil. CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005.....	59
Tabulka č. 19: Export dle komodit (v mil. CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005.....	60
Tabulka č. 20: Export dle komodit (v mil. CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005	61
Mapa č. 1: Administrativní rozdělení Kanady.....	13
Mapa č. 2: Populační změny v Census Divisions v období 2001–2006.....	25
Mapa č. 3: HDP v cenách z roku 1997 dle provincií (mil. CAD) a jeho vývoj 1981–2005.....	29
Mapa č. 4: Vývoj HDP/obyv. v provinciích v období 2001–2005 (%)	31
Graf č. 1: Zaměstnanost v Kanadě v období 1981–2005 (v %).....	34
Graf č. 2: Nezaměstnanost v Kanadě v letech 1980–2005	35
Graf č. 3: Průměrný roční plat dle provincií a teritorií v roce 1980–2000 (CAD 1997)	37
Graf č. 4: Cena ropy v období 1947–2004 a hlavní události ovlivňující jejich vývoj	46
Graf č. 5: Nezaměstnanost ve vybraných kanadských provinciích v období 1980–2005 (%).....	51
Graf č. 6: Zaměstnanost ve vybraných kanadských provinciích v období 1980–2005 (%).....	52
Graf č. 7: Podíl provincií na exportu Kanady v období 1990–2005 (%)	55
Graf č. 8: Podíl provincií na importu Kanady v období 1990–2005 (%)	55
Graf č. 9: Podíl exportu do USA na celkovém exportu provincií v období 1990–2005 (%)	56
Graf č. 10: Podíl importu z USA na celkovém importu jednotlivých provincií v období 1990–2005	56
Obrázek č. 1: Ropovody na sveroamerickém kontinentu.....	46

Abstract

MERKLOVÁ, D. (2007): Regional differentiation of the economy of the selected Canadian provinces since the 1980's till the present.

Bachelor Thesis.

Department of Social Geography and Regional Development, Faculty of National Science, Charles University, Prague.

The main object of this bachelor thesis is to examine and evaluate the spatial distribution of economic production and population in Canada. In order to do this, I analyse selected social and economic indicators (population growth, GDP, GDP per capita, unemployment, import and export and others) in the time period from 1980's until the present at both national and provincial level. The key presumption is, that there is a distinctive shift of the population and economic production from the old industrial cores ("the Heartlands") to the regions with better environment and natural conditions, the so called "Sunbelts". In Canada this is presented by shift from east towards the west or from Ontario and Québec to British Columbia and Alberta, respectively. This shift is caused by many factors, primarily by different history and natural conditions at the regions. However, the global economy is still more important, especially in Canada. Canada is strongly influenced by its giant neighbour, the USA.

KEY WORDS: Canada; regional geography; heartland-hinterland; Sunbelt; economy; population.

1. ÚVOD

Předložená bakalářská práce se zabývá problematikou regionální geografie Kanady. Vzhledem k rozsáhlosti tématu jsem se rozhodla zabývat se pouze sociálně-ekonomickými aspekty změn regionální diferenciacie ekonomiky na příkladu čtyř nejvýznamnějších kanadských provincií – Ontaria, Québecu, Britské Kolumbie a Alberta. Dvě provincie leží ve východní části země, dvě v západní, bohaté na nejdůležitější strategické energetické zdroje. Již od samého osídlování území Kanady byl jejich vývoj odlišný. Ve své práci poukazuji na tyto odlišnosti a snažím se hlouběji objasnit jejich příčiny.

Ve druhé kapitole je nastíněna geografická charakteristika Kanady a tato kapitola je v podstatě východiskem následujícího hlubšího rozboru údajů o hospodářství země a jednotlivých provincií. Třetí kapitola navazuje na kapitolu druhou, resp. na její ekonomickou část a vysvětluje hospodářský vývoj výše uvedených vybraných provincií. Důraz je kladen na charakteristiku hlavních trendů, které se udály za posledních 25 let a nastínění dalšího vývoje jak vzhledem k současné ekonomické situaci, tak k ekonomickým očekáváním. Kromě vývojových trendů poukazuji také na postavení Kanady v globální ekonomice a její vazby na ekonomiku USA, které jsou největším obchodním partnerem Kanady.

1.1. Hypotéza, hlavní výzkumné otázky a cíle

Klíčovou doloženou premisou, z které jsem ve své práci vycházela, je závěr o přesunu bohatství a populace ze starých industriálních jader (oblast Velkých jezer, SEO Střední severovýchod) do oblastí tzv. Sunbeltu (Slunečního pásu) ve Spojených státech (od severovýchodu na jih a jihozápad), viz Rydvalová 2001, Lukešová 2006. Základní hypotézou této práce pak je, že v případě Kanady obdobný přesun rovněž probíhal a probíhá. Vzhledem k její odlišné makro-geografické poloze, která způsobila soustředění obyvatelstva a ekonomických aktivit v úzkém pásmu podél hranic s USA, ovšem od východu na západ. Tudíž přesun nových ekonomických aktivit, obyvatelstva a utváření nových jader, směřuje do oblastí s vyrovnanějším a mírnějším klimatem a lepším životním prostředím, tj. směrem k Pacifiku.

V souvislosti s teorií přesunu jádra využívám koncepci teorie heartland-hinterland, jež nejlépe vyjadřuje regionální disparity na úrovni národní i provinční (o této teorii blíže Blažek, Uhlíř 2002, s. 78–106).

Je ovšem zjevné, že problematika přesunu bohatství a populace není jednoduchá a pro její řešení je nutná znalost mnoha příčin a poznatků o ekonomickém vývoji celého státu, a to i v globálních souvislostech. Z toho důvodu se v práci tohoto druhu (práce bakalářská) jedná spíše o pokus nastínění hlavních změn v regionální diferenciaci a jejich hlavních příčin,

a to na základě literatury a analýzy statistických údajů. Cílem práce je pak i potvrzení, že k těmto změnám a posunům dochází. Vzhledem k tomu, že hospodářství prochází vývojem, restrukturalizací a transformací v kontextu vývoje mezinárodního (např. trh s ropou) lze predikci nastíněných trendů formulovat jen obecněji. Vzhledem k tématické šíři celé problematiky je nutná znalost velkého množství dat, současně globálních souvislostí a pro úspěšné provedení analýzy také zkušeností. Tato práce je proto spíše úvodem k hlubšímu řešení této problematiky v diplomové práci.

Za hlavní ukazatel hospodářského vývoje jsem si vybrala ukazatele národního důchodu se zaměřením na období 1981–2005 pro celou Kanadu a jednotlivé provincie. Dalšími ukazateli jsou ukazatele práce a pracovní síly – zaměstnanost, nezaměstnanost, produktivita a intenzita práce. Třetím důležitým okruhem statistických dat jsou informace o zahraničním obchodu. Vývoj ukazatelů sleduji v intervalech 1981–1991, 1991–2001 a 2001–2005. Tato data jsou zpracována pro větší přehlednost do tabulek, grafů a map. Cílem mé práce je sledovat vývoj těchto ukazatelů v kontextu národním i globálním.

Hlavní výzkumné otázky, které navazují na stanované cíle jsou následující:

1. Platí, že zdroje růstu HDP Kanady a váha jejich podílu se přesouvají z východu na západ? Jaká je souvislost s přesunem obyvatelstva?
2. Jak se měnila distribuce bohatství v jednotlivých provinciích Kanady od 80. let 20. století do současnosti a jaké jsou hlavní příčiny tohoto vývoje?
3. Zvyšuje se závislost ekonomiky Kanady a jednotlivých provincií na USA?

1.2. Data a metodika

Hospodářský vývoj vybraných provincií analyzuji na základě těchto statistických dat:

- Hrubý domácí produkt (HDP)
- Struktura zaměstnanosti dle sektorů
- Nezaměstnanost a zaměstnanost
- HDP na obyvatele a produktivita práce
- Import a export.

Dále v kap. č. 2 používám ukazatel populačního vývoje v rámci provincií a Central Metropolitan Areas a pro charakteristiku hospodářství kromě výše uvedených hospodářských ukazatelů také průměrné platy a hospodářskou strukturu dle tvorby HDP.

Jako hlavní ukazatel je použita hodnota HDP ve stálých cenách z roku 1997. HDP je nejčastěji používaným ukazatelem měření dlouhodobého hospodářského vývoje. Jeho vývoj je často spojen s velkými hospodářskými změnami. Při doplnění tohoto ukazatele dalšími údaji jako např. HDP na obyvatele, produktivita práce, či nezaměstnanost je možné si udělat

přesnější představu o ekonomice a jejím vývoji a taktéž o životní úrovni obyvatel v jednotlivých provinciích. V souvislosti s otázkou vývoje ekonomiky užívám také jako jeden z ukazatelů populační vývoj, neboť je jasná souvislost mezi populačním přírůstkem a ekonomickým růstem. Ke zjištění míry závislosti kanadské ekonomiky na USA používám ukazatel hodnoty exportu a importu z hlediska provincií. Navíc export dle komoditního složení poskytuje výstižnější obraz o významu jednotlivých průmyslových odvětví v provinciích.

Použitá data jsem získala především z publikací Statistics Canada. Zdrojem dat hospodářských ukazatelů mi byla příloha Historical Statistical Supplement 2005/06 publikace Canadian Economic Observer vydaná Statistics Canada. Pro populační data jsem používala výsledky censů 1996, 2001 a 2006. U některých ukazatelů, kde je problém získání starších dat z 80. let, jsem se rozhodla blíže zaměřit až na 90. léta. Všechna data (nebude-li uvedeno jinak) jsou přepočtena na ceny kanadského dolaru (CAD) za rok 1997. Takto přepočtená data jsou objektivnější při zjišťování vývoje než data v současných cenách, která vyjadřují spíše relativní poměr.

Pro zjištění údajů o importu a exportu jsem použila databázi Industry Canada Strategis. Z této databáze lze data vyexportovat za období 1990–2006. Jedním z důvodů, proč není možné nalézt starší data, je jejich nesoulad v důsledku změny klasifikačních systémů z klasifikace SIC (Standard Industrial Classification) do NAICS (The North American Industry Classification System), která proběhla v roce 1987. Další možností vyhledávání dat o importu a exportu je podle HS systému (Harmonized Commodity Description and Coding System), tedy celního sazebníku komodit. Tato varianta se mi zdála vzhledem k velké přehlednosti optimální. Data importu a exportu jsou v běžných cenách. Pro import a export dle zemí užívám vývojový ukazatel, který je ale vzhledem k dolaru v běžných cenách spíše relativním ukazatelem. Pro komoditní složení exportu užívám procentuální podíl na celkovém exportu země či provincie. Pro údaje rozložení zaměstnanosti dle odvětví je použito rozdělení dle NAICS v kombinaci s vlastní úpravou na primér-sekundér-terciér.

Dalším problémem dostupnosti dat jsou data za teritoria. V roce 1999 došlo k oddělení teritoria Nunavut od Severozápadního teritoria a následkem toho také ke změně datové základny. V ekonomických statistikách často nejsou data za teritoria také vůbec uvedena, zřejmě kvůli jejich nevelkému ekonomickému významu. Z toho důvodu také nevidím problém v tom, že tato data nejsou v práci uvedena, neboť v hodnocení daných ukazatelů nehrají velkou roli.

Mnoho autorů při charakteristice regionální geografie Kanady používá rozdělení do šesti oblastí (více viz kap. 2.1.). Tyto oblasti jsou tvořeny jednou nebo více provincií resp. teritoriem. Provincie Alberta, kterou jsem se v práci zabývala samostatně, je obvykle

zahrnuta v regionu Západní Kanada. Důvodem, proč jsem se rozhodla provincii vyčlenit zvlášť, je zaměření mé práce. Vzhledem k tomu, že se v práci zaměřuji hlavně na ekonomickou charakteristiku, zdálo se mi nevhodné tohoto „ekonomického tygra“ v rámci Kanady přiřazovat k ostatním prérijním provinciím, které jsou spíše úpadkové. Ekonomiky těchto provincií jsou momentálně již velmi odlišné.

Ve své práci také vyčleňuji pro jednoduché porovnání směru přesunu (populace a bohatství) vlastní regiony. Jedná se o dva velké regiony s přesně vymezenými hranicemi, z nichž jeden tvoří Ontario a Québec na východě a druhý Britská Kolumbie a Alberta na západě země. Tyto regiony označuji jako „Východ“ a „Západ“.

Seznam použitých zkratk je uveden na konci práce. Pro zkratky provincií používám oficiální terminologii dle Statistics Canada - Standard Geographical Classification 2006.

1.3. Prameny a literatura

Vzhledem k tomu, že česká literatura o regionální geografii Kanady není příliš rozsáhlá, používala jsem především literaturu kanadskou a americkou. Kromě regionálně geografické literatury jsem využívala také literaturu týkající se ekonomiky země a provincií.

Přínosem byla především kniha M. Bone (2005), která charakterizuje regionální geografii Kanady na základě Friedmannovy teorie heartland-hinterland resp. core-periphery (jádro-periferie). Na základě této teorie jsou vysvětlovány regionální rozdíly v rámci celé Kanady i jednotlivých provincií, resp. šesti geografických oblastí. K nim autor uvádí také hlavní současný problém regionu a nastiňuje možný budoucí vývoj. Bone vymezuje „Centrální Kanadu“ (Ontario a Québec) jako jádro, „Britskou Kolumbii“ a „Prérie“ jako rozvíjející se periferii, „Atlantskou Kanadu“ jako upadající periferii a „Teritoriální Sever“ jako zdrojovou periferii (více viz kap. 2.2.). Kniha je velmi komplexní co se týče regionální geografie Kanady a zahrnuje kromě regionálně geografických charakteristik také historii, fyzickou geografii a teoretickou část. Bone klade velký důraz na souvislosti a srovnávání, a to jak mezi sociální a fyzickou geografii (přičemž fyzickou geografii považuje za základ pro pochopení geografie regionální), tak i na souvislosti historicko-společenské, či ekonomické. Velmi zdůrazňuje vliv USA ekonomiky na ekonomiku kanadskou a vysvětluje hlavní příčiny, jež pramení v minulosti.

Dostí podobný koncept objasnění regionální geografie Kanady má kniha L. McCann a A. Gunn (1998). Zde se objevuje ještě podrobnější vysvětlení teorie jádro-periferie a její aplikace na úrovni státní i provinční (resp. teritoriální). Kniha se snaží vysvětlit důvody proč a jak se utvářela regionální geografie Kanady, a to již od konce 19. století, což je odlišné od většiny ostatní literatury. Odpověď hledá spíše v historii s přihlédnutím k přírodním podmínkám, které jsou prvotním důvodem rozmístění osídlení. Kniha je kolektivní

monografií, v níž na každé téma píše vybraný specialista, včetně kanadského uznávaného historického geografa D. Kerra.

McKnight (2001) přináší rovněž četné přínosné informace, a to především popisným způsobem. Kanada je zde porovnávána se svým ekonomicky, populačně a mocensky gigantickým sousedem a překvapivě není opomíjena. McKnight se zaměřuje na popis regionální geografie jiným způsobem než Bone, uvádí fakta a jejich vysvětlení, nezaměřuje se příliš na statistické údaje, ale více na skutečnosti, které plynou ze samotného regionálního členění a charakteristiky regionů. Autor přichází s vlastním členěním obou zemí na patnáct geografických regionů, které jsou co nejvíce homogenní (jak z hlediska fyzicko-, tak sociálně-geografického) takže nedbají hranic států ani se neshodují s územně-statistickými jednotkami. Autor tyto regiony charakterizuje na základě společných znaků. Ačkoli tato kniha obsahuje velké množství informací, právě vzhledem ke konceptu homogenních regionů nelze informace jednoduše vytřídit pro použití v mé práci. Přesto je tento koncept zajímavý a jedinečný.

Nejpodrobnější údaje o regionální geografii Kanady podává Warketin (1997, 2000), který Kanadu člení na šest regionů (nikoliv na základě hranic provincií) a tyto regiony dále člení na menší jednotky. Regiony jsou podobně jako u McKnigha (2001) homogenní a jsou vytvořené na základě prostorových vztahů. Kniha je popisná se zaměřením na podrobnosti o regionech a přináší mnohé další zajímavé poznatky o Kanadě. Propracovaný je obecný úvod. Oproti staršímu vydání (1997) je ve vydání z roku 2000 v každé kapitole přidána tzv. případová studie, podrobné zpracování určitého specifického tématu. To knihu obohacuje o nové myšlenky a aktuální témata. Kniha je značně rozsáhlá (640 s.) a obsahuje mnoho tabulek, grafů a map.

Většina uvedených knih jsou v podstatě vysokoškolské učebnice, přičemž rozsah podrobností o jednotlivých regionech se liší. Bone se snaží především o pochopení souvislostí a vývoje regionální geografie, čímž je tato kniha jedinečná. McCann a Gunn se nejvíce zabývají aplikací teorie heartland-hinterland a v této souvislosti se také více zaměřují na historii. Warketin popisuje nejvíce regionální fakta, což místy působí až nudně, tato kniha je nejvíce informativního charakteru. McKnight svým odlišným konceptem zaměřeným na USA i Kanadu umožňuje srovnání mezi oběma zeměmi.

Edice Statistics Canada vydává velké množství článků a analýz na aktuální témata i na hodnocení vývoje určitých ukazatelů. Tyto analýzy jsou často také jediným zdrojem některých statistických dat, proto byly z mého pohledu velmi důležitou složkou studia literatury. Navíc se autoři většinou specializují na určité téma, a proto kvalita těchto analýz je vysoká.

Mnoho informací o aktuálním dění jsem získala rovněž v kanadských tištěných médiích, zvláště v The Globe & Mail a Canadian Business.

2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA

Ačkoli cílem mé práce je hlubší socioekonomická charakteristika vybraných provincií, je nutné tyto provincie charakterizovat též ve kontextu celé Kanady a nelze vynechat charakteristiku dalších provincií resp. regionů, neboť všechny regiony jsou neustále ve vzájemné interakci. Stejně tak ani nelze vynechat velký význam a vliv kanadského souseda – USA, momentálně největší velmoci světa, která silně ovlivňuje geopolitický i geoeconomický vývoj a význam Kanady. Následující kapitola se tedy obecně zabývá populační a hospodářskou charakteristikou země a prostorového rozmístění ukazatelů v rámci provincií. V této kapitole se také pokusím nastínit, zda skutečně dochází k přesunu populace a bohatství směrem na západ. Na základě poznatků z této kapitoly se v kapitole následující detailněji zaměřím na čtyři nejvyspělejší kanadské provincie. Vzhledem k tomu, že v hlavní kapitole č. 3 se již zabývám pouze hospodářským vývojem, uvádím v této kapitole rovněž podrobnější populační charakteristiku a vývoj tak, aby vznikl ucelený obrázek o sociálně-ekonomické situaci v zemi.

Rozlohou je Kanada druhou největší zemí světa (9,98 mil. km²), již vzhledem k nepříznivým přírodním podmínkám obývá pouhých 31,6 mil. obyvatel (2006 Census of Canada). Poloha Kanady je z globálního hlediska velmi výhodná, země je obklopena Pacifickým, Atlantickým a Severním ledovým oceánem a na jihu a severozápadě má společné hranice s USA. Vzhledem k malé populaci má tato země na rozdíl od většiny vyspělých zemí stále velké kapacity pro imigraci ze zahraničí.

Kanada je federální parlamentní demokracií a konstituční monarchií, která se administrativně dělí na deset samosprávných provincií a tři teritoria řízená federální vládou. Hlavou země je britská královna, jež je zastupována generálním guvernérem. Výkonnou moc má vláda v jejímž vedení stojí premiér, zákonodárnou moc má dvoukomorový Parlament. Každá provincie má vlastního guvernéra a vládu. Nejsilnějšími stranami jsou Konzervativní strana Kanady, Liberální strana Kanady, Québecký blok a Nová demokratická strana.

Distribuce obyvatelstva a s tím související distribuce hospodářství je v Kanadě úzce spojena s fyzickogeografickými podmínkami, které jsou vzhledem k rozloze i poloze země velmi různorodé. Obyvatelstvo se koncentruje v jižní části země při hranicích s USA, kde je mírnější klima. S tím souvisí též historický faktor osidlování země – evropské obyvatelstvo přicházející od 17. století do Ameriky zde hledalo nový prostor pro život a usídlilo se na nejvýhodnějších místech. Až později v souvislosti s výrobou a těžbou surovin a dřeva se začal vliv přírodních podmínek snižovat a např. v oblastech se zásobami nerostných surovin začala vznikat nová sídla. Na význam fyzickogeografických podmínek poukazuje i Bone (2005), který tvrdí, že pro porozumění regionální geografie Kanady je třeba nejprve porozumět fyzické geografii. Fyzickou geografii považuje také za základ koncepce jádro –

periferie, neboť regiony s příznivějšími podmínkami se vyvíjejí spíše jako jádrové regiony a regiony s méně příznivými podmínkami se stávají periferními a závislími na jádru.

Z hlediska fyzickogeografického lze Kanadu rozdělit na sedm základních regionů: Canadian Shield (Kanadský štít), Cordillera (Kordiléry), Interior Plains – Prairies (Vnitřní planiny – Prérie), Hudson Bay Lowland (Nížina Hudsonova zálivu), Arctic Lands (Arktické země), Appalachian Uplands (Apalačské hornatiny) a Great Lakes-St. Lawrence Lowlands (nížiny Velkých jezer – řeky sv. Vavřince). Ve všech těchto regionech jsou odlišné fyzickogeografické podmínky, a to jak klimatické, geologické a geomorfologické, tak i s tím související např. pedologické aj. Z toho též vyplývají rozdílné podmínky pro zemědělství, rozmístění zdrojů nerostných surovin a paliv, lesů atd. Na více než 2/3 rozlohy země se nachází permafrost.

2.1. Regionální členění Kanady

Můžeme se setkat s mnoha typy členění země, které byly vytvořeny na základě různých účelů. Většina geografů tvrdí, že klíčové faktory pro regionální členění země jsou přírodní podmínky a historický vývoj (např. McKnight 2001, Bone 2005, McCann a Gann 1998 ad.). Jednotliví autoři buď berou dále v potaz hranice statistických jednotek a používají pro vysvětlení regionální geografie statistická data nebo zůstávají u členění podle společných znaků. Stále větší důraz při regionálním členění je kladen na ekonomický a populační faktor, neboť během 20. století došlo k mnoha změnám na poli hospodářském i demografickém.

Územněsprávní členění Kanady je na deset provincií a tři teritoria (tabulka č.1 a mapa č.1). Většina statistických dat je uváděna za tyto jednotky. Sub-regiony provincií a teritorií jsou Cenusus Divisions (CD), za které jsou také prováděna statistická šetření. Názvy CD se v jednotlivých provinciích liší – např. county, municipality apod. Statistics Canada ve svých používá výhradně členění za provincie, teritoria a CD.

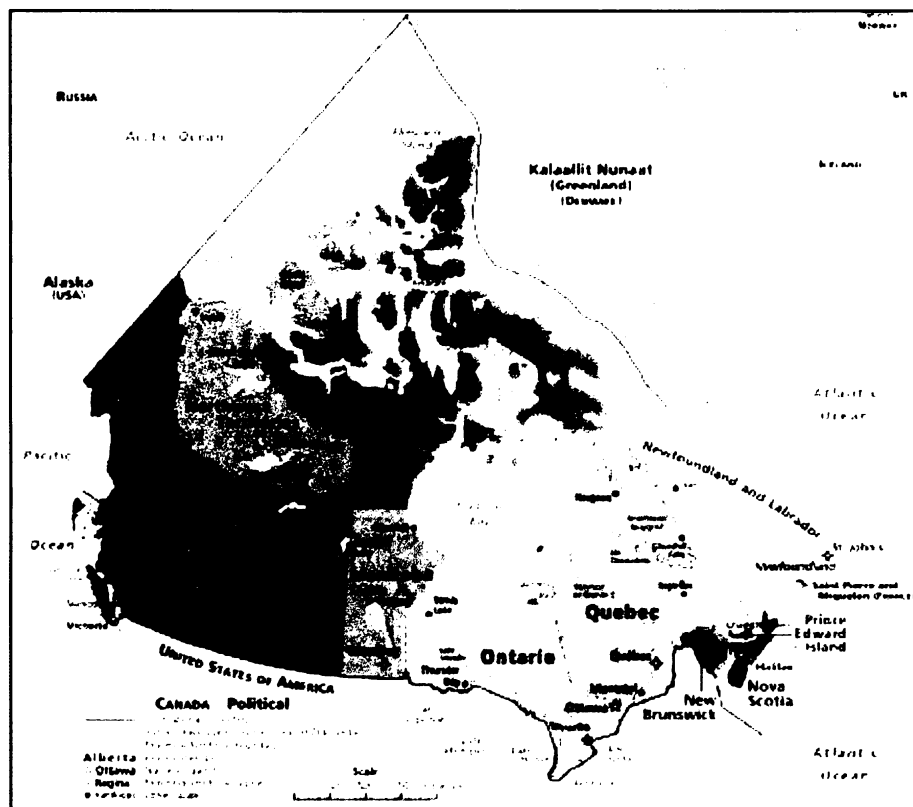
Tabulka č. 1: Populace, hustota zalidnění a rozloha kanadských teritorií a provincií v roce 2006

Provincie	Hlavní město	Populace (v tis.)	Populace (v %)	Rozloha (v tis. km ²)	Rozloha (v %)	Hustota zalidnění (ob./km ²)
Newfoundland a Labrador	St. John's	505	1,6	405	4,1	1,2
Ostrov Prince Edwarda	Charlottetown	136	0,4	6	0,1	22,7
Nové Skotsko	Halifax	913	2,9	55	0,6	16,6
Nový Brunswick	Fredericton	730	2,3	73	0,7	10,0
Québec *	Québec City	7 546	23,9	1 542	15,4	4,9
Ontario *	Toronto	12 160	38,5	1 076	10,8	11,3
Manitoba *	Winnipeg	1 148	3,6	648	6,5	1,8
Saskatchewan *	Regina	968	3,1	651	6,5	1,5
Alberta *	Edmonton	3 290	10,4	662	6,6	5,0
Britská Kolumbie *	Victoria	4 113	13	945	9,5	4,4
Zákon	Whitehorse	30	0,1	482	4,8	0,1
Severozápadní teritorium	Yellowknife	41	0,1	1 346	13,5	0,0
Nunavut	Iqaluit	29	0,1	2 093	21	0,0
Kanada *	Ottawa	31 612	100	9 985	100	3,2

Zdroj: Statistics Canada – 2006 Census of Canada. <http://www.statcan.ca>. Zpracovala: D. Merková.

Pozn: * - ve výsledku není zahrnuta populace alespoň jedné indiánské rezervace.

Mapa č. 1: Administrativní rozdělení Kanady

Zdroj: Statistics Canada. <http://www.statcan.ca>.

Nejčastěji používaným členěním Kanady je na šest geografických regionů, které jsou složeny z jedné nebo více provincií či teritorií. Jedná se o region Ontario, Québec, Britská Kolumbie, Western nebo Prairie Canada (Západní či Prérijní Kanada), Atlantic či Maritime

Canada (Atlantská nebo Přímořská Kanada) a Territorial North či North Canada (Teritoriální sever, Severní Kanada). Bližší informace o reginech jsou uvedeny v tab. č. 2 a kap. č. 2.2. Terminologie se u jednotlivých autorů liší, avšak podstata regionů zůstává zachována. Bone (2005) vysvětluje, že důvodem častého používání tohoto členění je:

- možnost použití statistických dat,
- členění zahrnuje fyzickogeografickou podstatu regionů, politické a historické znaky,
- je používáno širokou veřejností.

Z toho důvodu je toto členění považováno za nejvhodnější a je nejčastěji používáno nejen geografickými autory. Ačkoli někteří autoři pojmají koncept regionálního členění odlišně, většina z nich akceptuje, že toto členění je vhodné.

Tabulka č. 2: Geografické regiony Kanady, jejich rozloha a velikost populace (2006)

Geografický region	Provincie	Rozloha (v tis.km ²)	Rozloha (v %)	Populace (v tis.)	Populace (v %)
Ontario	Ontario	1 076	10,8	12 160	38,5
Québec	Québec	1 542	15,4	7 546	23,9
Britská Kolumbie	Britská Kolumbie	945	9,5	4 113	13
Západní Kanada	Alberta, Manitoba, Saskatchewan	1 961	19,6	5 406	17,1
Atlantská Kanada	Newfoundland a Labrador, Ostrov Prince Edwarda, Nový Brunswick, Nové Skotsko	539	5,5	2 284	7,2
Teritoriální sever	Yukon, Severozápadní teritorium, Nunavut	3 922	39,3	100	0,3

Zdroj: Statistics Canada – 2006 Census of Canada. <http://www.statcan.ca>. Zpracovala: D. Merková.

Odlišný koncept členění uvádí McKnight (1997). Vzhledem k tomu, že se ve své knize zabývá nejen Kanadou, ale i USA, jeho regionální členění „Severoamerického subkontinentu“ v sobě zahrnuje oba státy a nedbá hranic státních ani provinčních. Členění je vytvořeno na základě fyzicko-geografických vlastností, ale též v sobě zahrnuje kulturní, sociální a ekonomické faktory, které v některých případech převažují. Kanada je zde začleněna do regionů: the Atlantic Northeast (Atlantský severovýchod), French Canada (Francouzská Kanada), the Heartland (Heartland), the Great Plains and Prairies (Velké pláně a prairie), the Rocky Mountains (Skalnaté hory), the North Pacific Coast (Severopacifické pobřeží), the Boreal Forest (Boreální les) a the Arctic (Arktik). Toto členění je výrazně podrobnější než obecné členění na šest regionů, avšak jeho nevýhodou je, že nemohou být porovnávány statistické údaje, které za takové jednotky neexistují. Na druhou stranu charakteristická podstata každého regionu je pomocí fyzickogeografické, kulturní a socioekonomické charakteristiky lépe vystižena a popsána.

Warketin (2000) používá členění založené na určitých prostorových vztazích – přírodních či sociálních. Regiony se vyznačují charakteristickými rysy a jsou homogenní. Celkem takto vyčleňuje šest makroregionů a 39 menších regionů. Všechny regiony charakterizuje z hlediska přírodních podmínek, kulturních skupin, hospodářské úrovně, infrastruktury, osídlení a vztahů k ostatním regionům. Šesti makroregiony jsou Atlantic Canada (Atlantská Kanada), Eastern Interior (Východní vnitrozemí), Central Interior (Centrální vnitrozemí), Western Interior (Západní vnitrozemí), Pacific Canada (Pacifická Kanada) a Northern Canada (Severní Kanada).

Zajímavý příklad regionálního členění Kanady je založen na principu tzv. dle „nordicity“ (severnosti) dle Louise-Edmonda Hamelina (1979, cit. v Bone 2005) založené na kombinaci kvantitativních měření deseti přírodních a sociálních faktorů. Podle nich je možné přiřadit každému místu na zemském povrchu (zde v Kanadě) určitou hodnotu tzv. polárních jednotek. Maximální hodnota je 1000 polárních jednotek, která je na Severním pólu. Jižní okraj severní Kanady je ohraničen 200 jednotkami, pod 200 jednotek se nachází tzv. ekumena. Hlavním cílem je poskytnout numerickou definici každého místa v Kanadě, vyjádřit změny v čase a umožnit regionalizaci Kanady. Dle tohoto modelu lze Kanadu rozdělit na Ekumenu, Blízký sever, Střední sever, Daleký sever a Extrémní sever (Hamelin 1979, v Bone 2005).

2.2. Charakteristika „standardních“ geografických oblastí

V následující kapitole stručně charakterizují šest geografických regionů, o kterých jsem zmiňovala v kap. č. 2.1.

Ontario

Ontario je ekonomicky nejsilnější a tím logicky politicky nejmocnější provincií (regionem) Kanady, jejíž historie sahá do 18. století. Ontario je nazýváno „Provincií příležitosti“, avšak ve skutečnosti tato charakteristika platí pouze pro Ontario jižní, kde je pozitivní ekonomické prostředí a velké množství pracovních a obchodních příležitostí, což přitahuje imigranty ze světa i z ostatní Kanady. Na jihu Ontaria mezi jezery Huronským, Erijským a Ontario v tzv. Zlaté podkově (the Golden Horseshoe) žijí ¾ populace této provincie. Nachází se zde také největší město Kanady – Toronto, které je centrem finančnictví, obchodu ale také kultury a imigrace. Společně s jižním Québecem tvoří jižní Ontario tzv. osu průmyslu, která navazuje na průmyslový pás USA. Oproti tomu severní Ontario s mnohem menší lidnatostí se jeví jako spíše upadající zdrojová periferie, kde ekonomický i populační vývoj stagnuje.

Základem ontarijské ekonomiky byly v minulosti přírodní zdroje (lesnictví, nerosty –

např. nikl a energie z vodních elektráren) a zemědělství, v současnosti je zaměřena na diversifikovaný průmysl a služby. Nejdůležitějšími průmysly jsou strojí – výroba automobilů a autosoučástek, dále high-tech a další průmysly nové generace. Více o hospodářství provincie je uvedeno v kap. č. 3.

Québec

Québec je ekonomicky silná provincie s ještě silnějším kulturním zázemím, které má nejbližší evropské kultuře. Provincie je obývána již od 17. století a má bohatou historii, neboť tudy podél řeky Sv. Vavřince začala francouzská kolonizace Kanady. Francouzský jazyk a kultura vytvořily v této provincii silný pocit sounáležitosti mezi obyvatelstvem a vytvořily tak základ etnické hrdosti, loajality a nacionalismu. Navíc v této provincii převládá na rozdíl od ostatních římsko-katolické náboženství. McKnight (1997, 2001) uvádí, že region Francouzská Kanada (tedy část Québecu a Nového Brunswicku) je nejzřetelnějším kulturním regionem na celém Severoamerickém subkontinentu. V roce 2001 měl Québec 7,2 mil. obyvatel, z nichž 83 % mělo za svůj mateřský jazyk francouzštinu. Tito obyvatelé jsou nazýváni Québécois. Ostatní populace je tvořena původním, anglofonním a allofonním obyvatelstvem. Díky frankofonní základně je postavení Québecu v rámci Kanady specifické a důležité, avšak na druhou stranu vede toto specifikum k separatistickým tendencím.

Vzhledem ke snižujícímu se počtu obyvatel politická moc provincie v rámci konfederace oslabuje a podobně je tomu i se snižujícím se podílem na kanadské ekonomice. Québecké hospodářství je založeno na silné průmyslové základně a těžbě nerostů. Kromě tradičních odvětví jako strojírenství, papírnictví a slévárenství kovů je zde i významný klastr high-tech průmyslu a důležitý je cestovní ruch (více viz kap. č. 3). Největším městem provincie a druhým největším Kanady je Montréal, centrum průmyslu i kultury. Dalším významným městem a současně hlavním městem provincie je Québec City, které je nejstarším městem Kanady. Pás mezi Monréalem a Québec City tvoří jádro provincie, zbytek provincie je zdrojovým hinterlandem.

Britská Kolumbie

Politický, ekonomický i demografický význam Britské Kolumbie v rámci Kanady trvale roste. Podle Friedmannovy teorie jádro-periferie Britská Kolumbie patří mezi rostoucí periferní regiony (Bone 2005). Provincie má výhodnou geografickou polohu na pobřeží Pacifiku, odkud je dobré spojení do pacifické Asie a severozápadu USA. Provincie trvale zaznamenává populační i ekonomický růst.

Jádro provincie tvoří tzv. Greater Vancouver Area (širší zázemí Vancouveru) na jihozápadě provincie, kde je lokalizována většina moderního průmyslu i služeb, stejně jako v dalších městech na pobřeží Pacifiku. Toto urbanizační jádro přímo navazuje na města

v USA (stát Washington) z nichž největší je Seattle a formuje se zde přeshraniční průmyslový region (Jeleček, Bařtipánová a kol. 2007). Zbytek provincie je tzv. zdrojový hinterland, který je zaměřen na těžbu a zpracování paliv, nerostných surovin a dřeva. Důležitý je zahraniční obchod a cestovní ruch (viz kap. č. 3).

Západní Kanada

Západní Kanada se skládá ze tří provincií – Alberta, Manitoba a Saskatchewan. Díky velkému rozvoji Alerty od 70. let 20. století se tato oblast stala rostoucím regionem v rámci kanadské periferie. Je zde proto nutné odlišovat rozvíjející se Albertu, jejíž ekonomika je postavena na těžbě ropy, zemního plynu a uhlí a s tím souvisejících dalších zpracovatelských odvětvích, a stále úpadkové provincie Manitoba a Saskatchewan, které zůstávají centry extenzivního zemědělství (obilnářství – jarní pšenice a kukuřice). Zemědělství překonává neustále mnoho problémů, kromě přírodních podmínek jsou to vysoké náklady na dopravu a snižující se ceny obilí. Z toho důvodu zemědělci přechází od pěstování obilovin ke specializovaným plodinám a olejninám, které mají vyšší hodnotu a širší použití např. pro výrobu biopaliv (kukuřice, řepka olejná). Obecně platí, že od počátku mechanizace zemědělství docházelo ke snižování počtu zaměstnaných v zemědělství i počtu farem a tím růstu jejich průměrné velikosti.

Stěhování obyvatel z vesnické (resp. farmářské) zemědělské krajiny do měst je největším zdrojem vnitřní migrace. Největšími městy oblasti jsou Calgary, Edmonton, Winnipeg, Saskatoon a Regina, které zažívají ekonomický i populační růst a jsou jádrovými oblastmi provincií. Největším urbanistickým klastrem je koridor mezi Calgary a Edmontonem, kde je koncentrováno nejvíce obyvatel i firem. V periferii je obyvatelstvo koncentrováno v menších těžařských (hornických) městech jako např. Fort McMurray nebo Thompson. Ačkoli zemědělství je stále důležitou složkou hospodářství těchto provincií, význam terciéru a diverzifikovaného průmyslu stále roste. Roste také význam cestovního ruchu v Kordilérách (Alberta). Všechny tři provincie mají bohatou zásobu nerostných surovin (potaš a uran v Saskatchewanu, měď, zinek a nikl v Manitobě), avšak pouze Alberta má ropu, zemní plyn a uhlí. Celkem prérijní provincie v roce 2002 vyprodukovaly 67 % paliv a minerálů Kanady (Bone 2005). Provincie se potýkají s nevýhodnou geografickou polohou, vzhledem k suchému kontinentálnímu klimatu je limitováno zemědělství. Velká vzdálenost k hlavním trhům a do přístavů omezuje dopravu zemědělských produktů a nerostných surovin.

Atlantská Kanada

Atlantská Kanada je nejmenším geografickým regionem a je klasifikována jako úpadková periferie. Region je jednou z prvních osídlených oblastí Kanady a jak již z názvu vypovídá, důležitou roli zde hraje oceán. Oblast je považována za periferii nejen v důsledku

polohy, ale také ekonomického významu. Hlavní příčinou zaostávání oproti ostatním provinciím je velká vzdálenost k hlavním trhům (a tudíž vyšší náklady na dopravu), nedostatek zdrojů nerostných surovin a vyčerpání zásob dřeva a ryb v průběhu 20. století. Region je silně závislý na dotacích od federální vlády (tzv. equalization či transfer payments), je zde vysoká nezaměstnanost a dochází k úbytku obyvatel. Největším městem je Halifax. V provincii Nový Brunswick je největší frankofonní klastr mimo Québec. Pozitivem je, že v atlantských provinciích roste význam cestovního ruchu (záliv Fundy). Nejprůmyslovější provincií je Nový Brunswick, kde má význam potravinářský, dřevozpracující a papírenský průmysl.

Teritoriální Sever

Teritoriální sever zabírá plochu 3,9 mil. km², což je téměř 40 % rozlohy Kanady. Hranice regionu je tvořena od 60° s.š. k severnímu pólu. Obyvatelstvo je koncentrováno především na jihu v Kordilérách a Vnitřních planinách, přesto čítá zanedbatelných méně než 100 000 obyvatel. Více než polovinu tvoří původní obyvatelstvo (Aboriginal people, tedy Inuité a Indiáni). Rozvoj této oblasti jako zdrojového hinterladu je limitován chladným klimatem (velkou část území tvoří permafrost) a velkou vzdáleností od trhu. Hospodářství dominuje výroba elektrické energie a těžba nerostů, zemědělství a lesnictví zde nemá téměř žádný význam. Původní obyvatelstvo je často velmi závislé na tradičním lovu divoké zvěře. Hlavním zaměstnavatelem v oblasti je federální vláda. Největšími městy jsou Whitehorse, Iqaluit a Yellowknife, kde žije více jak polovina všech obyvatel.

2.3. Obyvatelstvo Kanady

Vzhledem k rozsahu práce dále uvádím pouze nejdůležitější specifické populační charakteristiky za účelem nastínění populační a migrační situace v zemi, nikoli však kompletní demografickou analýzu. Vývoj počtu obyvatel v období 1981-2006 a jejich rozložení v zemi slouží pro porovnání s hospodářským vývojem a rozmístěním.

2.3.1. Populační a migrační charakteristiky a trendy

Rozmístění obyvatelstva

Převážná část obyvatelstva Kanady je koncentrována v jihovýchodní části země (v jižní části provincií Ontario a Québec). V Atlantských provinciích je poměrně vysoká hustota zalidnění, avšak na severu již přechází k řídkému osídlení. V prérijních provinciích hustota zalidnění obecně klesá směrem od východu na západ, se zvýšenou koncentrací měst v

údolích hlavních řek a na východním okraji Skalnatých hor. Pobřeží Pacifiku má střední až vysokou hustotu zalidnění v údolích řek. Území na severu Kanady jsou velmi řídko osídlena. 72 % obyvatel Kanady žije do vzdálenosti 240 km od hranic s USA (McKnight 2001, str. 44).

Největším klastrem obyvatel je jižní Ontario neboli oblast zvaná příznačně Golden Horseshoe (Zlatá podkova). Na jižní Ontario navazuje oblast jižního Québecu (Montréal a širší zázemí), která je druhým největším klastrem. V obou klastrech žije více jak 75 % obyvatel těchto provincií. Důvody vzniku největší koncentrace obyvatel právě v této oblasti jsou historické (imigrace z východu), fyzicko-geografické (mírné klima a úrodná půda) i ekonomické (návaznost na průmyslový pás USA). Dalšími důležitými klastry obyvatel jsou jihozápadní část Britské Kolumbie a pás mezi městy Edmonton a Calgary v Albertě. Podíl největších urbanistických klastrů na obyvatelstvu Kanady se zvyšuje (51 % v roce 2001 oproti 49 % v roce 1996; 2001 Census of Canada). Součástí všech populačních klastrů jsou největší kanadská města – Toronto, Montréal, Vancouver, Calgary a Edmonton.

Populační vývoj ve 20. století

Kanada zažívala po celé 20. století populační růst. Podíl na něm měly přirozený přírůstek i imigrace. Zpočátku 20. století se na růstu podílela kombinace obou faktorů, v období 50. a 60. let především přirozený přírůstek (poválečný baby boom). Meziroční růst v tomto období přesahoval 2 %, v letech 1951–1961 růst dosáhl téměř 22 %, v následující dekádě dokonce přes 30 %. Od 80. let se růst zpomalil a v posledním desetiletí 20. století se velikost přírůstku snížila pod 10 %. Hlavní podíl na přírůstku má nyní imigrace (78,7 %). Růst během posledních deseti let je nejnižší za celé sledované období (2001 Census of Canada).

Imigrace a její následky

Na vývoji počtu i struktury kanadské populace má imigrace velký vliv již od počátku osídlování amerického kontinentu. Původní obyvatelstvo, v Kanadě nazývané „Aboriginal people“ má své kořeny v Asii, odkud přišlo před 30–35 tis. let (Indiáni) resp. 1–3 tis. let (Inuité). V současné době tvoří minoritu.

Novodobou imigraci lze rozdělit na dvě vlny. První začala v 17. století a největšího vrcholu dosáhla v první polovině 19. století, kdy do země přicházelo obyvatelstvo evropského původu a hledalo zde nové neomezené podmínky pro život. Na počátku se jednalo hlavně o Brity, Iry a Francouze, kteří se usídlili hlavně v Atlantské a Centrální Kanadě. Později v souvislosti se snahou osídlit západ Kanady dochází také k imigraci obyvatel ze zbytku Evropy (Německo, Skandinávie, Rakousko-Uhersko, Rusko, Ukrajina, Řecko, Portugalsko). Do 20. let 20. století byla veškerá zemědělská půda Kanady osadníkům rozdělena a následná imigrace směřuje již pouze do měst. Druhá vlna imigrace začala od 20. let 20. století příchodem imigrantů z Jižní Ameriky, od 60. let pak i z Asie.

V roce 1976 dochází ke změně imigrační politiky na tzv. bodový systém, který je rovnocenný vůči všem národnostem a preferuje imigraci kvalifikovaných pracovníků. Od 70. let imigrace z Asie (Čína, Japonsko, Korea, Hong Kong, Taiwan, Indie, Pákistán, Filipíny, Vietnam atd.) převažuje nad ostatními směry. V menší míře dochází k imigraci z jižní a střední Ameriky a Afriky. Imigrace z Evropy je v současné době minoritní.

Význam imigrantů v populaci Kanady se zvyšuje. Důvodem je růst jejich podílu na celkovém počtu populace a také na změnu její strukturu – etnické, národností, rasové, náboženské i věkové. Kanadská společnost se vlivem imigrace změnila z dualistické (britsko-francouzské) ve společnost pluralistickou (mnohonárodnostní, multikulturní, vícejazyčnou a vícerasovou). 18 % obyvatel země je narozeno v jiné zemi než v Kanadě, pro porovnání v USA je to 11 % (Bone 2005, s.190).

Migrace obyvatel má velkou spojitost s ekonomickým rozvojem. Obecně platí, že obyvatelstvo migruje do oblastí prosperujících, kde je více pracovních příležitostí. To potvrzuje ve své práci o USA i Lukešová (2006). Ta uvádí teorii, že imigranti vyhledávají oblasti, ve kterých na ně není nahlíženo jako na cizince, kde se mohou lehce integrovat a najít bez problému práci. V rámci Kanady se jedná o velká multikulturní města, naopak méně atraktivní jsou préríjní a atlantské provincie, které jsou periferní, není zde tolik pracovních příležitostí a obyvatelstvo je zde tradičně převážně evropského původu.

V souvislosti s bohatou etnickou a národností strukturou se o Kanadě (stejně jako o USA) hovoří jako o tzv. *melting pot* – tavicímu kotli národností. Tento pojem v podstatě vyjadřuje skutečnost, že imigranti s rozdílným zázemím přichází do země a asimilují s místním prostředím a kulturou a stávají se novými občany nové země. Ve skutečnosti se jedná spíše o ideu, neboť homogenizace není úplná a stále se projevují značné kulturní a ideové rozdíly mezi lidmi z odlišných koutů světa, přičemž tolerance k odlišnostem se stále zvyšuje (McKnight 1997).

Na základě předpokladu integrace imigrantů do kanadské společnosti je postavena i kanadská *politika multikulturalismu* (od r. 1971), která uznává všem Kanadčanům plný a stejný podíl na životě kanadské společnosti. Klíčem k integraci je jazyk, neboť znalost alespoň jednoho národního jazyka umožní imigrantům a jejich rodinám ekonomickou a sociální budoucnost. Ze statistik vyplývá, že většina v Kanadě narozených potomků členů etnických skupin ztratí jazyk svých předků (Bone 2005). Přibližně 85 % obyvatel hovoří alespoň jedním z oficiálních jazyků.

V rámci *vnitrostátní migrace* se jedná hlavně o tzv. migraci za sluncem (Sunbelts), která je umocněna drsným kanadským klimatem. Trendem současné doby je stejně jako v dalších vyspělých zemích stěhování obyvatel z velkoměst do jejich zázemí (suburbanizace). V období mechanizace zemědělství byla dominantní migrace z venkova do měst. V současné době opouští venkov hlavně mladí vzdělaní lidé.

Původní obyvatelstvo a jeho význam

Ačkoli původní obyvatelstvo bylo po příchodu Evropanů téměř vyhubeno, zásluhou vysoké porodnosti se jejich populace trvale zvyšuje. V souvislosti s uznáváním nároků původních obyvatel na území, která byla tradičně jejich domovem a lovišti, roste také jejich moc. Během posledních desítek let bylo sepsáno mnoho smluv mezi původními obyvateli a provinčními vládami o jejich právech na zemi a jejím spravování. Příkladem toho je vznik teritoria Nunavut v roce 1999 na základě Nunavut Act a Nunavut Land Claims Agreement. Část půdy byla také od původních obyvatel odkoupena za účelem těžby zdrojů či výroby elektrické energie (např. v oblasti Jamesovy zátoky v Québecu kvůli stavbě rozsáhlé vodní elektrárny), což umožnilo původním kmenům ekonomickou soběstačnost a řízení vlastního sociálního života a vzdělávání. Celkem se odhaduje, že v Kanadě existuje 53 odlišných domorodých jazyků (indiánských a inuitských), které jsou stále používány. Celkový počet mluvčích je pouze 154 000 a pouze tři domorodé jazyky – Cree, Ojibwa a Inuktitut – mají tolik mluvčích, že nejsou v ohrožení zániku (McKnight 1997). Většina původních obyvatel mluví ovšem anglicky.

2.3.2. Populační vývoj v provinciích v letech 1981–2006

Jak již bylo řečeno, populační vývoj Kanady od 80. let 20. století souvisí s imigrací. Migranti se koncentrují do ekonomicky rostoucích oblastí, proto lze hledat souvislosti mezi populačním a ekonomickým růstem. Z toho důvodu dále uvádím vývoj počtu obyvatel v provinciích a teritoriích za období 1981-2001.

V průběhu sledovaného období došlo ke dvěma hlavním změnám rozmístění obyvatelstva:

První je přesun obyvatelstva z Montréalu a okolí do oblasti „Zlaté podkovy“. Tato změna byla dlouhodobého charakteru a její počátek sahá již do 70. let, kdy začal v regionu Zlaté podkovy rapidně růst význam automobilového průmyslu, na což se nabalovala další průmyslová odvětví a služby. Tato oblast se tak stala hlavní průmyslovou základnou země a s růstem ekonomiky došlo i k masivnímu nárůstu populace. Těžiště populace se tedy v období 70. let přesunulo z jižního Québecu do jižního Ontaria. Trend zaostávání Québecu za Ontariem se nadále prohluboval i v období 1981-2006 a Québec zaznamenal velký populační i hospodářský úpadek.

Druhým trendem je přesun obyvatelstva z „Východu“ na „Západ“. Tento trend započal v 80. letech 20. století. Hlavními příčinami stěhování obyvatel do Britské Kolumbie jsou příjemné klima a hospodářský růst spojený s růstem asijských ekonomik. Britská Kolumbie po celé období 80. a 90. let zažívala největší vnitrostátní migraci. Velké množství obyvatel přišlo z upadajícího Québecu, odkud odchází anglofonní obyvatelstvo kvůli separatistickým

tendencím provincie. Podobné je to i u Alberty, kde s rostoucí cenou ropy vzrostl vliv její těžby ropy a ropného průmyslu na ekonomický progres a rovněž požadavky na kvalifikovanou pracovní sílu. To přitahuje imigranty z Kanady i ze světa. Alberta po roce 2000 vystřídala Britskou Kolumbii v největším přírůstku migrace i největším počtu migrantů z ostatních provincií Kanady. Britská Kolumbie a Alberta se s růstem populace a ekonomickým rozvojem postupně transformují z periferních provincií mezi jádrové a jejich důležitost již nelze v rámci Kanady opomíjet. Bone (2005) udává, že do poloviny 21. století Britská Kolumbie a Alberta ekonomicky předstihnou Québec. Již výše zmíněná kvalita života v západních provinciích je umocněna faktory klimatickými (Britská Kolumbie má mírné klima a v Albertě je nejvíce slunečných dní za rok), lepším životním prostředím a atraktivitou horského masivu s mnohými rekreačními možnostmi. Tyto všechny faktory způsobují, že obyvatelstvo se stále více koncentruje v západní Kanadě.

Tyto trendy potvrzuje i tabulka č. 3, která ukazuje podíl provincií a teritorií na kanadské populaci. V Québecu žilo v roce 1981 26,4 % kanadské populace, v roce 2006 je to již pouze 23,9 %, což je pokles o 2,6 procentního bodu. Ontario zažilo nárůst o 3 procentní body, Britská Kolumbie o 1,7 a Alberta o 1,2. Z tohoto pohledu došlo k největšímu nárůstu v Ontariu. Z pohledu „Západ – Východ“, vzrostl západ o 2,9 procentního bodu a východ pouze o 0,4. Podíl ostatních provincií a teritorií stagnuje nebo klesá.

Tabulka č. 3: Podíl provincií a teritorií na populaci Kanady a rozdíl v období 1981–2006 (v %)

	Podíl na populaci Kanady (v %)				Rozdíl (v %)
	1981	1991	2001	2006	2006–1981
N.L.	2,3	2,1	1,7	1,6	-0,7
P.E.I.	0,5	0,5	0,4	0,4	-0,1
N.S.	3,5	3,3	3,0	2,9	-0,6
N.B.	2,9	2,7	2,4	2,3	-0,5
Que.	26,4	25,3	24,1	23,9	-2,6
Ont.	35,4	36,9	38,0	38,5	3,0
Man.	4,2	4,0	3,7	3,6	-0,6
Sask.	4,0	3,6	3,3	3,1	-0,9
Alta.	9,2	9,3	9,9	10,4	1,2
B.C.	11,3	12,0	13,0	13,0	1,7
„Teritoria“	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0

Zdroj: 2001 Census Analysis Series - A profile...; 2006 Census of Canada. <http://www.statcan.ca>. Zpracovala: D. Merková.

Pozn. Pod pojmem teritoria je uvedeno Severozápadní teritorium, Yukon a Nunavut z důvodu velmi malých hodnot.

Tabulka č. 4 ukazuje populační vývoj v provinciích. Za celé sledované období vykazuje největší růst Britská Kolumbie (50 %) a Alberta (47 %). Ontario mírně zaostává (41 %) avšak Québec (17 %) je silně pod průměrem Kanady (30 %). V jednotlivých desetiletých periodách je vývoj provincií odlišný. Ontario vykazuje nejvyšší růst na počátku

sledovaného období a tempo růstu postupně klesá. Přesto se stále pohybuje nad průměrem země. Rapidní růst Britské Kolumbie po celé období 1981–2001 mírně poklesl po roce 2001. Důvod lze hledat ve změně vnitřní migrace, která směřuje po roce 2001 více do Alerty než do Britské Kolumbie. Růst Alerty se proto stále více stupňuje a po roce 2001 již značně přesahuje ostatní provincie. Québec je podprůměrný po celé období, největší krize byla v období 1991–2001, avšak i období předchozí je značně podprůměrné. Všechny tyto výsledky potvrzují výše uvedené trendy.

V ostatních provinciích v podstatě platí trend poklesu obyvatel. Většina z nich se během sledovaného období přesunula z nevelkého růstu do záporných hodnot. Naopak teritoria vykazují vysoké přírůstky, které jsou dané vyšší fertilitou u původních obyvatel. V absolutních hodnotách se ale jedná o zanedbatelné počty. Pokles obyvatel v periferních regionech Kanady poukazuje na jejich migraci do kanadských metropolí a malý přirozený přírůstek. V těchto regionech dochází k významnému stámutí populace, neboť odchází hlavně mladší složka obyvatel. Problémy těchto regionů se proto prohlubují a roste jejich závislost na dotacích od státu.

Pořadí provincií a teritorií podle absolutních hodnot bylo ve sledovaném období neměnné. Nejlidnatější provincií zůstává Ontario, následované Québecem, Britskou Kolumbií a Albertou. Populačně nejmenší jsou přirozeně severská teritoria. Vzhledem k velikosti populace Ontario je přírůstek v absolutních hodnotách také největší.

Tabulka č. 4: Populační vývoj provincií a teritorií v období 1981–2006 (v abs., %)

	Počet obyvatel (v tis.)				Vývoj počtu obyvatel (v %)			
	1981	1991	2001	2006	1981–1991	1991–2001	2001–2006	1981–2006
N.L.	568	568	513	505	0,0	-9,7	-1,6	-11,1
P.E.I.	123	130	135	136	5,7	3,8	0,7	10,6
N.S.	847	900	908	913	6,3	0,9	0,6	7,8
N.B.	696	724	729	730	4,0	0,7	0,1	4,9
Que.	6 438	6 896	7 237	7 546	7,1	4,9	4,3	17,2
Ont.	8 625	10 085	11 410	12 160	16,9	13,1	6,6	41,0
Man.	1 026	1 092	1 120	1 148	6,4	2,6	2,5	11,9
Sask.	968	989	979	968	2,2	-1,0	-1,1	0,0
Alb.	2 238	2 546	2 975	3 290	13,8	16,8	10,6	47,0
B.C.	2 744	3 282	3 908	4 113	19,6	19,1	5,2	49,9
Y.T.	23	28	29	30	21,7	3,6	3,4	30,4
N.W.T.	46	36	37	41	23,9	2,8	10,8	52,2
Nvt.	—	21	27	29	—	28,6	7,4	—
Kanada	24 343	27 297	30 007	31 612	12,1	9,9	5,3	29,9

Zdroj: 2001 Census Analysis Series - A profile...; Statistics Canada – 2006 Census of Canada.
<http://www.statcan.ca>. Zpracovala: D. Merková.

Pozn.: Pro velikost populace je Nunavut zahrnut v Sverozápadním teritoriu v roce 1981, pro populační růst je zahrnut i v období 1981–1991 a 1981–2006.

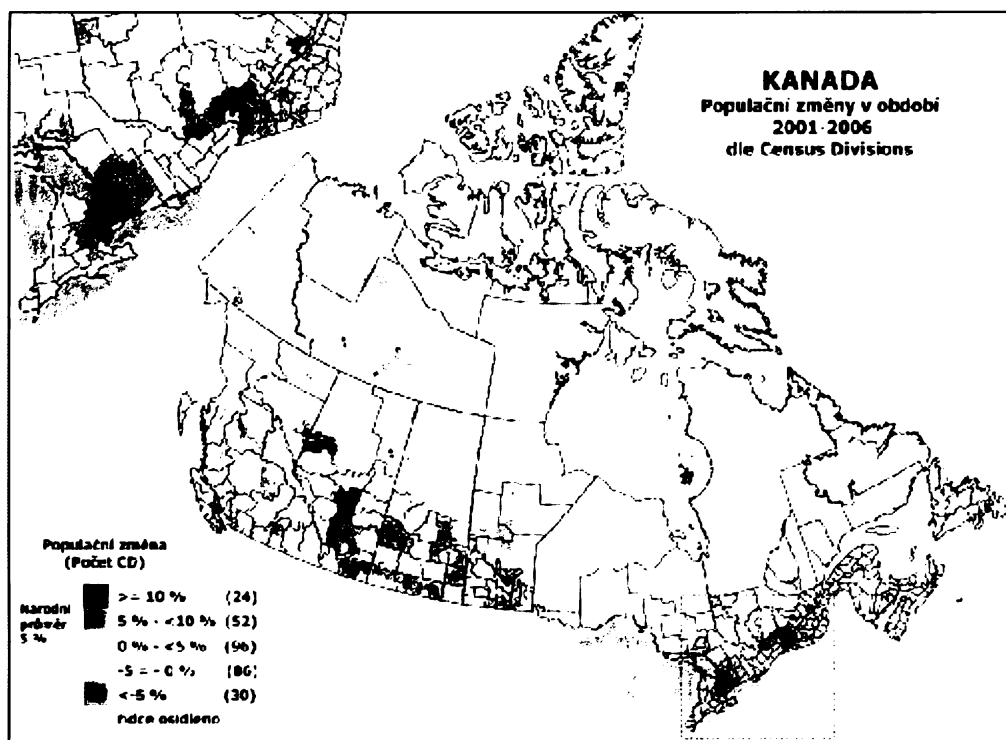
Britská Kolumbie je jedinou provincií, která vykazuje přírůstek populace vyšší než národní průměr od vzniku konfederace. Snížení populačního nárůstu v Britské Kolumbii na konci 90. let je způsobeno změnou vnitřní migrace, která se stala zápornou. V období největšího růstu počtu obyvatel na přelomu 80. a 90. let byla vnitřní migrace do Britské Kolumbie největší ze všech provincií. Provincie ale stále vykazuje velký počet migrantů ze zahraničí. Největší vnitřní migraci v současné době zaznamenává Alberta, v období 1996-2001 to bylo přibližně 140 000 obyvatel. To je velká změna ve vývoji imigrace do Albery, neboť v období 1986-1991 Alberta ještě vnitřní migrací ztrácela. Ontario získává nejvíce vnější migraci, Alberta zase vnitřní (2001 Census Analysis Series - A profile...).

Mapa č. 2 dokumentuje populační změny v Census Divisions (CD), což jsou sub-regiony provincií a teritorií vytvořené za účelem statistického sledování. Mapa velmi názorně poukazuje na rozmístění populace podle teorie heartland-hinterland na úrovni národní i provinční. Na provinční úrovni není tento trend v některých provinciích tak dobře znatelný, neboť jsou úbytkové včetně jádra. Obecně jsou ale jádru provincií vždy největší a ekonomicky nejdůležitější města. Na úrovni národní je jasně viditelný největší přírůstek v urbanistických klastrech. Výjimku tvoří oblast severní Albery, kde je rapidní přírůstek obyvatel v souvislosti s těžbou ropy.

Zde je ještě vhodné podotknout, že barevné odlišení kladných a záporných hodnot je v Severní Americe odlišné oproti Evropě. Z toho důvodu v následujícím kartogramu převzatém ze Statistics Canada teplé barevné odstíny (oranžová) značí záporné hodnoty a naopak studené (fialová) kladné hodnoty.

Mapa č. 2: Populační změny v Census Divisions v období 2001-2006

Zdroj: Statistics Canada – 2006 Census of Canada. <http://www.statcan.ca>. Upravila: D. Merklová.

2.3.3. Populační vývoj v Census Metropolitan Areas

Podíl městského obyvatelstva v Kanadě byl v roce 2001 79,4 % a tento podíl se trvale zvyšuje s rostoucími požadavky obyvatel na pohodlí. Stejně tak se zvyšuje i počet městských sídel (osídlení s 10 000 a více obyvateli). Statistics Canada klasifikuje kanadská města a jejich zázemí s počtem obyvatel větším než 100 000 jako Census Metropolitan Areas (CMAs). V CMAs žije 64 % obyvatel Kanady. McCann (1998) uvádí, že velikost, funkce, regionální význam ad. znaky metropolí jsou důležitými prvky při hodnocení jádrové či periferní pozice regionů a růst metropole může vést ke vzniku jádrové pozice regionu. Z tohoto důvodu je zajímavý populační vývoj na úrovni CMAs (data jsou uvedena v přílohách v tabulce č. I).

Nejrychleji rostoucí CMA v období 1996-2006 je Calgary (31,4%), kde je generováno mnoho nových pracovních příležitostí v souvislosti s rozvojem těžby ropy, zemního plynu a černého uhlí. Následuje Sherbrooke (25 %) v zázemí Montréalu, který zažil rapidní růst v období 1996-2001. Třetí nejrychleji rostoucí CMA je Oshawa (23 %) v zázemí Toronta. Následuje Edmonton a Toronto (shodně 20 %), kde růst na rozdíl od Edmontonu klesá. Růst mezi 15-19 % má také Vancouver, Kellowna a Abbotsford (obě v zázemí Vancouveru) a Kitchener na jihozápadě Ontaria, kde se koncentruje mnoho ICT a vývojářských firem.

Úbytky se projevily především v periferních CMAs jako např. Saint John (Nový Brunswick), Chicoutimi-Jonquière-Saugenay (Québec), Sudbury (Ontario), Thunder Bay

(Ontario), Trois-Rivières (Québec), St. John's (Newfoundland a Labrador) a Regina (Saskatchewan), odkud obyvatelstvo buď přirozeně odchází za lepšími příležitostmi nebo zde došlo k poklesu těžby či zpracování významné suroviny.

Vývoj počtu obyvatel v CMAs v období 1996–2006 (2001 a 2006 Census of Canada) potvrzuje výše zmiňované trendy – největší růst populace zaznamenávají CMAs s dobrým ekonomickým vývojem, kde je generováno velké množství pracovních příležitostí. Tyto CMAs se nachází v největších populačních klastrech a často jsou v zázemí jádrových měst klastrů. To potvrzuje suburbanizaci.

2.4. Hospodářství Kanady

Tato kapitola si klade za cíl charakterizovat hospodářství Kanady a nastínit jeho vývoj. Na základě toho vyhodnocuji regionální rozdíly v zemi. Jako hlavní ukazatel je použit HDP a HDP na obyvatele, dále používám indikátory pracovní síly (zaměstnanost, nezaměstnanost a průměrné platy) a zahraničního obchodu.

2.4.1. Mezníky hospodářského vývoje Kanady ve 20. století

Kanada již od konce 19. století (1879) zavádí cla a kvóty na dovozové zboží. Tato politika vysokých tarifů a cel stimulovala národní průmyslovou výrobu, což bylo umocněno masivním populačním růstem. Vzhledem k největší koncentraci obyvatel v oblasti jižního Québecu a Ontaria došlo ke vzniku hlavního průmyslového jádra právě v tomto regionu a zbytek země se stal zdrojovou periferií. Politika dovozočných cel a tarifů přetrvávala do poloviny 20. století (1947), kdy se Kanada stala zakládající zemí GATT a souhlasila s jejich postupným odbouráváním. Rušení vysokých tarifů a cel vedlo ke zvyšování konkurence a k nutné restrukturalizaci výroby se všemi nepříjemnými následky. Na druhou stranu později vedla tato událost k větší konkurenceschopnosti firem a nastartování zdravého ekonomického vývoje země.

V roce 1965 byla mezi Kanadou a USA uzavřena dohoda zvaná Auto Pact, která vedla k rapidnímu rozvoji automobilového průmyslu v Kanadě a to především v jižním Ontariu a Québecu. Tzv. Velká trojka – američtí výrobci automobilů General Motors, Chrysler a Ford – lokalizovali své výrobní závody v tomto regionu již na začátku 20. století v období politiky vysokých tarifů, avšak tyto závody byly určeny pouze pro uspokojení poptávky na kanadském trhu a částečně také v Britském dominiu (výhoda nižších dovozních cel). Lokalizace závodů v jižním Ontariu byla zcela logická, neboť tento region navazuje na americký průmyslový „Heartland“, tj. Oblast Velkých jezer.

Podstatou Auto Pactu bylo bezcelní spojení automobilového průmyslu mezi kanadským a americkým trhem. To umožnila specializaci výroby na jeden produkt (typ automobilu) a jeho prodej na celém severoamerickém trhu. Navíc dohoda zaručovala Kanadě, že množství výroby nebude sníženo. Ve skutečnosti však byla výroba výroba v Kanadě rozšířena, např. v roce 1965 Ontario vyrobilo méně než 8 % automobilů na severoamerickém kontinentu oproti nyní 16 % (Bone 2005, s. 250). Zrušením cel mezi oběma zeměmi také došlo ke snížení ceny automobilů v Kanadě. Auto Pact byl zrušen v roce 2001 po apelech WTO, neboť podmínky nebyly rovné pro všechny státy. V návaznosti na rozvoj automobilového průmyslu došlo také ke vzniku mnoha továren na výrobu autodílů jako subdodávek do automobilového průmyslu, což dále stimulovalo hospodářství Ontaria a částečně také blízkého Québecu.

V roce 1989 byla integrace mezi kanadským a americkým trhem rozšířena na veškeré zboží vznikem Free Trade Agreement (1989). V roce 1994 se připojuje Mexiko a vzniká North American Free Trade Agreement (NAFTA).

Vznik FTA vedl k novému vztahu mezi kanadskou a americkou ekonomikou a měl na hospodářství země pozitivní i negativní dopady. Pozitivem bylo:

- Rozšíření trhu, který se spojením s USA stal nejméně 10krát větší.
- Zvýšení efektivity výroby a firem s cílem lepší konkurenceschopnosti. Toho bylo dosaženo specializací na výrobu určitého produktu, jež má uplatnění na celém severoamerickém kontinentu, čímž dochází ke snížení výrobních nákladů.

Negativem byl růst závislosti Kanady na USA, což má tyto následky:

- Boomy ale též úpadky USA hospodářství více ovlivňují kanadské hospodářství. Kanadská ekonomika je velmi úzce spjata s ekonomikou USA.
- Na druhou stranu Kanada nemá zcela otevřený přístup na trh USA, neboť Washington stále uvaluje restrikce a kvóty na určité produkty (např. pšenici, dřevo). Objektivně ale lze říci, že ani Kanada neumožňuje USA (ani jiným zemím) zcela volný přístup na svůj trh.

Podniky, které nebyly schopny se novým podmínkám přizpůsobit byly nuceny své výrobní závody zavřít, případně je přesunout do zemí s nižšími náklady na pracovní sílu. Příkladem takových podniků jsou textilní závody v Québecu, které zde měly dlouhou tradici a zaměstnávaly mnoho imigrantů, především žen, avšak vzhledem k levné pracovní síle v rozvojových zemích nebyly schopny konkurovat.

Uzavřením FTA došlo také ke změnám směru zásobování v rámci mezinárodního trhu z východo-západního na severo-jihní (Bone 2005).

Kromě toho ovlivnily kanadské hospodářství i další neméně důležité události, jejichž dopad není stále zcela jasný. Jednou z nich byly teroristické útoky na New York a Washington 11.9.2001. Útoky způsobily změnu politiky USA týkající se imigrace i převozu zboží, takže spojení s Kanadou bylo značně narušeno. Kanada si musela vybrat zda přistoupí na požadavky protiteroristické politiky USA (tzv. North American Security Perimetr) a umožní tak plynulému chodu zahraničního obchodu a dopravy mezi oběma zeměmi nebo ne. Případně nepřijetí této politiky by kanadským firmám přineslo velké ztráty v důsledku hraničních kontrol a dalších opatření. Z toho důvodu Kanada na podmínky USA přistoupila.

Další nedávnou významnou událostí je pro Kanadu podepsání Kjótského protokolu (2002). Ačkoli v Kanadě mají těžba surovin a průmysl obrovský význam, země protokol přijala a v současné době se musí potýkat s otázkami jakým způsobem je schopna plnit závazky dohody. Vzhledem k rostoucí těžbě ropy v Albertě se momentálně zdá splnění závazků jako zcela nereálné. Alberta dokonce považuje podepsání protokolu Ottawou za úmyslné oslabování jejího významu. Navíc je třeba klást si otázky, jakým způsobem chce zůstat Kanada konkurenceschopná vůči USA, které protokol odmítají.

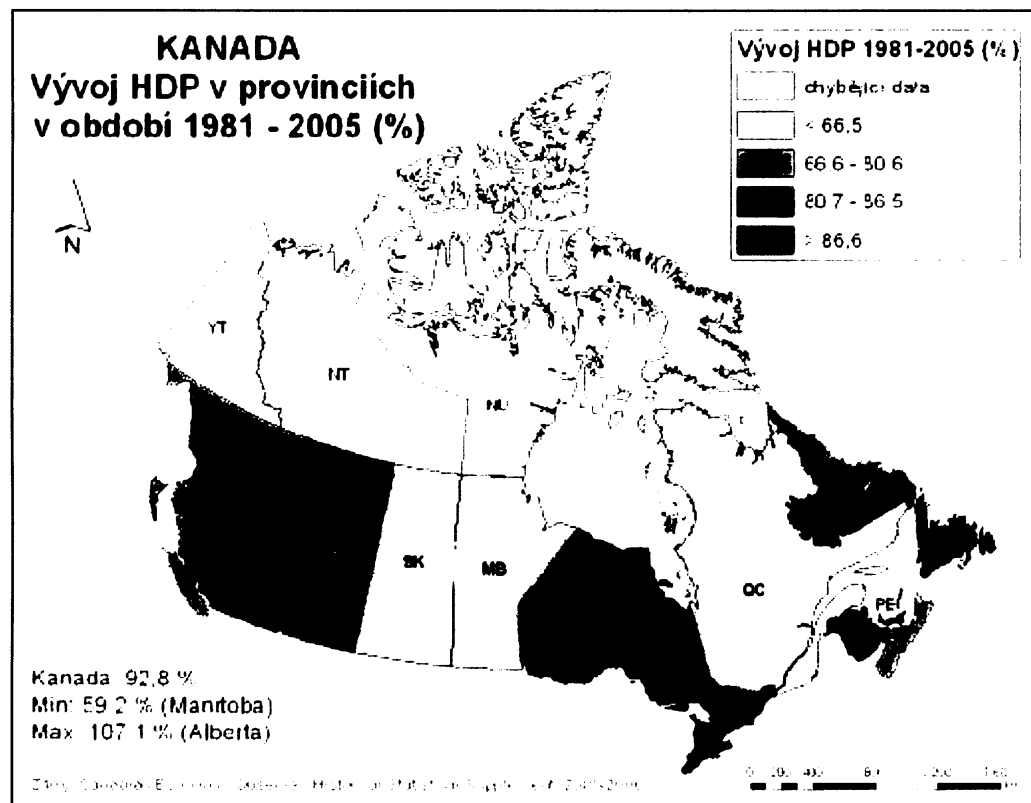
2.4.2. Hrubý domácí produkt

HDP je celková hodnota finálních statků vyrobených v ekonomice země za rok (nebo jiné časové období) a procházejících trhem vyjádřená v peněžních jednotkách. Při použití hodnot v reálných cenách (v mém případě za rok 1997) je tento ukazatel vhodným ukazatelem ekonomického vývoje země i jednotlivých provincií. Při vztažení jeho hodnot k počtu obyvatel pak dostáváme představu o rozdílech životní úrovně.

HDP Kanady trvale roste (viz tab. č. 5 a mapa č. 3). U všech provincií došlo za sledované období k nárůstu absolutních hodnot HDP, avšak tyto hodnoty se značně liší. Největší rozvoj za sledované období prodělala Alberta následovaná Ontariem. Největší boom ve všech provinciích proběhl v letech 1991–2001, kdy Alberta vykazovala růst téměř 49 % a Ontario 44 %. Velký rozdíl v růstu provincie vykazují v posledním sledovaném období 2001–2005, kde s velkým odstupem nejvyšší hodnoty mají Newfoundland a Labrador, Alberta a Britská Kolumbie (okolo 15 %). Newfoundland a Labrador zažívá poměrně rychlý ekonomický rozvoj v souvislosti s rozšířením těžby nerostů (železná ruda), prodejem elektrické energie (vodní elektrárna Churchill Falls) a rozvojem cestovního ruchu na ostrově Newfoundland. Ostatní provincie za nimi zaostávají. Růst kanadského HDP za celé sledované období je 93 %. Silně nad průměrem se nachází Alberta s nárůstem 107 % a Ontario se 104 %. Všechny ostatní provincie jsou pod průměrem, což je logické vzhledem k velkému podílu tvorby HDP v Ontariu (42 %). Při srovnání Východu a Západu je vidět, že hodnoty Východu jsou podstatně méně vyrovnané a celkově nižší než Západu, což

poukazuje na relativní přesun bohatství na západ.

Mapa č. 3: HDP v cenách z roku 1997 dle provincií (mil. CAD) a jeho vývoj 1981-2005

Zdroj dat: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. 5: HDP v cenách z roku 1997 dle provincií (v mil. CAD) a jeho vývoj 1981–2005 (v %)

	HDP (v mil. CAD)				Vývoj HDP (v %)			
	1981	1991	2001	2005	1981–1991	1991–2001	2001–2005	1981–2005
N.L.	8 235	10 301	12 515	15 302	25,1	21,5	22,3	85,8
P.E.I.	1 840	2 335	3 078	3 431	26,9	31,8	11,5	86,5
N.S.	14 542	18 570	23 700	25 553	27,7	27,6	7,8	75,7
N.B.	11 510	14 999	19 257	20 967	30,3	28,4	8,9	82,2
Que.	143 885	166 241	218 626	239 532	15,5	31,5	9,6	66,5
Ont.	237 013	304 468	436 762	483 253	28,5	43,5	10,6	103,9
Man.	22 655	26 339	33 111	36 073	16,3	25,7	8,9	59,2
Sask.	20 992	25 219	30 953	34 213	20,1	22,7	10,5	63,0
Alta.	68 559	82 925	123 250	141 992	21,0	48,6	15,2	107,1
B.C.	79 745	95 897	125 924	144 028	20,3	31,3	14,4	80,6
Kanada	600 253	749 294	1 038 702	1 157 446	24,8	38,6	11,4	92,8

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

Co se týče podílu na tvorbě HDP Kanady, dlouhodobě nejvyšší hodnoty vykazuje Ontario. Ostatní provincie za ním značně zaostávají. Naopak na druhé straně žebříčku je Ostrov Prince Edwarda, Newfoundland a Labrador a Nový Brunswick, které mají podíl na tvorbě HDP menší než 2 %. Největší nárůst podílu zaznamenalo za sledované období Ontario (o 2,6 procentního bodu) a Alberta (0,4 procentního bodu). Ostatní provincie se pohybují v záporných hodnotách (tab. č. 6). Dle tohoto ukazatele naopak ekonomický význam Ontaria zůstává zachován.

Tabulka č. 6: Podíl provincií na tvorbě HDP a rozdíl mezi hodnotami v období 1981–2005 (v %)

	Podíl na tvorbě HDP (v %)				Rozdíl (v %)
	1981	1991	2001	2005	1981–2005
N.L.	1,4	1,4	1,2	1,2	-0,2
P.E.I.	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0
N.S.	2,4	2,5	2,3	2,3	-0,1
N.B.	1,9	2,0	1,9	1,9	-0,1
Que.	24,0	22,2	21,1	21,0	-2,9
Ont.	39,5	40,6	42,0	42,0	2,6
Man.	3,8	3,5	3,2	3,2	-0,6
Sask.	3,5	3,4	3,1	3,0	-0,5
Alta.	11,4	11,1	11,9	11,9	0,4
B.C.	13,3	12,8	12,3	12,1	-1,2

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

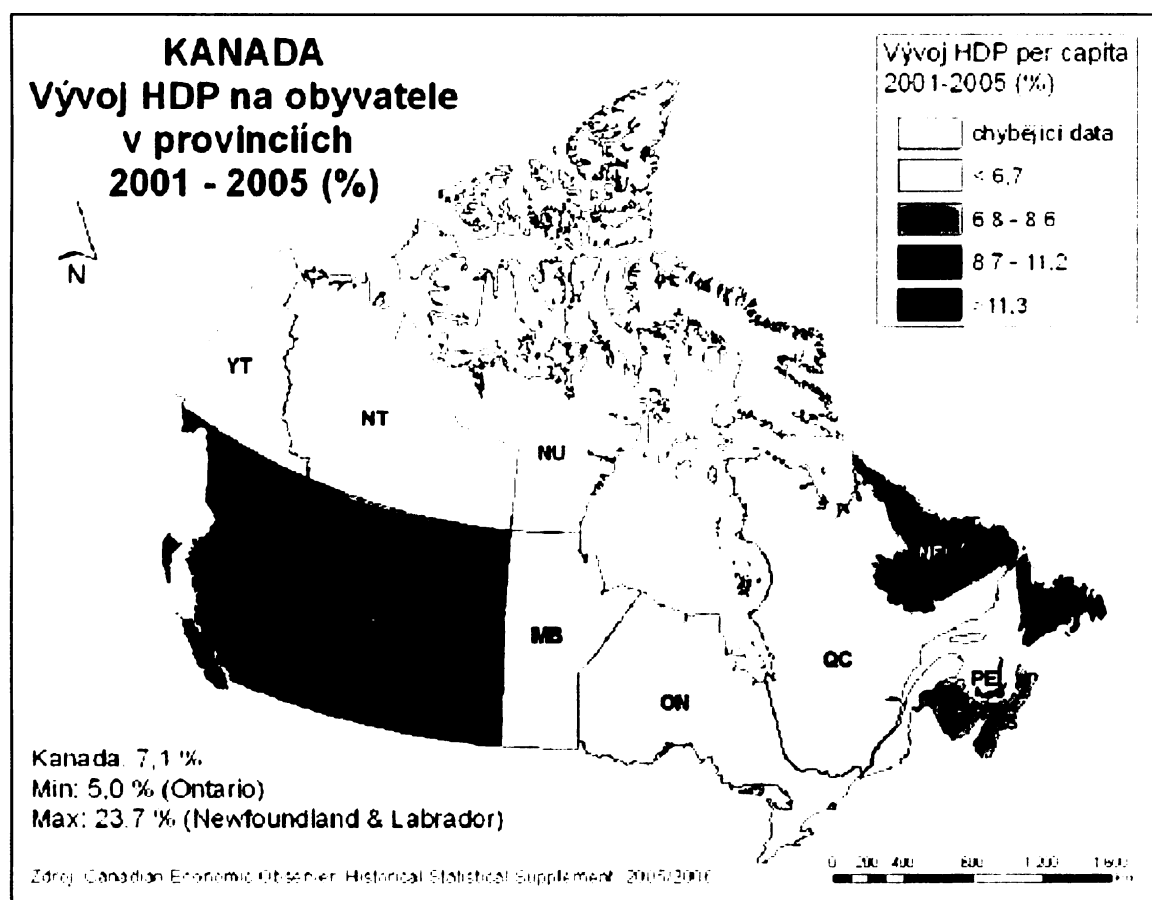
2.4.3. Hrubý domácí produkt na obyvatele

HDP na obyvatele (HDP/obyv.) je jedním z důležitých ukazatelů životní úrovně obyvatel co se materiálních aspektů týče. Samozřejmě se jedná o statistický ukazatel, který nemusí odpovídat skutečné kvalitě života obyvatel (např. nezahrnuje kvalitu životního prostředí a paradoxně s hospodářským růstem může docházet ke zhoršování životního prostředí apod.). Výše HDP/obyv. závisí na složení populace, resp. podílu ekonomicky aktivního obyvatelstva na jeho celkovém počtu. Velký podíl dětí a starých osob způsobují nižší produkci na osobu. Dalším faktorem ovlivňujícím výši HDP/obyv. je zaměstnanost. S jejím růstem roste i HDP/obyv.

Vývoj HDP/obyv. je uveden v tab. č. 7 a mapě č 4. Vývoj HDP/obyv. v Kanadě za sledované období ukázal velký růst životní úrovně, přesto se stejně jako u HDP objevují velké rozdíly. Nižší HDP/obyv. mají opět atlantské provincie a provincie prérijní s výjimkou Alberta. Alberta má relativně nízký počet obyvatel, avšak vysokou zaměstnanost, nízkou nezaměstnanost a velkou tvorbu HDP, proto vykazuje nejvyšší hodnoty z celé Kanady přesahující 43 000 CAD. Teprve až za ní následuje Ontario, kde HDP/obyv. je „pouze“ 38 500 CAD. Britská Kolumbie a Québec mají HDP na obyvatele nižší než kanadský průměr.

Pokud jde o vývoj HDP/obyv., největší nárůst ve sledovaném období zaznamenal Newfoundland a Labrador (107 %), kde se nárůst stále zvyšuje (za poslední sledované 5leté období o 23 %, což výrazně přesahuje hodnoty ostatních provincií). Důvod lze hledat v ekonomickém rozvoji avšak snižujícím se počtu obyvatel. Poměrně vysoké růsty mají také další přímořské provincie Nový Brunswick, Ostrov Prince Edwarda a Nové Skotsko. Stejně tak i Saskatchewan, Alberta, Ontario a Québec vykazují nárůst přes 43 % na rozdíl od Britské Kolumbie, která po celé období stagnuje a nárůst je u ní velmi nízký. Pouze v posledním 5letém období se dá hovořit o nadprůměrném nárůstu. Platí tedy trend většího nárůstu životní úrovně v chudších provinciích, které ovšem vycházejí z velmi nízkých hodnot.

Mapa č. 4: Vývoj HDP/obyv. v provinciích v období 2001–2005 (%)

Zdroj dat: Canadian Economic Observer, Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. 7: Reálný HDP/obyv. (CAD 1997) a jeho vývoj v období 1981–2005 (v abs., v %)

	HDP/obyv. (v CAD)				Vývoj HDP/obyv. (v %)			
	1981	1991	2001	2005	1981–1991	1991–2001	2001–2005	1981–2005
N.L.	14 327	17 775	23 976	29 657	24,1	34,9	23,7	107,0
P.E.I.	14 870	17 919	22 521	24 842	20,5	25,7	10,3	67,1
N.S.	17 015	20 293	25 419	27 245	19,3	25,3	7,2	60,1
N.B.	16 296	20 119	25 680	27 881	23,5	27,6	8,6	71,1
Que.	21 975	23 532	29 556	31 525	7,1	25,6	6,7	43,5
Ont.	26 899	29 197	36 710	38 533	8,5	25,7	5,0	43,3
Man.	21 859	23 737	28 760	30 634	8,6	21,2	6,5	40,1
Sask.	21 511	25 151	30 949	34 415	16,9	23,1	11,2	60,0
Alta.	29 884	31 985	40 321	43 598	7,0	26,1	8,1	45,9
B.C.	28 239	28 427	30 875	33 853	0,7	8,6	9,6	19,9
Kanada	24 184	26 731	33 484	35 867	10,5	25,3	7,1	48,3

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.

Zpracovala: D. Merkllová.

2.4.4. Ekonomická struktura

Primér v současné době (data za rok 2006) zaměstnává v Kanadě 4,1 % ekonomicky aktivních obyvatel a na tvorbě HDP se podílí 5,9 %, což svědčí o jeho produktivitě. V Kanadě je poměrně důležitou složkou hospodářství vzhledem k bohatým nerostným zdrojům a vhodným přírodním podmínkám k zemědělství na jihu. Sekundér, zaměstnávající 20,1 % obyvatel, se na HDP podílí 24,6 %. Jeho podíl zaměstnanosti klesá na úkor terciéru, přesto zůstává významnou složkou hospodářství prodávající neustálý vývoj a modernizaci. Významnou složkou se stále rostoucím podílem na zaměstnanosti i tvorbě HDP je terciér a kvartér, které jsou v kanadské statistice zahrnuty v položce terciéru. Terciér v roce 2006 zaměstnával 75,8 % obyvatel a na HDP se podílel 69,5 % (více viz tab. č. II a III v přílohách).

Zemědělství zásobuje obyvatelstvo potravinami a též napomáhá údržbě krajiny. V Kanadě je od druhé poloviny 20. století zjevný trend snižování počtu farem a tím naopak zvětšování jejich průměrné velikosti. Zemědělství je odlišné dle polohy, nejintenzivnější zemědělství je v jižním Ontariu a Québecu, naopak v prériích se jedná o extenzivní způsob obhospodařování půdy. V Britské Kolumbii je zemědělství rozvinuto především v údolích a deltách řek, v Atlantských provinciích se pěstují méně náročné plodiny. V Kanadě je důležité pěstování obilovin (jeden z největších producentů na světě), brambor, řepky olejné a dalších olejnin, luštěnin, cukrovky, ovoce a zeleniny, vinné révy. Kromě toho se chová skot, prasata, koně, drůbež.

Těžba nerostných surovin je významnou složkou kanadské ekonomiky. Kanada patří mezi největší producenty ropy, zemního plynu a černého i hnědého uhlí, které jsou uloženy v Západní sedimentární pánvi na území Alberta, Britské Kolumbie a Saskatchewanu a v Atlantské Kanadě. Na severu Alberta se nachází ropné písky, jež jsou druhým největším

zdrojem ropy na světě. Dalšími důležitými nerostnými surovinami jsou nikl, zlato, uran, olovo, azbest, železná ruda, stříbro, platina, kobalt, zinek, chrom, měď, molybden, wolfram, cín, diamanty atd. Důležitá je též těžba dřeva v rozsáhlých boreálních lesích. Mnoho surovin je vyváženo, především do USA a asijských zemí na pobřeží Pacifiku. Problémem kanadského priméru a sekundéru, je malý podíl vývozu zpracovaných surovin, u kterých se zvyšuje přidaná hodnota.

Význam výroby v kanadské ekonomice je velký a v souvislosti s přijetím ekonomických dohod o volném obchodu ještě vzrostl. Vzhledem k rozsáhlosti země je průmysl velmi rozmanitý. Kromě automobilového mají stále větší význam nová moderní high-tech odvětví – elektronika a elektrotechnika, informační a komunikační technologie (ICT), farmaceutický průmysl, biotechnologie atp. V návaznosti na těžbu ropy se rozvíjí průmysl chemický a petrochemický. Na těžbu dřeva navazuje výroba papíru a celulózy, Kanada je jedním z největších výrobců novinového papíru na světě. Největší odbytiště produktů ze dřeva je USA. V Québecu je významná výroba letadel a dopravních prostředků. Stále důležitým sektorem je zpracování nerostných surovin, které využívá levné elektrické energie vyrobené ve vodních elektrárnách. S rostoucí ekonomikou a populací má velký význam stavebnictví.

Co se týče výroby elektrické energie, Kanada má velký hydropotenciál, který je plně využit především v Ontariu, Québecu, Britské Kolumbii, Newfoundland a Labradoru a Manitobě. Kanadské vodní elektrárny patří k největším na světě. Z důvodu levné elektrické energie a rozvinuté výroby má Kanada vysokou spotřebu energie na obyvatele. Atlantské provincie a Ontario využívají jaderné energie, Západní Kanada tepelné (spalování ropy a uhlí). Celkem je 63 % elektrické energie vyrobeno obnovitelnými zdroji energie (převážně vodní elektrárny), 20 % v tepelných a 17 % v jaderných elektrárnách (Canada's Energy Outlook 1996–2020, s.58).

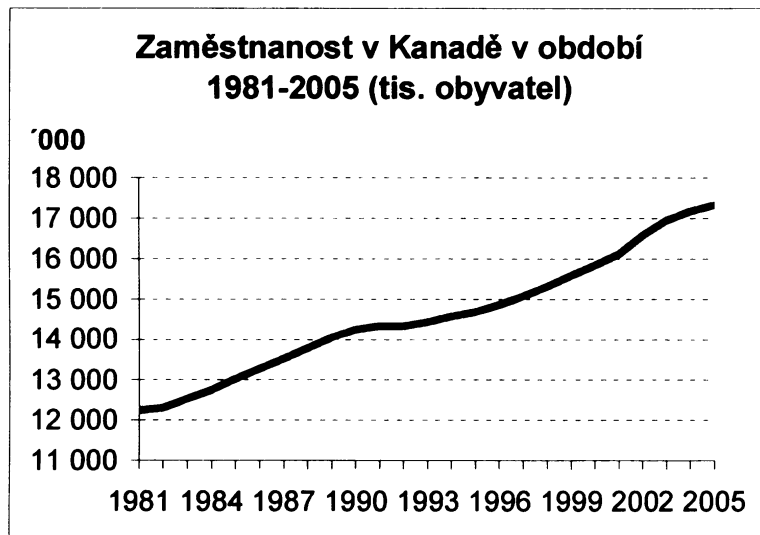
Podíl na zaměstnanosti v terciéru se stále zvyšuje na úkor priméru i sekundéru. Jeho centry jsou především velká města, kde se většinou také koncentruje kvartér. Největším centrem finančních institucí, R & D a vedení firem se nachází v Torontu. Největší podíl státních úředníků má logicky hlavní město Kanady Ottawa v konurbaci s městem Hull.

2.4.5. Pracovní síla

Zaměstnanost v Kanadě dlouhodobě roste. Pouze dvě období od roku 1980 se vyznačují poklesem zaměstnanosti (recesí). Jedná se o období 1981-82, kdy zaměstnanost klesla více, avšak její dopady nebyly tak silné jako v období 1990-91 (The Canadian Labour Market...2005). Na počátku období v roce 1981 byla zaměstnanost 65 %, v roce 2005 je to o 2,2 % více. Názorně je vidět vývoj zaměstnanosti v grafu č. 1.

Podle téhož pramene docházelo v roce 2005 vlivem posilujícího kanadského dolaru vůči americkému a růstu cen ropy ke snižování počtu míst ve výrobě a růstu počtu pracovních míst v těžbě paliv. Roste také zaměstnanost ve vzdělávání, stavebnictví a obchodu.

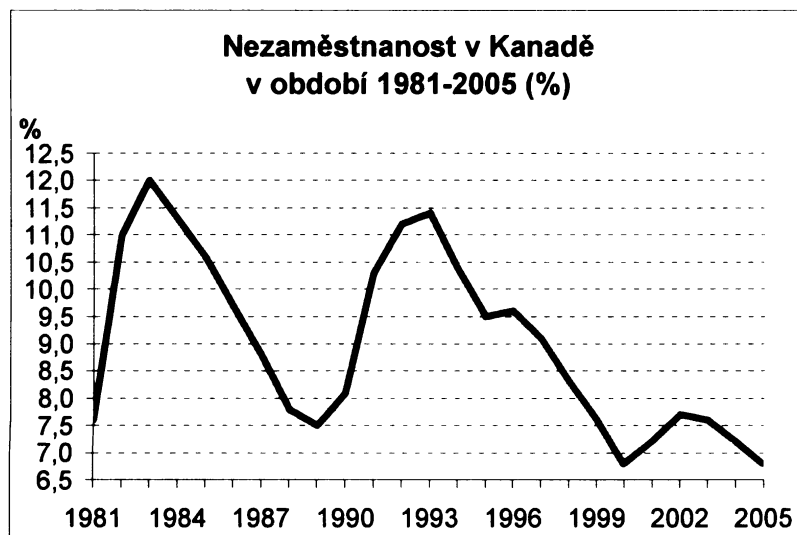
Graf č. 1: Zaměstnanost v Kanadě v období 1981-2005 (v %)

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merklová.

Vývoj nezaměstnanosti úzce souvisí s hospodářskými změnami. Její růst na počátku 80. let souvisel s restrukturalizací průmyslu. V roce 1981 dosahovala 7,6 % a v roce 1983 12 %, což byla nejvyšší hodnota za celé sledované období. V druhé polovině 80. let se již firmy se změnami vyrovnávají a dochází k vytváření nových pracovních míst a tedy snižování nezaměstnanosti. Uzavření Free Trade Agreement v roce 1989 vyvolalo zvýšení konkurence a nutnost zvýšení efektivity a tedy opět snižování počtu pracovních míst. Tento trend trval do poloviny 90. let, kdy nezaměstnanost rostla. Do konce 90. let poptávka po pracovní síle již převýšila nabídku, resp. počet nových pracovních míst byl větší než jejich snižování a nezaměstnanost klesala. Po roce 2000 opět došlo k několika výkyvům, které ale nejsou nijak výrazné, průměrná nezaměstnanost již nepřesáhla 7,5 % a v roce 2005 dosáhla rekordně nízkých 6,8 %. Vývoj nezaměstnanosti je dobře patrný v následujícím grafu č. 2. Data jsou přiložena v tabulce č. V.

Graf č. 2: Nezaměstnanost v Kanadě v letech 1980-2005

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

Regionální diference nezaměstnanosti a zaměstnanosti v provinciích je dosti obdobná. Nejvyšší zaměstnanost a současně nejmenší nezaměstnanost vykazuje Alberta (69,8 %, resp. 3,9 %) spolu s dalšími prérijními provinciemi. Naopak nejnižší hodnoty zaměstnanosti a nejvyšší nezaměstnanost mají atlantské provincie. Newfoundland a Labrador má nezaměstnanost vyšší o 8,4 % než je kanadský průměr. Tento trend platí pro celé sledované období. Britská Kolumbie od roku 2001 do roku 2005 snížila nezaměstnanost o 1,8 procentního bodu na 5,9 %, Alberta o 0,7 procentního bodu na 3,9 %, což je ze všech provincií nejnižší hodnota. Ontario se s 6,6 % blíží průměru Kanady, oproti roku 2001 se zde nezaměstnanost zvýšila o 0,3 %. To se nestalo v žádné jiné provincii (viz tabulka č. 8 a 9).

Rozložení nezaměstnanosti a zaměstnanosti v zemi silně odráží ekonomický vývoj a rozdíly v jednotlivých provinciích. Platí, že trh práce v Albertě a Britské Kolumbii se dynamicky rozvíjí, většina ostatních provincií však stagnuje nebo dokonce upadá. To platí i pro Ontario a Québec. Podrobněji je problematika čtyř nejvyspělejších provincií popsána v kapitole č. 3.3.

Tabulka č. 8 :Zaměstnanost dle provincií v období 1981–2005 (v %)

	Kanada	N.L.	P.E.I.	N.S.	N.B.	Que.	Ont.	Man.	Sask.	Alta.	B.C.
1981	65,0	53,5	58,7	57,7	56,4	61,9	67,7	65,1	63,6	72,3	65,4
1991	66,6	56,2	65,1	61,6	58,8	63,6	68,5	67,0	66,9	72,6	66,9
2001	65,9	56,8	67,1	61,9	61,9	63,5	67,3	67,8	65,6	72,4	64,0
2005	67,2	58,8	68,5	63,6	63,6	65,6	68,0	68,6	68,1	72,7	65,6

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical statistical supplement 2005/06.
Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. 9: Nezaměstnanost dle provincií v období 1981-2005 (v %)

	<i>Kanada</i>	<i>N.L.</i>	<i>P.E.I.</i>	<i>N.S.</i>	<i>N.B.</i>	<i>Que.</i>	<i>Ont.</i>	<i>Man.</i>	<i>Sask.</i>	<i>Alta.</i>	<i>B.C.</i>
1981	7,6	13,5	11,3	10,0	11,6	10,5	6,6	6,0	4,5	3,9	6,8
1991	10,3	18,0	16,5	12,1	12,7	12,1	9,5	8,6	7,4	8,2	9,9
2001	7,2	16,1	11,9	9,7	11,1	8,8	6,3	5,1	5,8	4,6	7,7
2005	6,8	15,2	10,8	8,4	9,7	8,3	6,6	4,8	5,1	3,9	5,9

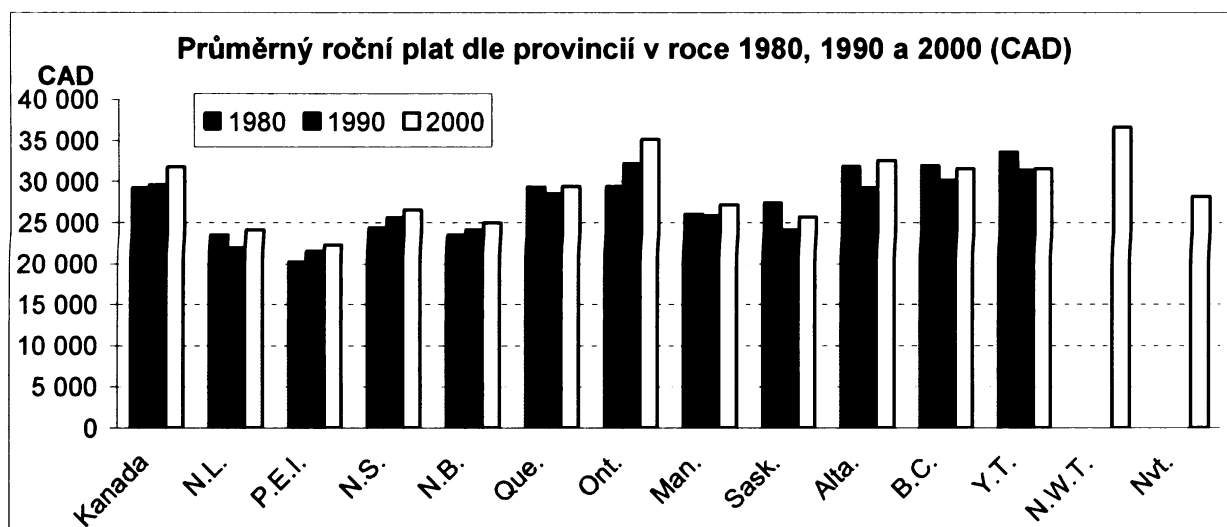
Zdroj: *Canadian Economic Observer. Historical statistical supplement 2005/06.*

Zpracovala: *D. Merková.*

Ekonomická prosperita posledních let se projevila také na průměrných platech, které se během desetileté periody 1990-2000 zvýšily o 2161 CAD (+7,3 %). Největší přírůstek platů zaznamenala rychle rostoucí Alberta (+11,5 %) a překvapivě také Newfoundland a Labrador (+9,8 %), který má přesto společně s dalšími atlantskými provinciemi jeden z nejnižších průměrných platů. Nejnižší přírůstek vykazuje Yukon, kde se ale platy drží stejně jako v Severozápadním teritoriu na vysoké úrovni především díky vysokému podílu zaměstnaných ve státní správě a samosprávě. Nejvyšší průměrné platy jsou v Ontariu, kde vysoce přesahují průměr země. Průměrné platy za jednotlivé provincie a teritoria jsou grafu č. 3.

Bone (2005) soudí, že se zlepšila také pozice dělníků a výše průměrného platu, což vedlo k mírnému snížení rozdílu mezi bohatými a chudými. Ke zlepšení jejich pozice také přispěla změna daňové politiky státu. Výše průměrného platu v zemi se odvíjí dle úrovně vzdělání, pohlaví, věku a délky pobytu v Kanadě. Platí, že čím vyšší má jedinec dosažené vzdělání, tím vyšší má plat. Například průměrný roční plat pracujících s univerzitním vzděláním byl v roce 2000 téměř 49 000 CAD, se středoškolským vzděláním 25 500 CAD a nižším než středoškolským vzděláním pouze 21 200 CAD. Rozdíly se stále zvyšují. Stejně tak se i zvětšují rozdíly v příjmech mužů a žen, kdy ženy vydělávají průměrně 24 400 CAD ze rok a muži 38 300 CAD. Na druhou stranu ženy pracují méně než muži – 32,6 hodiny za týden vs. 39,7 hodin za týden (2005). Nižší průměrné mzdy vykazují také imigranti, kde rozdíl oproti rodilým Kanadánům činí přibližně 20 %. Rozdíl se zvyšuje s rostoucím věkem (The Canadian Labour Market... 2005).

Graf č. 3: Průměrný roční plat dle provincií a teritorií v roce 1980–2000 (CAD 1997)

Zdroj: Statistics Canada: 2001 Census Analysis Series. Earnings...Zpracovala: D. Merková.

Zde je ještě vhodné podotknout, že je stále větší důraz přikládán zaměstnanosti tzv. vysoce kvalifikovaných vzdělaných pracovníků (knowledge workers), tedy profesionálním (vědeckým), manažerským a technickým zaměstnáním. Lidský kapitál je nepochybně jedním z důležitých faktorů hospodářského růstu a má přímý vliv na tvorbu inovací a technologickém pokroku. Baldwin a Beckstead (2003) uvádí, že v Kanadě vzrostl v období 1971–2001 podíl zaměstnanosti vysoce kvalifikovaných pracovníků z 13,8 % na 24,7 %. Přitom v této skupině také vzrostl podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků (z 34,3 % na 51,6 %). Tito zaměstnanci mají přirozeně také vyšší průměrné platy. Růst zaměstnanosti této skupiny pracovníků je významným faktorem hospodářského růstu.

2.4.6. Zahraniční obchod

Hodnoty zahraničního obchodu uvádím pouze za období 1990–2005. Toto vymezené období je poměrně vyhovující, neboť v roce 1989 vstoupila Kanada do FTA/NAFTA, takže rok 1990 vyjadřuje startovací údaje a roky následují vývojové změny po této důležité události. Starší data nejsou volně dostupná. Pro hodnoty komodit užívám procentuální podíl na exportu.

Z tabulky č. 10 a 11 vyplývá, že největším obchodním partnerem Kanady jsou USA, které dovážejí i vyvázejí mnohonásobně více než ostatní státy. Přesto z vývojových řad je jasné, že tato hodnota se již příliš nenavýšuje a import dokonce klesá. V posledním období 2000–2005 bylo výrazné snížení exportu způsobeno pravděpodobně navýšením dovozního cla na dřevo a dřevěné produkty a současně růstem hodnoty kanadského dolaru vůči americkému, což činí export nevýhodným. Export do Japonska zaznamenal pokles

v důsledku snížení poptávky po nerostných surovinách a dřevu a import z něj také klesá, tzn., že Japonsko jako obchodní partner oslabuje. Toto snížení si vysvětlují přechodem od Japonska k Číně, neboť nárůst importu i exportu s Čínou je veliký. Import z Číny vzrostl o „neuvěřitelných“ 2017 % (!!) a jeho nárůst je trvale nejvyšší ze všech sledovaných zemí. Kontakty s asijskými zeměmi se s příchodem dalších imigrantů prohlubují. Rozvíjející zahraniční obchod má Kanada i s Velkou Británií, a to již od vzniku konfederace. Podobné je to i s Německem, které zde má silnou komunitu. Naopak Francie v importu nefiguruje ani mezi prvními šesti zeměmi, ačkoli má blízké vztahy s Québecem. Mexiko po vzniku FTA zaznamenává trvalý růst exportu, je však až na 8. místě, pravděpodobně proto, že nepotřebuje kanadskou ropu. Oproti tomu v importu se pohybuje hned za USA, Japonskem a Čínou (spotřební zboží, textil aj.) a také zaznamenává trvalý vysoký nárůst. Saldo obchodní bilance Kanady je po celou dobu aktivní (tab. č. 12).

Tabulka č. 10: Export z Kanady (v mil. CAD) a jeho vývoj 1990–2005 (v %)

		Export (v mil. CAD)				Vývoj exportu (v %)			
		1990	1995	2000	2005	1990–1995	1995–2000	2000–2005	1990–2005
1.	USA	111 557	207 753	359 289	365 765	86,2	72,9	1,8	227,9
2.	Japonsko	8 230	12 061	9 284	9 170	46,5	-23,0	-1,2	11,4
3.	Velká Británie	3 541	3 890	5 747	8 254	9,9	47,7	43,6	133,1
4.	Čína	1 707	3 465	3 698	7 104	103,0	6,7	92,1	316,2
5.	Německo	2 323	3 317	3 155	3 237	42,8	-4,9	2,6	39,3
6.	Jižní Korea	1 554	2 736	2 337	2 820	76,1	-14,6	20,7	81,5
	EU	12 950	17 055	19 623	24 975	31,7	15,1	27,3	92,9
	celkem	148 979	262 267	413 215	436 226	76,0	57,6	5,6	192,8

Zdroj: Industry Canada: www.strategis.gc.ca. Zpracovala: D. Merklová.

Tabulka č. 11: Import do Kanady (v mil. CAD) a jeho vývoj 1990–2005 (v %)

		Import (v mil. CAD)				Vývoj importu (v %)			
		1990	1995	2000	2005	1990–1995	1995–2000	2000–2005	1990–2005
1.	USA	87 875	150 682	229 660	215 169	71,5	52,4	-6,3	144,9
2.	Japonsko	9 525	12 094	16 612	14 803	27,0	37,4	-10,9	55,4
3.	Čína	1 394	4 639	11 294	29 515	232,8	143,5	161,3	2017,3
4.	Mexiko	1 749	5 353	12 060	14 594	206,1	125,3	21,0	734,4
5.	Velká Británie	4 898	5 476	13 027	10 430	11,8	137,9	-19,9	112,9
6.	Německo	3 835	4 799	7 774	10 263	25,1	62,0	32,0	167,6
	EU	17 553	23 146	37 947	45 926	31,9	63,9	21,0	161,6
	celkem	136 245	225 553	356 992	380 810	65,5	58,3	6,7	179,5

Zdroj: Industry Canada: www.strategis.gc.ca. Zpracovala: D. Merklová.

Tabulka č. 12: Saldo obchodní bilance (mil. CAD) 1990–2005

	1990	1995	2000	2005
Export celkem	148 979	262 267	413 215	436 226
Import celkem	136 245	225 553	356 992	380 810
Saldo obchodní bilance	12 734	36 714	56 223	55 416

Zdroj: Industry Canada: www.strategis.gc.ca. Zpracovala: D. Merklová.

V komoditním složení zahraničního obchodu tvoří nyní největší podíl minerální paliva a oleje, tedy výrobky ropného průmyslu. Ty zaznamenaly největší nárůst v letech 1995–2000. V roce 2005 již předčily hodnotou motorová vozidla a jejich součásti, které byly dlouhodobě nejdůležitější komoditou. Tato druhá nejdůležitější komodita však za období 2000–2005 vykázala pokles exportu. Její celkový nárůst není nijak výjimečně velký, neboť k výrobě automobilů a jejich součástí docházelo již v rámci Auto Pactu (tedy od 60. let) a po vzniku FTA/NAFTA již nedošlo k výrazné změně. Hodnoty proto souvisejí spíše s poptávkou na americkém trhu, kde mj. působí velmi silná asijská konkurence. Celková hodnota exportu motorových vozidel byla v roce 2005 78 346 mil. CAD a z toho 75 370 mil CAD bylo do USA (tabulka IX v přílohách).

Dalšími důležitými komoditami jsou strojírenské výrobky a elektrotechnika, jejichž podíl na vývozu ale klesá. Dřevěné produkty stagnují a papírenské výrobky zaznamenávají pokles v důsledku již zmiňované daně na import těchto produktů do USA. V první desítce se ještě nachází letadla (a kosmické lodě – tato komodita je ve stejné skupině HS), které po velkém nárůstu v druhé polovině 90. let nyní mírně klesají. Obilí je až 20. nejdůležitější komoditou s trvalým poklesem významu na exportu. Velký nárůst zaznamenávají farmaceutika. Celkem se šest nejvýznamnějších komodit podílí na exportu z 59 % a tento podíl roste.

Tabulka č. 13: Export dle komodit v letech 1990–2005 v mil. CAD a jeho vývoj

	Export (v mil. CAD)				Export (v %)			
	1990	1995	2000	2005	1990	1995	2000	2005
27 - Minerální paliva a oleje	15 189	23 904	54 506	88 079	10,2	9,1	13,2	20,2
87 - Motorová vozidla a jejich součásti	32 068	58 785	86 859	78 346	21,5	22,4	21,0	18,0
84 - Strojírnoství	12 263	23 631	35 535	33 750	8,2	9,0	8,6	7,7
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	6 988	13 105	31 304	20 531	4,7	5,0	7,6	4,7
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	7 058	14 495	19 944	20 279	4,7	5,5	4,8	4,6
48 - Papír a pap. výrobky	9 060	15 749	17 806	15 353	6,1	6,0	4,3	3,5
Celkem	82 626	149 669	245 954	256 338	55,5	57,1	59,5	58,8

Zdroj: Industry Canada: www.strategis.gc.ca. Zpracovala: D. Merklová.

2.5. Shrnutí zjištěných výsledků

Na základě sledování vybraných ukazatelů byla zjištěna velká disparita mezi kanadskými regiony. Z hlediska teorie jádro-periferie se potvrdilo, že jižní Ontario je jádrovou oblastí s největším podílem populace i hospodářství. Na druhou stranu tato provincie již nevykazuje tak vysoké nárůsty jako na počátku sledovaného období a na její místo se dostávají západní provincie. Jejich význam v absolutních hodnotách ještě nedosáhl hodnot Ontaria, avšak tempy růstu ho značně přesahují. Québec, považovaný společně s Ontariem za průmyslové jádro země, vykazuje naopak velký úpadek hospodářský i populační. Lze tedy říci, že Západ růstem značně předčívá Východ a postupně se stává druhým jádrovým regionem, avšak Východ má stále velký náskok v podobě silné průmyslové základny a zůstává dominantní. Ostatní provincie lze považovat jednoznačně za úpadkové periferie, kde dochází k populačnímu poklesu a ekonomické stagnaci.

Dále se potvrdilo, že největším obchodním partnerem Kanady jsou USA, avšak jejich význam mírně klesá. Stále platí, že export do USA činí téměř 84 % veškerého exportu a import 57 %. Kanadská ekonomika se stala velmi otevřenou a aktivně se účastní mezinárodního obchodu. Důležitými exportními komoditami jsou zdroje a produkty z nich – paliva, dřevo a papír. Významné je dopravní strojírenství a elektrotechnika.

3. SROVNÁNÍ HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE ČTYŘ NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH PROVINCIÍ

V podrobnějším studiu hospodářství a zjevného posunu váhy v rámci země se dále zaměřuji již pouze na čtyři nejvyspělejší provincie – Ontario, Québec, Britská Kolumbie a Alberta. Na základě dalších ukazatelů hospodářské výkonnosti a životní úrovně více poukážu na odlišnost vývoje v těchto provinciích. Dále podrobněji vyhodnotím do jaké míry dochází k přesunu hospodářského těžiště země z východu na západ a jaké jsou perspektivy předpokládaného prohlubování tohoto trendu.

3.1. Vývoj HDP vybraných provincií a charakteristika jejich hospodářství

Tato kapitola blíže vysvětluje rozdílný vývoj tvorby HDP v těchto provinciích. Následující data vycházejí z tabulek č. 5 a 6 uvedených v kapitole 2.4.2.

V předchozí kapitole bylo poukázáno na dynamičtější vývoj Západu, avšak převahu Východu v absolutních hodnotách a v podílu na tvorbě HDP (celkem činil v roce 2005 63 % oproti 25 % Západu). Nejrapidněji ze všech provincií roste Alberta, následuje Ontario, růst Britské Kolumbie a Québecu je podstatně pomalejší a z toho důvodu tyto provincie zaostávají.

Vzhledem k jednotlivým desetiletým obdobím je zde jasně patrná změna – Ontario v 80. letech zaznamenávalo největší růst, avšak po roce 2000 je tento růst podprůměrný a srovnatelný s růstem v Québecu. Naproti tomu Alberta a Britská Kolumbie v 80. letech vykazují růst podprůměrný, avšak Alberta od 90. let zaznamenává jednoznačně největší nárůst a po roce 2000 se k ní opět přidává i Britská Kolumbie. Québec je po celé období pod průměrem. Objevuje se zde jasná spojitost s trhem USA a jeho vývojem, který po roce 2000 zaznamenává krizi, čímž dochází ke snížení požadavků na produkty vyrobené převážně v Ontariu a Québecu. Navíc růst kurzu kanadského dolaru vůči americkému způsobuje exportérům do USA snížení zisků. Naopak západní provincie vyváží stále více produkce do pacifické Asie, a to zejména po roce 2000. Alberta značně profituje z rostoucí ceny ropy, v jejímž důsledku došlo ke zvýšení těžby a vývozu.

Z hlediska srovnání Východ - Západ tedy nelze popřít mnohonásobně větší podíl východu na produkci státu. Na druhou stranu při současném tempu vývoje se očekává, že západ „dožene“ východ do poloviny 21. století (Bone 2005). Mc Cann (1998) uvádí, že po vzniku NAFTA se očekával rapidní pokles ontarijského hospodářství způsobený zvýšením konkurence a zavíráním závodů vlastněných americkými firmami a následným snížením výroby. V Ontariu ale proběhla úspěšná restrukturalizace ekonomiky s přechodem k novým technologicky náročnějším odvětvím. Díky tomu nebyl tento pokles tak velký jako v sousedním tradičním průmyslovém jádru USA. Příkladem úspěšné restrukturalizace

v Ontariu je dříve tradičně hutnické město Hamilton, kde bylo zavřeno velké množství hutí a oceláren (např. Stelco, Camco ad.) z důvodu jejich relokace do zemí s levnější pracovní silou a importu oceli z Číny či Mexika. Následně se však zde začala rozvíjet nová moderní odvětví (farmaceutický pr. a environmentální technologie). To se nepovedlo Québecu, který byl podstatně více zaměřen na tradiční odvětví zaměstnávající velký počet obyvatel (např. textilní průmysl). Britská Kolumbie a Alberta vzhledem ke svému zaměření na vývoz surovin nebyly vznikem NAFTA příliš ovlivněny, neboť USA prakticky vždy umožňovali import surovin a paliv do země.

Ontario

Ekonomická prosperita Ontaria sahá již do 19. století, kdy se na jihu provincie začala rozvíjet průmyslová výroba (více je uvedeno v kap. č. 2.1.). Ontario vždy těžilo ze své blízkosti amerického průmyslového pásu SEO Střední severovýchod (tzv. „Heartland“). Právě lokalizace automobilové výroby v USA v tomto regionu vedla k jejímu rozšíření do jižního Ontaria, které je v současné době jedním z nejdůležitějších regionů výroby automobilů v Severní Americe. Kromě tradičních amerických výrobců Ford (ve městě St. Thomas a Oakville), Daimler Chrysler (Windsor, Brampton) a General Motors (Oshawa) zde vyrábějí též asijské firmy Toyota (Cambridge), Cami/Suzuki (Ingersoll), Honda (Alliston), jejichž podíl na trhu trvale roste na úkor „Velké trojky“. Výroba je specializována obvykle pouze na několik typů automobilů, čímž se snižují výrobní náklady. Za tímto účelem došlo také ke vzniku a rozvoji mnoha dodavatelů automobilových dílů (tzv. outsourcing). Průměrná mzda v závodech vyrábějících součástky je nižší než mzda na montážních linkách, proto je tato kooperace pro automobilové výrobce výhodná. Největší kanadskou dodavatelskou firmou je Magna International Inc. (odhaduje se, že je 3. největší v Severní Americe), dalšími jsou ThyssenKrup Budd či Trim Masters.

Ontario není pouze provincií automobilového průmyslu, naopak hospodářství je zde ze všech provincií nejvíce diverzifikované, což přispívá k posilování jeho jádrové pozice. Velký význam zde mají průmysly nové generace. V oblasti měst Waterloo, Kitchener a Cambridge vznikl tzv. Kanadský technologický trojúhelník (Canada's Technology Triangle), který je sídlem mnoha technologicky vyspělých firem jako např. RIM (BlackBerry), Open Text, COM DEV, Christie ad. Tato oblast je v současné době jednou z nejdynamičtěji se rozvíjejících v Kanadě a pozoruhodné je zde úzké propojení soukromého sektoru s univerzitami. Region těží ze své polohy v blízkosti americkému trhu a Torontu, centru Ontaria. Moderní odvětví jako ICT, bio- a nanotechnologie, optická vlákna apod. jsou samozřejmě do budoucna klíčová a jsou lokalizována hlavně ve velkoměstech, kde je vysoká koncentrace „kreativních jedinců“ (převážně na poli univerzitním). V Ontariu se jedná o Toronto a Ottawa a jejich širší zázemí. Tradiční zpracovatelská průmyslová odvětví ztrácejí

na významu, avšak vzhledem k důležitému těžebnímu sektoru se zde stále nachází. Jedná se hlavně o hutnictví železa (Hamilton) a barevných kovů (Sudbury – nikl, měď), chemický (Sault St. Marie) a dřevozpracující průmysl.

V provincii se těží zlato, stříbro, nikl, zinek a diamanty. Ropa a zemní plyn jsou přiváděny produktovody, část ropy je také importována ze zámoří. Základem pro rozvinutý průmysl je relativně levná elektrická energie vyrobená ve vodních (Niagara Falls, řeka Ottawa a import z Québecu), tepelných (USA – Pensylvánie, Illinois a Západní Virginie) a jaderných (Pickering, Bruce Peninsula) elektrárnách. V provincii je vyspělá dopravní síť, která využívá kromě silnic také železnice (původně ve směru východo-západním, nyní též v souvislosti s uzavřením FTA také severo-jižním), vodních toků a kanálů (řeka Sv. Vavřince a na ní navazující kanál Welland spojující Erijské a Ontarijské jezero a umožňující tak plavbu zámořských lodí přes Velká jezera až do moře). Dobrá infrastrukturní vybavenost umožňuje efektivní rozvoj mezinárodního obchodu. Velká jezera jsou dopravní „spojkou“ formujícího se přeshraničního regionu „Great Lakes Frontier Region“ (Jeleček, Bařtipánová a kol. 2007).

Ontario je též centrem služeb. Největší město Kanady – Toronto – je centrem finančních institucí (včetně Bank of Montréal), pojišťovnictví, kanadské burzy a je sídlem mnoha kanadských i zahraničních firem.

Na jihu provincie má význam intenzivní zemědělská výroba specializující se na produkci ovoce (hlavně jablka) a zeleniny, ale také tabáku, kukuřice a vinné révy. Zbytek provincie se zaměřuje na pěstování obilovin.

Québec

Ekonomika Québecu se mezi vyspělými kanadskými provinciemi jeví jako nejvíce zaostávající. Příčinou zaostávání za ostatními provinciemi je pomalejší rozvoj způsobený neschopností přizpůsobit se globálnímu trhu a větší konkurenci. Tento problém québecké ekonomiky začal již v 70. letech 20. století a ve sledovaném období se ještě více prohloubil. Bone (2005) udává následující příčiny úpadku resp. pomalejšího růstu Québecu:

- Québecká ekonomika oslabila v důsledku masivní expanze automobilového průmyslu po roce 1965 v Ontariu, které je výhodněji lokalizované vůči USA trhu.
- Québecká ekonomika byla poškozena rostoucím separatismem v 70. letech a následnými referendy v letech 1980 a 1995. To přispělo k nestabilitě ekonomického prostředí a nepříznivému klimatu pro investice. V důsledku toho také mnoho firem sídlících v Montréalu přesunulo své vedení do Toronta.
- Industrializace v Québecu začala mnohem dříve než v Ontariu (a ostatních provinciích), proto zde převahovala tradiční výrobní odvětví s méně efektivní výrobou více závislou na pracovní síle (např. oděvní a kožedělný průmysl). To způsobilo obtížnější a pomalejší restrukturalizaci.

V Québecu mají stále velký význam tradiční odvětví – těžba dřeva a nerostů a jejich zpracování. V Québecu se nachází 22 % produktivních lesních porostů a objem produkce dřeva je druhý největší po Britské Kolumbii (20 %). Québec se vyznačuje největší produkcí papíru a celulózy a novinového papíru, který je vyvážen do oblasti New Yorku. Québecká těžba nerostů tvoří 8 % produkce Kanady. Těžba je lokalizována na severu provincie a nerosty jsou většinou v provincii částečně zpracovány. Nejdůležitějšími surovinami jsou železná ruda (Iron Ore Company ve městě Fermont, Wabush a Labrador City již v provincii Newfoundland a Labrador a Cartier Mining Company v Mont-Wright a Port Cartier), zlato a měď. Pro import nerostů a dřeva do přístavů má velký význam železnice. Kromě toho je v provincii lokalizována slévárna hliníku Alcan Aluminium (Saguenay, Sept-Iles). Vzhledem k levné elektrické energii a blízkosti oceánu je tato lokalita pro firmu výhodná, ačkoli je nutný import bauxitu.

Québecká provinční vláda se podstatně více snaží zasahovat do hospodářského dění v provincii než je tomu v jiných provinciích. Některá průmyslová odvětví jsou v provincii podporována dotacemi, investičními pobídkami, či jinými výhodami. Jedná se nejen o vyspělá high-tech odvětví jako je např. farmaceutika a elektrotechnika, ale také dopravní strojírenství (letecký a kosmický průmysl) a zpracování surovin (slévárny hliníků, papírný atd.). Provincie těží ze zdrojů levné elektrické elektřiny vyrobené ve vodních elektrárnách a investorům poskytuje značně nízkou cenu energie. Hydro-Québec, jediná energetická společnost v Québecu, je tzv. královskou společností, kde většinovým vlastníkem je stát. Investorům také nabízí R&D (věda a výzkum) zázemí v podobě několika prestižních univerzit. Snahou je kompenzovat tradiční průmyslová odvětví, která byla v minulosti velmi významná, ale v důsledku levnější konkurence zažívají těžká období (např. textilní, oděvní a kožedělný průmysl). Příkladem firmy, která lokalizovala svůj závod právě v Québecu kvůli výhodným investičním podmínkám je Alcan Aluminium. Další velmi podporovanou firmou je Bombardier, kanadský výrobce letadel a dopravního strojírenství. Québec se stává jedním z nejdůležitějších klastrů high-tech odvětví v Kanadě, přičemž centrem je Montréal, kde je koncentrováno několik univerzit spolupracujících se soukromými firmami. Québecký high-tech činí 38 % kanadského exportu. Québec vyveze asi polovinu kanadských informačních technologií, aerokosmických produktů a farmaceutik, 40 % biotechnologií (Bone 2005, s. 300).

Provincie je rovněž velmi otevřená zahraničnímu obchodu a má rozvinutou dopravní síť (silniční, železniční, lodní). Podstatně větší význam než v Ontariu zde má cestovní ruch, což je dáno přírodními podmínkami i atraktivitou měst (Montréal, Québec City). Zemědělství má význam pouze v centrální části provincie, sever nemá pro zemědělství vhodné přírodní podmínky.

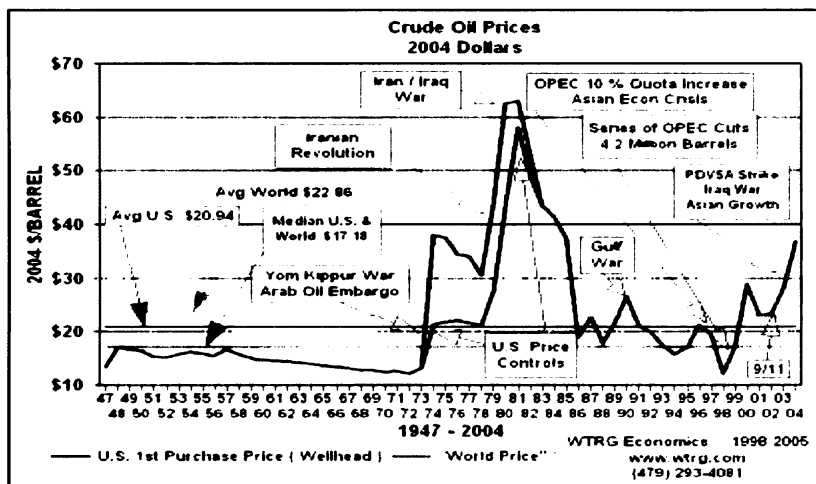
Alberta

Provincie Alberta je jednou z nejpozději osídlených provincií, na jejímž rozvoji se podílela hlavně stavba Canadian Pacific Railway na konci 19. století. Se stavbou železnice začalo v Albertě a dalších préríjních provinciích zemědělské osidlování. Na začátku 20. století tak vzniklo tzv. préríjní zemědělství, extenzivní typ zemědělství se zaměřením na obiloviny. Od poloviny 20. století dochází ke zvyšujícímu se zaměření zemědělství na tvorbu kapitálu, s čímž je spojená mechanizace, snižování počtu farem a zvyšování jejich průměrné velikosti. V 50. a 60. letech bylo také postaveno nejvíce závlahových staveb (např. přehrada St. Mary a Waterton). V současné době dochází k přechodu od tradiční jarní pšenice k více specializovaným plodinám (ozimá pšenice, kukuřice, řepka olejná, len ad. olejoviny, luštěniny atd.) z důvodu širší možnosti použití a vyšší ceny na světových trzích. Alberta se také specializuje na chov skotu. Podíl zemědělství na zaměstnanosti a tvorbě HDP za poslední století značně poklesl. Důvodem je diversifikace albertské ekonomiky vyvolaná několika impulsy – rostoucí poptávce po nerostných surovinách po 2. světové válce a jejich zvyšující se cena.

Rozvoj těžby surovin dopomohl diversifikaci průmyslu a rostoucí ceny ropy v 70. letech měly za následek rapidní rozvoj Alberty, která tak hospodářským vývojem značně předstihla další préríjní provincie Saskatchewan a Manitobu. Ačkoli samotná těžba ropy a zemního plynu není příliš náročná na pracovní síly, v důsledku tzv. spinoff efektu se růst rozšířil i do dalších odvětví – petrochemie, stavebnictví, strojírenství a služeb. Calgary se stalo sídlem mnoha velkých těžařských firem. Růst albertské ekonomiky způsobil posun chudé zemědělské provincie mezi nejvyspělejší. V porovnání s ostatními préríjními provinciemi je tento kontrast ještě viditelnější. Manitoba a Saskatchewan snížily tempo svého růstu, těžba nerostů (potaš, uran, nikl, zinek, měď) byla zredukována v důsledku poklesu jejich cen a ekonomika založená na zemědělství stagnuje. Hospodářství Alberty tak díky bohatým ložiskům ropy započalo rapidní ekonomický rozvoj, který se dále rozvinul i do dalších odvětví a dopomohl přeměně z úpadkové periferní provincie na jednu z nejvýznamnějších.

Albertské zásoby ropy jsou odhadovány jako druhé největší na světě. Zásoby ropy a zemního plynu se nacházejí na jihu Západní sedimentární pánve. Kromě klasických úložišť ropy a zemního plynu má severní Alberta v oblasti jezera Athabasca velké zásoby ropy uložené v tzv. ropných nebo asfaltových pískách, což je v podstatě písek s ropou v podobě bitumenu. Dvěma největšími těžebními centry jsou Fort McMurray a Cold Lake. Potenciál těžby ropy z ropných písků se zvýšil v 70. letech 20. století, kdy s rostoucí cenou ropy začala být složitá technologie těžby ropy efektivní. Od této doby zde bylo a je realizováno mnoho projektů světově největších ropných společností (např. Suncor, Syncrude, Petro-Canada, Shell Canada ad.).

Graf č. 4: Cena ropy v období 1947-2004 a hlavní události ovlivňující jejich vývoj

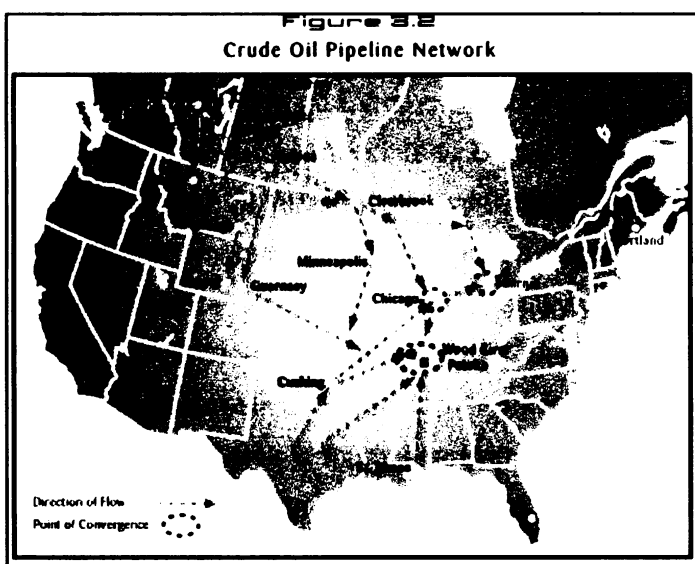

Zdroj: Oil and Gas Market Watch. <http://oilandgasmarketwatch.com>.

Kromě zásob ropy má Alberta také bohaté zásoby černého uhlí v oblasti východních svahů Skalnatých hor. Podobně jako ropa a zemní plyn zaznamenala těžba uhlí největší růst od 80. let a nyní je provincie největším producentem. Centry těžby jsou East Kootenay a Peace River.

Ropa, zemní plyn i uhlí jsou důležitými exportními komoditami. Uhlí je vyváženo přes Britskou Kolumbii do zemí pacifické Asie (hlavně Japonsko). V Severní Americe je rozsáhlá síť produktovodů (viz obrázek č. 1), což umožňuje efektivní export. Problémem hospodářství úzce zaměřeného na primární komodity je nestabilita jejich světových cen.

Obrázek č. 1: Ropovody na sveroamerickém kontinentu

Zdroj: Natural Resources Canada – staženo 15.5. 2007.

Dle Bona (2005) došlo vlivem rostoucí důležitosti těžby ke změně pozice mezi jádrem (průmyslové jižní Ontario) a periferií (zdrojová Alberta), neboť jádro začíná být závislé na periferii. Tím se zvyšuje moc periferie, která se postupně stává jádrem. Alberta se přeměnila z provincie závislé na státních penězích v jednu z nejbohatších provincií.

S rozvojem těžby ropy se v provincii rozvinul též chemický a petrochemický průmysl a strojírenství zaměřené na výrobu těžebních strojů či zemědělských strojů. Význam nových odvětví roste (hlavně elektrotechnika), avšak suroviny zůstávají hlavními zdroji tvorby HDP. Nelze opomenout význam těžby dřeva a jeho zpracování na papír a celulózu. Kromě tradičních dřevin se zde těží též osika, která se používá na výrobu vysoce kvalitního papíru. Rozvoji dřeva v provincii pomohly investice z Japonska (firmy Daishowa Canada Company a Alberta-Pacific Forest Industries).

Nutno podotknout, že provincie má nadále kvalitní životní prostředí a atraktivní přírodní podmínky. Skalnaté hory jsou centrem letní i zimní rekreace a nachází se zde několik národních parků – Jasper, Banff a na severu při hranicích se Severozápadním teritoriem Wood Buffalo.

Britská Kolumbie

Britská Kolumbie vstoupila do konfederace v roce 1871 s příslibem stavby železnice a spojení s východem. Před stavbou železnice udržovala provincie kontakty spíše se severozápadem USA. Za účelem rozšíření vývozu komodit do pacifické Asii byla dále rozšířena železniční síť a vzrostl význam přístavu Vancouver. To vedlo k jeho rychlému ekonomickému a populačnímu růstu. Do začátku 20. století se Vancouver stal největším přístavem země a jeho význam ještě vzrostl vybudováním Panamského kanálu v roce 1914, který urychlil přepravu do Evropy.

Tradičně bylo hospodářství Britské Kolumbie založeno na těžbě dřeva a nerostů a rybaření, avšak s imigrací obyvatel asijského původu, kteří s sebou přinesli kapitál, vědomosti a kontakty se svou rodnou zemí se hospodářství začalo měnit. Ekonomika provincie prudce vzrostla s růstem asijských ekonomik v 80. letech a na začátku 90. let 20. století. Vzhledem k velikosti trhu (Čína, Indie, Japonsko, Taiwan, Vietnam, Hong Kong atd.) jsou možnosti obchodu téměř neomezené. V roce 1998 začala asijská ekonomika zpomalovat, což mělo dopady i na Britskou Kolumbii. Růst hospodářství Britské Kolumbie se zpomalil oproti ostatním rychleji rostoucím regionům (Alberta, Ontario). V roce 2002 hospodářství opět zaznamenalo růst, avšak USA zavedly 27% importní daň na dřevo a dřevěné produkty, jejichž vývoz je v Britské Kolumbii klíčový. V roce 2003 následoval lesní požár, který způsobil zničení části těžební oblasti. Na začátku roku 2007 USA po mnoha apelech ze strany kanadské vlády dovozní daň na dřevo zrušily, proto se do budoucna

očekává návrat k původnímu množství vývozu dřeva. Dalším pozitivem do budoucna bude pro provincii pořádání Olympijských her v roce 2010.

Dnešní hospodářství Britské Kolumbie se stalo více diverzifikovaným a méně závislým na nerostných a obnovitelných zdrojích. Základem jsou tři složky – turistický ruch, filmografie a high-tech. Provincie se stala častou destinací natáčení amerických filmů a rozvinula se zde filmografie. High-tech průmysl zde má značný význam, avšak jeho velikost je pouze pětina oproti Ontariu. Většina high-tech firem se koncentruje ve Vancouveru a Victorii, kde je zázemím univerzit a dostatek kvalifikovaných pracovníků. Atraktivní pobřeží, horský masiv a kvalitní životní prostředí umožnily rozvoj cestovního ruchu. Pořádání OH ve Vancouveru a nedalekém Whistleru v roce 2010 nejen zvýší množství turistů, ale také se očekává velký rozvoj sektoru služeb. Problémem pro cestovní ruch je rozvoj průmyslu, těžba nerostů a dřeva. Provincie se dostává do paradoxní situace, kdy na jednu stranu je snaha průmysl rozvíjet, na druhou stranu zachovat zdravé životní prostředí.

Tradičním odvětvím v provincii je stále těžba dřeva a jeho zpracování. Provincie má největší rozlohu produktivních lesů a je největším producentem překližky, stavebního dřeva a celulózy. Méně důležitá je zde výroba papíru. Vzhledem k rozmanitým přírodním podmínkám je tu široká druhová škála lesů. Tradičně je velké množství produktivního lesa pronajímáno velkým kanadským či zahraničním firmám (např. Weyerhaeuser).

Důležitou součástí hospodářství je rybolov – mořský i říční. Nejrozšířenějším druhem je losos, chovaný též na farmách, dále pak korýši, hering a halibut.

Těžba nerostů a paliv roste s poptávkou. V provincii se těží zemní plyn a uhlí, dále měď, zlato, stříbro, zinek, molybden, olovo ad. kovy. Vzhledem k drahé pracovní síle a mnoha striktním ekologickým zákonům je výhodné vyvážet nezpracované nebo částečně zpracované suroviny, nikoliv konečné produkty (podobně i u dřeva). Z toho důvodu je většina nerostů pouze částečně zpracována. O ekologických restrikcích svědčí i přesun slévárenské společnosti Alcan, která se postupně přesouvá z Britské Kolumbie do Québecu. V těžebním průmyslu se objevuje také mnoho zahraničních investorů. Největším zahraničním projektem je Northeast Coal Project zahrnující japonské investory Quintette Coal Ltd., Teck Corporation a Gregg River Coal Ltd (Bone 2005).

Britská Kolumbie má optimální podmínky pro výrobu elektrické energie ve vodních elektrárnách na řece Columbia, Fraser, Nechako a Peace. Některé z vodních elektráren vznikly na základě spolupráce soukromého sektoru (např. Alcan vybudoval přehradu Kenney). Velká vodní elektrárna Grand Coulee na řece Columbia v USA (stát Washington) vznikla na základě spolupráce obou států a energie je mezi ně rozdělována.

3.2. Struktura zaměstnanosti

Struktura zaměstnanosti v provinciích poukazuje na rozdílnou důležitost jednotlivých sektorů ve vybraných provinciích. Na základě těchto odlišností je možné vyzorovat jakým směrem se jednotlivé ekonomiky provincií ubírají. Je zjevné, že provincie Ontario a Québec mají podobné rozložení zaměstnanosti dle sektorů – v priméru méně než 3 %, v sekundéru okolo 22 % a v terciéru přes 75 %. Na druhou stranu západní provincie Alberta a Britská Kolumbie vykazují podstatně nižší hodnoty zaměstnanosti v sekundéru, ačkoli se tento podíl zvyšuje. Alberta má neobvykle vysoký podíl priméru, Britská Kolumbie terciéru.

Ontario a Québec vykazují také podobné rozložení aktivit – jih je centrem výroby a služeb, oproti tomu severní periferie je zázemím priméru. V obou provinciích je intenzivní specializované zemědělství koncentrováno v jádru, v periferii je zemědělství extenzivní zaměstnávající více populace. Toto rozmístění odpovídá teorii heartland-hinterland a v západních provinciích již není tento vzorek tak výrazný. Ontario a Québec mají také společný trend zvyšování podílu zaměstnaných v sekundéru na úkor priméru.

Z tabulky č. 14 vyplývá, že se distribuce zaměstnanosti v jednotlivých provinciích výrazně liší. Provincie Ontario, Québec a Britská Kolumbie vykazují nízkou zaměstnanost v priméru, která je pod národním průměrem. Přesto nelze o těchto provinciích říci, že by zde neměl primární sektor význam. Všechny tři mají bohatá naleziště nerostných surovin. V Québecu je důležitá těžba dřeva, rybolov a zemědělství, Ontario se vyznačuje nejintenzivnějším zemědělstvím v Kanadě (včetně ovocnářství a vinohradnictví) a Britská Kolumbie je nejdůležitější provincií v těžbě dřeva a rybolovu. Přesto tyto provincie vykazují malý podíl zaměstnanosti v priméru, což svědčí o velké mechanizaci, produktivitě a efektivnosti primárního sektoru. Na druhé straně Alberta zaměstnává v priméru více jak 10 % obyvatel, z toho v zemědělství 2,8 % a těžbě 7,4 %. Z toho plyne, že primární sektor zde má obrovský význam. Jedná se hlavně o těžbu paliv, nerostů a dřeva. Zemědělství je tradičně extenzivní s využitím závlah a rozšiřujícím se chovem dobytka.

Na sekundéru je vidět klíčový rozdíl mezi západními a východními provinciemi. Ontario a Québec tvoří průmyslový pás Kanady. Alberta a Britská Kolumbie nemají tak silný výrobní sektor, což Bone (2005) považuje za jejich hlavní slabinu v dalším vývoji. Důvodem jejich méně rozvinutého výrobního sektoru je menší populace a tedy menší velikost trhu (hlavně v minulosti). Z toho důvodu není možno efektivně uplatnit specializovanou průmyslovou výrobu, čímž narůstají výrobní náklady a snižuje konkurenceschopnost. Výsledně se provinciím vyplatil hlavně v minulosti dovoz produktů nad vlastní výrobou. V posledních desetiletích ale dochází s rostoucí populací k nárůstu výroby. Problémem těchto provincií je velké množství vyvážených nezpracovaných surovin. Zde se nachází velký potenciál pro další rozvoj sekundéru. Zpracováním surovin se zvyšuje jejich přidaná hodnota.

V rámci sekundéru vykazují obě západní provincie vysoký podíl zaměstnanosti ve stavebnictví. S rostoucí populací roste poptávka po bytové výstavbě, ekonomický rozvoj naopak poptává průmyslovou výstavbu.

Terciární sektor zaměstnává nejmenší podíl obyvatel v Albertě, kde je pod průměrem Kanady, naopak nejvyšší podíl má Britská Kolumbie s velmi důležitým cestovním ruchem. Podíl zaměstnaných v sektoru ubytování a stravování je v Britské Kolumbii 7,8 %, což je podstatně více než v ostatních sledovaných provinciích. Ještě větší rozvoj cestovního ruchu se očekává s pořádáním Olympijských her ve Vancouveru a Whistleru v roce 2010. Co se týče obchodu, největší význam má v Britské Kolumbii a Québecu. Zde je možné hledat souvislost s významem přístavů v těchto provinciích, které slouží jako překladiště zboží z celé Kanady. V Britské Kolumbii a Albertě je také vyšší podíl zaměstnaných v dopravě a skladování. Zde vidím důvod v periferní pozici Alberty (doprava) a přepravním významu Britské Kolumbie (skladování). Ontario dále vykazuje největší podíl ve finančnictví a pojišťovnictví, což potvrzuje pozici Toronta jako kanadského finančního centra. V Québecu má vyšší podíl zaměstnanost ve veřejné správě a zdravotnictví. Důvodem je umělé vytváření pracovních pozic provinční vládou a stárnutím populace.

Tabulka č. 14: Zaměstnanost dle sektorů v provinciích v roce 2006

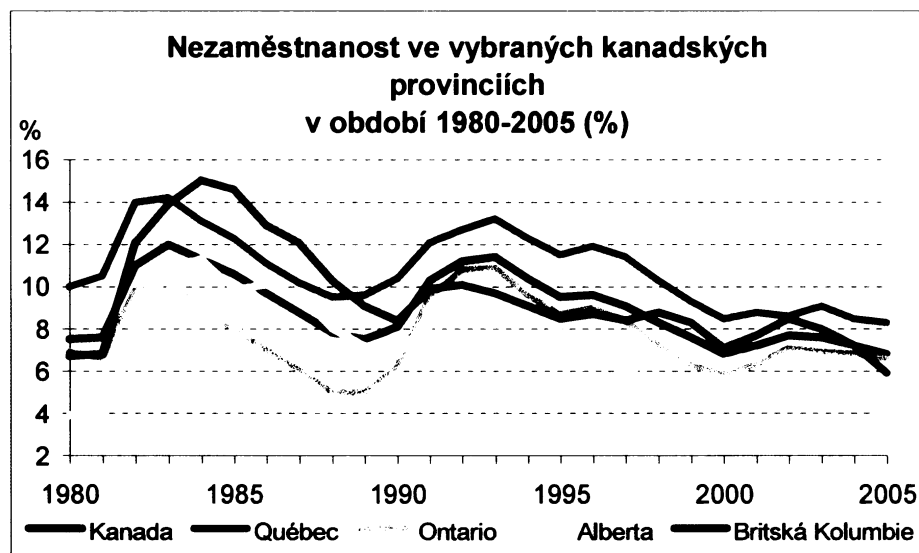
	Kanada	Que.	Ont.	Alta.	B.C.
Primér	4,1	2,8	2,1	10,2	3,6
Zemědělství	2,1	1,7	1,5	2,8	1,6
Těžba surovin, ropy a zemního plynu, lesnictví, rybaření	2,0	1,0	0,6	7,4	2,0
Sekundér	20,1	21,2	22,5	17,5	17,6
Veřejné technické služby	0,7	0,8	0,8	0,9	0,4
Stavebnictví	6,5	4,9	6,2	9,2	8,2
Výroba	12,8	15,4	15,5	7,4	9,0
Terciér	75,8	76,1	75,3	72,3	78,9
Obchod	16,0	16,7	15,6	15,1	16,1
Doprava a skladování	4,9	4,4	4,6	5,7	5,4
Finančnictví a pojišťovnictví, realitní služby	6,3	5,9	7,3	5,1	6,3
Profesionální, vědecké a technické služby	6,6	6,4	7,0	7,6	7,6
Administrativa, odpadové hospodaření a další pomocné služby	4,2	3,7	4,6	3,4	4,5
Vzdělávání	7,0	6,9	6,8	7,0	7,1
Zdravotnictví a sociální asistence	10,8	12,1	9,8	9,6	10,6
Informační a kulturní odvětví, rekreace	4,5	4,3	4,9	3,7	5,2
Ubytování a stravování	6,2	5,7	5,7	6,1	7,8
Další služby (kromě veřejné správy)	4,3	4,2	4,1	4,7	4,1
Veřejná správa	5,1	5,7	4,8	4,3	4,2

Zdroj: Statistics Canada. Zpracovala: D. Merková

3.3. Nezaměstnanost a zaměstnanost

Vývoj nezaměstnanosti odpovídá hospodářskému vývoji během sledovaného období a koresponduje s vývojem Kanady (viz kapitola 2.4.5.). V tomto období vykazuje nejnižší hodnoty nezaměstnanosti Alberta, která se téměř po celé sledované období pohybuje pod průměrem Kanady. Pouze v druhé polovině 80. let se pod ní dostalo Ontario, které se rychleji vyrovnalo s restrukturalizací. Alberta se v roce 2005 dostala pod hodnotu 4 % přičemž se potýká nedostatkem kvalifikovaných pracovníků. V současné době Alberta silně podporuje migraci do provincie za prací, a to nejen z Kanady, ale i ze zahraničí. Vysoce kvalifikovaní pracovníci zde mají lepší podmínky pro získání pracovních víz a povolení k pobytu. Nejvyšší hodnoty po celé období má Québec, což svědčí o jeho hospodářských problémech a nedostatečné tvorbě nových pracovních míst. Problémy Québecu sahají již dále do minulosti a za celé období nedošlo v provincii ke změně. Britská Kolumbie vykazovala v 80. letech nadprůměrnou nezaměstnanost, to se ale změnilo v období let 90., kdy zažila velký pokles pod kanadský průměr. Se zpomalením asijských ekonomik nezaměstnanost mírně vzrostla v roce 1997 nad kanadský průměr, ale v roce 2005 došlo opět k rapidnímu poklesu (viz graf č. 5).

Graf č. 5: Nezaměstnanost ve vybraných kanadských provinciích v období 1980-2005 (%)

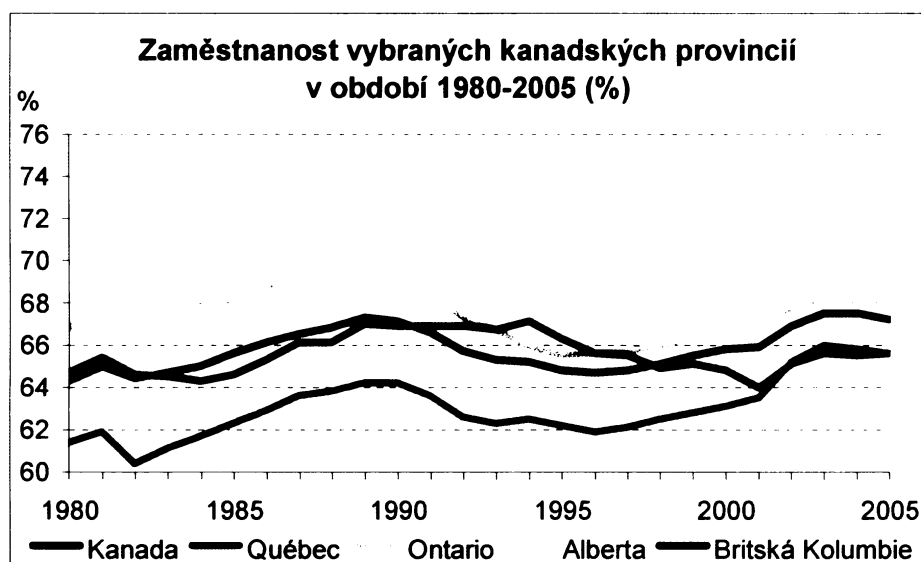
Zdroj: *Canadian Economic Observer. Historical statistical supplement 2005/06.*
Zpracovala: D. Merkllová.

Vývoj zaměstnanosti je logicky obdobný jako vývoj nezaměstnanosti (viz graf č. 6).

Zajímavá je struktura nových pracovních míst v jednotlivých provinciích. Největší nárůst pracovních míst v Québecu v roce 2005 byl ve stavebnictví, obchodu, administrativě a maloobchodu, nejvíce zrušených míst bylo v průmyslu a to převážně textilním a

potravinářském a dopravě a skladování. Celkem zde za rok 2005 přibýlo 37 000 nových pracovních míst (+1%). V Ontariu přibýlo v roce 2005 81 000 pracovních míst (+1,3 %), z nichž nejvíce bylo ve vzdělávání a stavebnictví. Naopak úbytek zažila výroba, především nábytkářský, textilní, zpracovatelský a strojní průmysl. Ačkoli v Albertě došlo v roce 2005 k relativnímu snížení zaměstnanosti, počet pracovních míst vzrostl o 1,5 %. Nejvíce se jednalo o sektor těžební (+14,8 %), vzdělávání, profesionální, vědecké a technické služby. Pokles zaznamenalo odvětví ubytovacích a stravovacích služeb a výroby. Vzhledem k rapidnímu růstu průměrné mzdy, malému růstu zaměstnanosti a nízké zaměstnanosti je patrné, že se Alberta potýká s nedostatkem pracovní síly. V Britské Kolumbii v roce 2005 došlo k nejrychlejšímu nárůstu pracovních míst (+3,3 %) ze všech provincií. Celkem se jedná o 66 000 nových pracovních míst. Z toho bylo nejvíce nových pracovních pozic ve stavebnictví, profesionálních, vědeckých a technických službách, velkoobchodu a vzdělávání. K úbytku došlo ve výrobě (The Canadian Labour Market... 2005).

Graf č. 6: Zaměstnanost ve vybraných kanadských provinciích v období 1980-2005 (%)

Zdroj: *Canadian Economic Observer. Historical statistical supplement 2005/06.*
Zpracovala: D. Merková.

Ze struktury vzniku nových pracovních míst lze vypožorovat, že všechny provincie zažívají mírný odklon od tradičních průmyslových sektorů. Naopak roste poptávka po vysoce kvalifikované pracovní síle, která nachází uplatnění v průmyslech nové generace. V Albertě a Britské Kolumbii je vysoká poptávka po vědeckých pracovnících a učitelích. Vzhledem k velké imigraci obyvatel roste stavebnictví. Nízká nezaměstnanost v Albertě a Britské Kolumbii svědčí o nedostatku pracovníků.

3.4. Hrubý domácí produkt na obyvatele a produktivita práce

Ukazatele HDP/obyv. a produktivitu práce používám pro zhodnocení životní úrovně obyvatelstva na základě materiálních aspektů. Ukazatel HDP/obyv. je blíže vysvětlen již v kap. č. 2.4.3. Produktivita práce vyjadřuje podobně jako HDP/obyv. vztah mezi výrobou a vkladem zdrojů - lidských i materiálních. Produktivita může být vyjádřena mnoha způsoby, nejčastěji se používá skutečný HDP na odpracovanou hodinu a vyjadřuje tak produktivitu pracovní síly. Je známo, že jediným dlouhodobým způsobem zvyšování relativní i absolutní životní úrovně obyvatel je zvyšování produktivity. Růst produktivity práce je založen na inovacích a technologickém pokroku (Sharpe 2002), což je jedním z důvodů, proč uvádím tento ukazatel. Odlišným pojmem je intenzita práce, což je množství práce vykonané za jednotku času. Intenzita práce roste s pracovním úsilím jedince (Baldwin, Brown a Maynard 2005).

Dostupná data za produktivitu práce jsou od roku 1991, z toho důvodu nemohu posoudit předchozí desetiletou periodu a používám pouze HDP/obyv. Tabulka č. 7 s daty za HDP/obyv. je uvedena v kapitole č. 2.4.3.

Sharpe (2002) uvádí, že vývoj produktivity ve všech vyspělých zemích světa včetně Kanady byl silně ovlivněn ekonomickou krizí v roce 1973. V poválečném období až do roku 1973 byl růst produktivity okolo 4 % ročně. Po roce 1973 se tento nárůst snížil pod 2 %. Jedinou výjimkou byly USA, kde ve druhé polovině 90. let došlo k akceleraci produktivity v souvislosti s rozvojem informačních a komunikačních technologií. V ostatních vyspělých zemích došlo k tzv. „paradoxu produktivity“, neboť i přes nasazení nových inovací produktivita nerostla.

V 80. letech ještě převládal větší růst HDP/obyv. v Ontariu nad Albertou. Nutno podotknout, že nejvíce v tomto období zaostávala Britská Kolumbie, u níž výpočet vychází z druhých nejvyšších hodnot po Albertě. Jediný Québec je v tomto období pod celostátním průměrem, což platí pro celé sledované období. Počátek 90. let byl ve znamení restrukturalizace a recese po vzniku FTA/NAFTA, naopak druhá jejich polovina vykazovala poměrně silný ekonomický růst a růst produktivity. V tomto období již nejvíce rostla Alberta, a to jak v HDP na obyvatele tak v produktivitě, po roce 2000 se rozdíl oproti ostatním provinciím ještě více prohloubil. Baldwin, Brown a Myanard (2005) uvádějí, že Alberta vykazuje také nejvyšší intenzitu práce měřenou v odpracovaných hodinách na osobu starší 15 let za rok. Alberta měla v roce 2003 intenzitu práce 1259 hodin oproti tomu Ontario pouze 1108 hodin, Britská Kolumbie 992 a Québec 974. Vysoké hodnoty všech tří ukazatelů u Alberty dokládají její výbornou ekonomickou výkonnost. Naopak Britská Kolumbie má nižší přírůstek HDP/obyv. i produktivity než ostatní provincie. Ačkoli v roce 1981 má vyšší HDP/obyv. než Ontario, na konci období v roce 2005 je nižší téměř o 5 000 CAD. Ontario si

vede poměrně dobře v růstu HDP/obyv. i produktivity a má druhé nejvyšší hodnoty po Albertě. Québec má nejnižší hodnoty ze všech provincií, avšak růstem přesahuje Britskou Kolumbii.

Rozdíly produktivity mezi provinciemi odrážejí několik faktorů, jako např. efektivitu výroby, rozdíly v cenách či v průmyslové struktuře. Obecně platí, že vyšší stupeň produktivity je v provinciích, kde je průmyslová struktura zaměřena na intenzivní tvorbu kapitálu. Příkladem takové provincie je Alberta, kde těžba ropy a zemního plynu přispívají ve značné míře k tvorbě HDP (Baldwin, Brown a Myanard 2005).

Tabulka č. 15: Produktivita práce (HDP na odpracovanou hodinu) v cenách z roku 1997 a její vývoj v období 1991–2005

	Produktivita (v CAD/hodinu)			Vývoj produktivity (v %)		
	1991	2001	2005	1991–2001	2001–2005	1991–2005
Que.	29,32	34,38	34,82	17,29	1,27	18,78
Ont.	31,39	37,53	38,52	19,54	2,65	22,70
Alta.	31,95	38,17	40,52	19,47	6,16	26,82
B.C.	30,41	35,01	35,45	15,11	1,26	16,56
Kanada	30,23	35,81	36,99	18,43	3,29	22,33

Zdroj: The Centre for the Study of Living Standards. <http://www.csls.ca>. Zpracovala: D. Merková

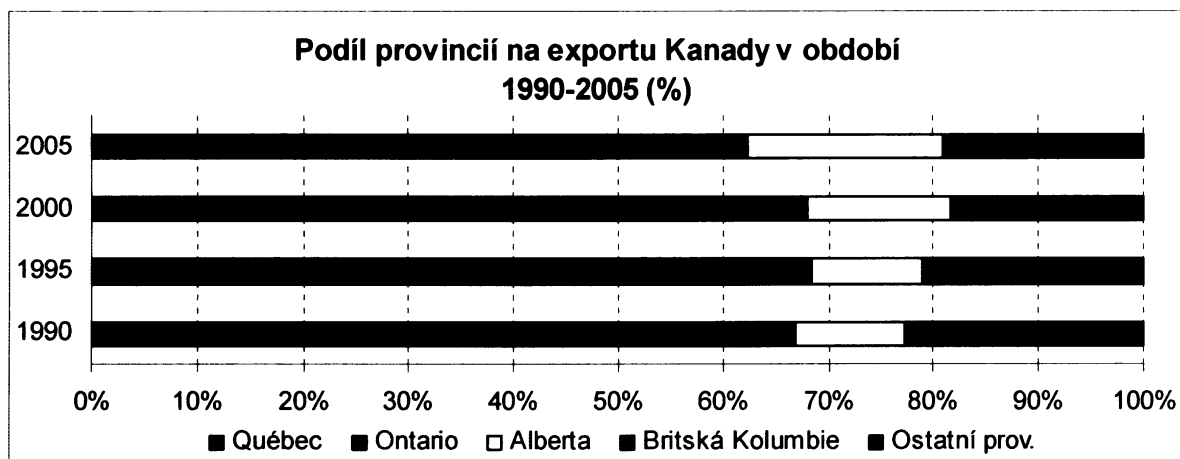
3.5. Zahraniční obchod

Následující kapitola se zabývá strukturou exportu jednotlivých provincií dle země exportu a komodit, podílem provincií na exportu země a závislostí na zahraničním obchodu s USA. V tabulce č. VII v přílohách jsou uvedeny podrobné exportní statistiky dle provincií.

3.5.1. Podíl jednotlivých provincií na exportu země

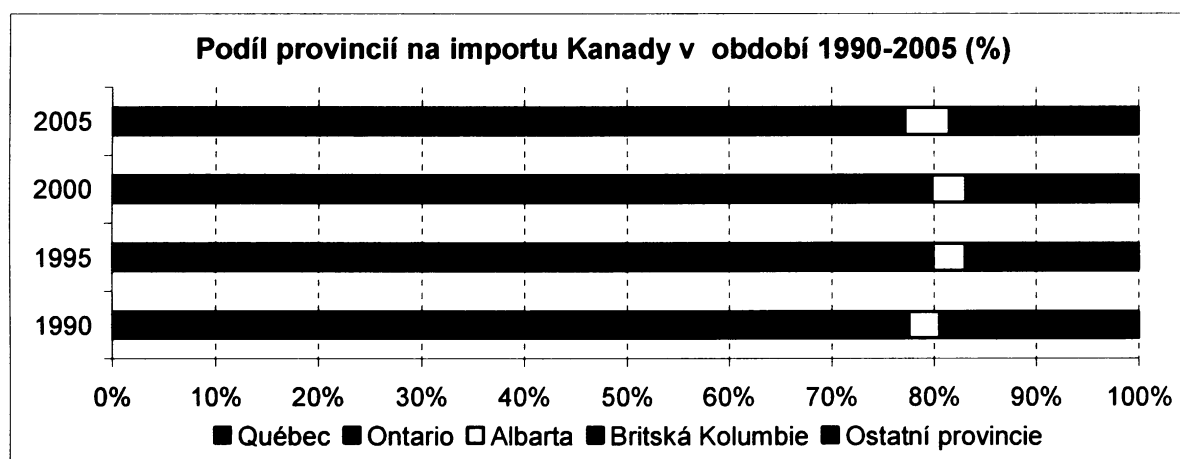
Čtyři nejvýznamější kanadské provincie v roce 2005 zabezpečovaly dohromady 89 % exportu a téměř 91 % importu (graf č. 7 a 8). Největší podíl na exportu i importu Kanady má samozřejmě Ontario, avšak od roku 1995, kdy dosáhlo svého vrcholu se tento podíl zmenšuje. Podobně se zmenšuje i podíl Québecu na exportu, import naopak po roce 2000 roste. Největší nárůst podílu na exportu zaznamenává Alberta, která již předčila Québec. V importu její podíl není příliš vysoký v důsledku jejího relativně malého trhu. Rostoucí hodnota exportu svědčí o důležitosti albertského hospodářství pro kanadskou ekonomiku. Import do Britské Kolumbie zaznamenává od 90. let růst, export naopak klesá. Podíl exportu a importu ostatních provincií stagnuje kolem 10 %.

Graf č. 7: Podíl provincií na exportu Kanady v období 1990-2005 (%)

Zdroj: Industry Canada.www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merkllová.

Graf č. 8: Podíl provincií na importu Kanady v období 1990-2005 (%)

Zdroj: Industry Canada.www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merkllová.

Saldo obchodní bilance (tab. č. 16) všech provincií je aktivní, pouze v Ontariu je pasivní. Důvodem je pravděpodobně velikost ontarijského trhu, který má velké požadavky na zboží.

Tabulka č. 16: Saldo obchodní bilance v období 1990–2005

	1990	1995	2000	2005
Québec	184	12122	16639	5744
Ontario	-6226	-12874	-20079	-27799
Alberta	11338	20712	43797	64854
Britská Kolumbie	2866	8703	4680	214
Kanada	12734	36714	56223	55416

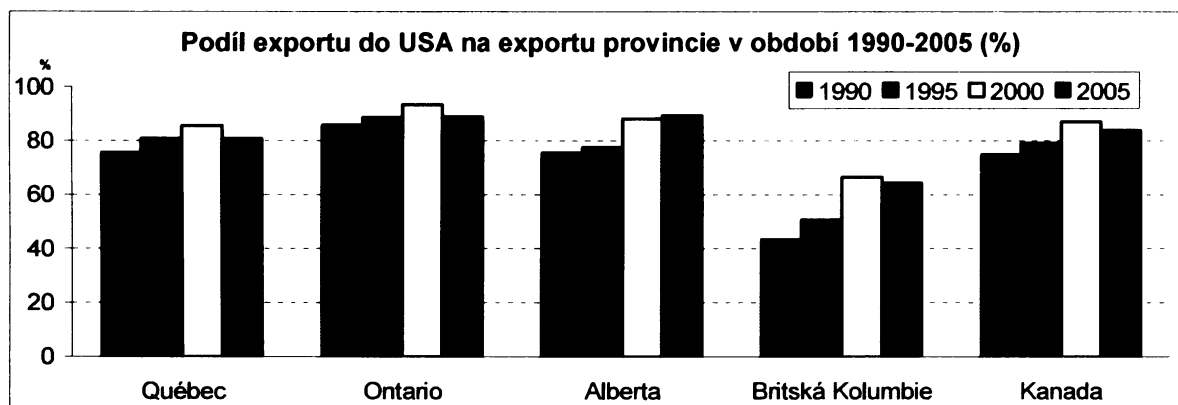
Zdroj: Industry Canada.www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merkllová.

3.5.2. Obchod s USA

Grafy č. 9.a 10 dokumentují závislost jednotlivých provincií na trhu USA. Podrobněji se problematikou pozitivních a negativních dopadů zahraničního obchodu s USA zabývá kap. 2.4.1. Z grafů vyplývají hlavní trendy zahraničního obchodu s USA. Prakticky všechny provincie s výjimkou Alberta zvyšovaly do roku 2000 export do USA. Po roce 2000 došlo k mírnému poklesu v důsledku zpomalení vývoje americké ekonomiky a citelného poklesu kurzu amerického dolaru, což činí export do USA nevýhodným. Jediná Alberta export zvyšuje po celou dobu a v roce 2005 dosáhla nejvyššího podílu (89,2 %). Velký podíl má však také Ontario (88,8 %). Nejmenší závislost na exportu do USA má Britská Kolumbie (64,4 %), což potvrzuje její pevnější pouta s Pacifickou Asií.

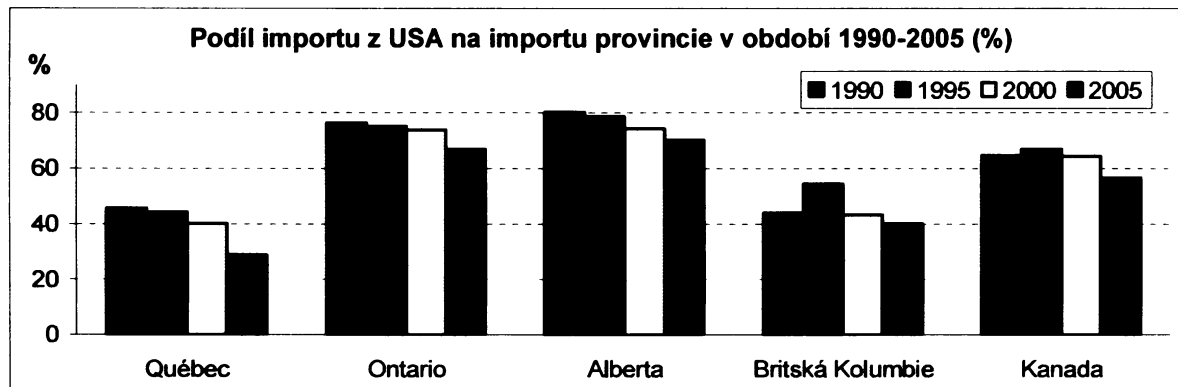
Import z USA vykazuje pokles po celé období ve všech provinciích. V importu má ještě menší podíl na dovezeném zboží s USA Québec (pouze 28,6 %), kde došlo během posledních let k jeho rapidnímu snížení. Podobné je to i s Britskou Kolumbií (40,1 %).

Graf č. 9: Podíl exportu do USA na celkovém exportu provincií v období 1990–2005 (%)

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Graf č. 10: Podíl importu z USA na celkovém importu jednotlivých provincií v období 1990-2005

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Odpověď na otázku, nakolik jsou provincie závislé na trhu USA je tedy jasná. Nejvyšší závislost vykazuje Alberta, která exportuje do USA velké množství ropy. Hospodářství Albery je silně závislé na ropném průmyslu, což by v případě snížení ceny ropy mělo pro ně neblahé důsledky. Na druhou stranu snížení cen paliv nelze v blízké době očekávat. Vzhledem k rozsáhlým investicím amerických firem v Albertě také nelze očekávat snížení exportu do USA, naopak spíše jeho další růst. Ontario, zaměřující se ve velké míře na výrobu automobilů pro americký trh, je závislé na USA srovnatelně s Albertou. Na rozdíl od ropného průmyslu však lze z dlouhodobého hlediska očekávat spíše pokles výroby automobilů. Québec a Britská Kolumbie jsou závislé na USA trhu podstatně méně.

3.5.3. Zahraniční obchod vybraných provincií

Ontario

V exportu Ontaria dominují USA, kam jsou vyvážena motorová vozidla. Po USA v exportu z Ontaria následují Velká Británie, Mexiko a Norsko. Do Norska se nejvíce vyváží barevné kovy (nikl, měď) a letadla. S Mexikem se jedná o export strojů a automobilů, elektroniky a oceli. Do Velké Británie jsou vyváženy drahé kovy a drahokamy a barevné kovy (nikl). Do Číny motorová vozidla, elektronika, strojírenské výrobky a optické přístroje. Do Japonska jsou vyváženy barevné a drahé kovy. Struktura importu je obdobná jako u celé Kanady, nejvíce importu je ze zemí NAFTA, Japonska a Číny, Velké Británie a Německa.

Export z Ontaria dle komodit úzce souvisí s tamní výrobou (viz tabulka č. 17). Nejvíce se vyváží motorová vozidla, jejichž množství a podíl na exportu se snižuje v důsledku snížení poptávky na trhu USA. Očekává se, že tento trend bude pravděpodobně pokračovat, což souvisí se zvyšujícím se podílem asijských vozidel na trhu a krizí tzv. Velké trojky. Ontario, jakožto největší producent automobilů v Kanadě a jeden z nejvýznamnějších na severoamerickém kontinentu, touto krizí automobilového průmyslu velmi trpí. Podobně je tomu i s ostatními strojírenskými výrobky. Oproti tomu trvale vzrůstá význam exportu elektroniky, plastů a drahokamů a drahých kovů. Obecně ale nelze říci, že by se jednalo o boom nějaké komodity, nejlepší vývoj exportu již Ontario prodělalo na počátku 90. let a od té doby se jedná o stagnaci až pokles.

Tabulka č. 17: Export dle komodit (v mil.CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005

	Export (mil.CAD)				Podíl na exportu (%)			
	1990	1995	2000	2005	1990	1995	2000	2005
87 - Motorová vozidla a jejich součásti	29 273	52 218	80 162	73 825	40,1	39,8	38,7	36,8
84 - Strojírenství	8 662	17 966	25 781	21 881	11,9	13,7	12,4	10,9
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	3 230	6 698	11 169	12 138	4,4	5,1	5,4	6,0
39 - Plasty	1 367	3 362	7 118	7 524	1,9	2,6	3,4	3,7
71 - Perly, drahokamy, drahé kovy	2 497	3 055	3 212	5 021	3,4	2,3	1,6	2,5
94 - Nábytek, svítidla, montované stavby	1 222	2 780	5 352	4 949	1,7	2,1	2,6	2,5

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Výše uvedené skutečnosti potvrzují velký vliv trhu USA na trh Ontaria a s tím související komoditní složení zaměřené na výrobu automobilů a dalších strojírenských výrobků. Ontario do budoucna musí počítat se snížením automobilové výroby a zaměřovat se na jiné, více specializované obory. Je jasné, že automobilový průmysl již není tolik perspektivní jako v minulosti.

Québec

Struktura zahraničního obchodu Québecu je velmi podobná ontarijské, což potvrzuje již výše zmiňovanou podobnost struktury zaměstnanosti. Mimo USA zaznamenává Québec i pokles exportu a importu s Velkou Británií. Mírně roste obchod s Francií, s Německem pouze import. V případě evropských zemí byla nejvíce exportovanou komoditou letadla a kosmické lodě, které jsou v Québecu vyráběna firmou Bombardier. Tato firma je silně podporována nejen québeckou ale i federální vládou, přesto se po roce 2000 nepodařilo ubránit se snižující se poptávce na evropském trhu. Je zajímavé, že největší hodnota vyvezených letadel byla do Velké Británie, a to i přes pokles oproti rokům 1995 a 2000. Teprve po ní následuje USA, Brazílie a Francie.

Další vyváženou komoditou je papír, který nachází svůj největší trh v oblasti New Yorku, centra polygrafie USA a hlavních amerických novin a časopisů. Vývoz papíru stejně jako elektroniky zaznamenává pokles, což pravděpodobně vede ke stagnaci québeckého průmyslu. Elektronika měla silný rok 2000. Naopak mírně vzrůstá slévání hliníku související s rozvojem výroby společnosti Alcan, která se stala významným investorem v periferních městech Saint-Jean, Saguenay a Sept-Iles. Další firmou tohoto typu je Reynolds Aluminium v Baie-Comeau. Strojírenství a dřevařské produkty také stagnují. Mezi nejdůležitějšími výrobky se neobjevují farmaceutika a optická vlákna, na které je ve výrobě provincie také kladen velký důraz.

Québecký zahraniční obchod má velké spojitosti s americkým a evropským trhem,

naopak v případě Asie se jedná pouze o export do Japonska a tradičně import z levné Číny. V porovnání s Ontariem je závislost na trhu USA podstatně menší, což by mohlo do budoucna umožnit Québecu stabilnější hospodářský vývoj. Na druhou stranu je zde možné hledat rezervy pro další rozvoj. Po zrušení 27% dovozní daně na produkty ze dřeva se Québecu opět otevírají možnosti na trhu USA s touto komoditou. Obchodní bilance Québecu je aktivní.

Na rozdíl od Ontaria je vidět větší rozmanitost výroby, šest nejdůležitějších komodit má zde podíl na trhu v rozmezí 6 – 11 % (rozmezí Ontaria je 37 – 2 %).

Tabulka č. 18: Export dle komodit (v mil. CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005

	Export (v mil. CAD)				Podíl na exportu (v %)			
	1990	1995	2000	2005	1990	1995	2000	2005
88 - Letadla a kosmické lodě	1 207	2 579	6 760	7 919	4,5	5,3	9,1	11,1
48 - Papír a výrobky z něj	3 603	6 166	6 845	6 460	13,6	12,7	9,2	9,1
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	3 208	4 913	13 317	5 419	12,1	10,1	17,9	7,6
76 - Hliník a výrobky z něj	2 215	4 761	4 980	6 268	8,3	9,8	6,7	8,8
84 - Strojírenství	2 548	3 542	5 919	6 272	9,6	7,3	8,0	8,8
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	897	2 550	4 307	4 296	3,4	5,3	5,8	6,0

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Je jasné, že hospodářství Québecu prožívá neustálý vývoj a přechod k novým odvětvím. Důležité pro Québec je odklonit se od tradičních odvětví jako je dřevařství a zaměřit se na odvětví, která mají šanci dále prosperovat. Vzhledem k velkým investicím a investičním pobídkám ze strany vlády lze očekávat další příliv nových firem a znovuoobnovení hospodářského růstu. Na druhou stranu se zde objevují tendence lokalizovatele výrobních závodů s vysokými požadavky na elektrickou energii, které jsou znečišťovateli životního prostředí. Québec má pevné obchodní svazky s Evropou.

Alberta

Obchodní bilance Alberty je silně aktivní, což je způsobeno vývozem velkého množství ropy. Export z Alberty je mnohem více zaměřen na asijské trhy, avšak import stále provázán s americkým a evropským trhem. V porovnání s růstem exportu v ostatních provinciích se v Albertě jedná o mnohonásobně vyšší přírůstky do všech cílových zemí, což svědčí o velké dynamičnosti jejího hospodářství. Největší hodnota exportu směřuje samozřejmě do USA a jedná se hlavně o paliva a oleje. Následují plasty a chemikálie, tedy výrobky z ropy. Teprve až za nimi je elektrotechnika, tradiční dřevařské produkty a maso. Do Japonska jsou naopak vyváženy především obnovitelné zdroje, tedy dřevo a zemědělské produkty, mezi nimiž převažují olejninu a jiné speciální plodiny, maso a obiloviny. Teprve až

po nich jsou paliva. Struktura vývozu do ostatních zemí je obdobná.

Import zahrnuje specializované strojírenské produkty, elektroniku a elektrotechniku společně s motorovými vozidly, letadly a specializovaným medicínskými a vědeckými přístroji.

Alberta má ještě vyšší závislost na jedné komoditě (tab. č. 19). Export ropy tvoří 71 % veškerého exportu. Následující komodity mají podíl na exportu menší než 4 %. Vývoz elektroniky a elektrotechniky svědčí o růstu tohoto průmyslu, opět je zde silný rok 2000. Podobné je to i se strojírenstvím, které se zaměřuje na specializované zemědělské a těžební stroje. Významnou položkou je maso, které je výnosnější než obiloviny, což svědčí o restrukturalizaci zemědělství a přechodu k dražším a výhodnějším komoditám. Podobné je to i s přechodem od klasických obilovin ke speciálním plodinám a olejninám, a to v důsledku počínajícího boomu ve výrobě tzv. biopaliv, např. etanolu z kukuřice.

Tabulka č. 19: Export dle komodit (v mil CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990–2005

	Export (v mil CAD)				Vývoj exportu (v %)			
	1990	1995	2000	2005	1990	1995	2000	2005
27 – Minerální paliva a oleje	8 933	15 079	34 621	58 067	57,7	54,3	62,0	71,4
39 - Plasty a plastové výrobky	519	1 197	1 080	3 145	3,3	4,3	1,9	3,9
29 - Chemické výrobky (organické)	630	1 208	1 662	2 530	4,1	4,3	3,0	3,1
84 - Strojírenství	237	559	1 295	2 327	1,5	2,0	2,3	2,9
02 - Maso	228	592	1 665	1 964	1,5	2,1	3,0	2,4
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	301	817	4 674	1 366	1,9	2,9	8,4	1,7

Zdroj: Industry Canada.www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Struktura vývozu Alberta potvrzuje velkou závislost na ropném průmyslu, jehož růst za posledních 15 let byl značný. Kromě samotného zpracování ropy se jedná i o další navazující odvětví jako petrochemie, výroba plastů a organických chemikálií. Dobrým ukazatelem je, že právě podíl zpracování ropy roste a zvyšuje se tak přidaná hodnota vytěžené suroviny. Podobný pozitivní vývoj jako ropný průmysl zaznamenává i elektrotechnika, což svědčí o rostoucí diversifikaci průmyslu v Albertě a rozšiřování struktury průmyslové základny. Alberta má jinak stále ve výrobě velký nevyužitý potenciál. Dobře si vede i zemědělství, které se zaměřuje na výrobu dražších surovin, tedy kvalitního masa a specializovaných plodin a olejnin, či tvrdé (ozimé) pšenice. Alberta má vzhledem k vysokým cenám ropy a velkým zásobám dobré vyhlídky do budoucna.

Britská Kolumbie

Britská Kolumbie je charakteristická nejmenším podílem obchodu s USA a naopak největším s asijskými státy. Kromě toho zde jsou i návaznosti na Evropu. V dovozu je ale patrný podíl zemí NAFTA a Asie, Evropa zde již nehraje příliš velkou roli, což je logicky dáno velkou vzdáleností.

Co se týče jednotlivých zemí, do USA je exportováno především dřevo a dřevěné produkty, následují minerální paliva a oleje, papír a dřevěná vlákna. Až po těchto výrobcích figuruje strojírenství a elektrotechnika. Vývoz do asijských zemí potvrzuje jednotnou strukturu – převažují paliva a nerostné suroviny doplněné dřevařskými produkty a rybami. Export do Japonska zaznamenává pokles, který je nahrazen růstem exportu do Jižní Korey a Číny, tedy rapidně se rozvíjejících ekonomik, kde je potřeba hledat budoucí potenciál. Podobná struktura vývozu je i do evropských zemí, kde je navíc doplněna o speciální elektrotechnické produkty a optické přístroje.

Struktura vývozu potvrzuje zaměření Britské Kolumbie na zpracování vlastních surovin – dřeva, nerostů a paliv, doplněných rybolovem. Teprve až za těmito v provincii tradičními odvětvími se nachází nová moderní odvětví jako např. elektronika, která ale svůj podíl zvětšují (tab. č. 20). Je viditelný rostoucí význam paliv a klesající význam dřeva a dřevěných produktů. Struktura vývozu potvrzuje malý podíl zpracování surovin.

Tabulka č. 20: Export dle komodit (v mil CAD) a podíl komodit na exportu (v %) 1990-2005

	Export (v mil. CAD)				Podíl na exportu (v %)			
	1990	1995	2000	2005	1990	1995	2000	2005
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	4 664	8 690	9 366	9 163	27,2	30,7	26,4	25,8
27 - Minerální paliva a oleje	2 080	2 046	6 130	7 741	12,1	7,2	17,3	21,8
47 - Vlákna ze dřeva	3 098	5 582	4 533	2 688	18,0	19,7	12,8	7,6
48 - Papír a výrobky z něj	1 523	2 592	2 408	1 969	8,9	9,2	6,8	5,5
84 - Strojírenství	449	919	1 509	1 667	2,6	3,2	4,3	4,7
26 - Rudy kovů, strusky, popel	1 073	1 077	669	1 668	6,3	3,8	1,9	4,7

Zdroj: *Industry Canada*. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Ze struktury exportu dle zemí jsou jasně viditelné kontakty na asijské země. Vzhledem k obrovskému trhu v Asii, který je se severoamerickým nesrovnatelně velký, se zde skýtá velký potenciál, který ještě nebyl plně využit. V případě, že se Britská Kolumbie zaměří na efektivní zpracování vlastních surovin, bude zažívat další růst. Kromě toho na asijském trhu a především pak v Číně mají šanci nejlépe uspět odvětví založená na inovacích, vědě a výzkumu, která se v provincii v posledních letech rozvíjí. Do budoucna by tedy mělo dojít k přechodu na tato odvětví, která budou doplněna vývozem zpracovaných nerostů, dřeva a ryb.

4. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala regionální diferenciací hospodářského a populačního vývoje Kanady v období 1981–2005, a to jednak na úrovni národní a jednak podrobněji podle čtyř kanadských hospodářsky nejvyspělejších provinciích. Nyní bych stručně shrnula zjištěné výsledky.

Druhá kapitola pojednává o regionální diferenciaci populace. Na základě zjištěných výsledků jsem ověřovala, zda změny v rozmístění populace odpovídají změnám v rozmístění ekonomickém. Bylo zjištěno, že během sledovaného období došlo k několika významným trendům ve změnách rozmístění obyvatelstva. Potvrdilo se, že klesá význam Québecu, kde dochází k populačním úbytkům již od 70. let. Příčinou jsou mj. separatistické tendence provincie mající za následek odchod anglofonního obyvatelstva a také ekonomický úpadek spojený s přesunem bohatství do Ontaria.

Druhým zjištěným trendem je přesun obyvatelstva z tradičního průmyslového jádra Kanady (Ontaria a Québecu) na západ (Britská Kolumbie a Alberta). Ze zjištěných výsledků vyplývá, že západní provincie zaznamenávaly podstatně rychlejší populační růst než provincie východní a také rapidněji zvýšily svůj podíl na kanadské populaci. Zde je však třeba uvést, že tento přesun je stále relativní, neboť východní provincie jsou svojí populací třikrát větší než provincie západní. Navíc nelze mluvit ani o úpadku Ontaria, neboť Ontario stále vykazuje vysoké přírůstky. Proto ačkoli tento trend začal a je zjevný, nelze říci, že se rozmístění obyvatelstva Kanady výrazně změnilo. Přesto se ukázalo, že trend přesunu populačního jádra na západ je intenzivnější než přesun hospodářský, neboť západní provincie nepochybně svoji populační (a současně s ní politickou) moc zvyšují. Také se potvrdilo, že hospodářský růst je důležitým přitahujícím faktorem imigrantů, neboť ekonomická imigrace do Albery předčila imigraci do Britské Kolumbie, která se vyznačuje nejpříjemnějším přírodním i životním prostředím v Kanadě. Naopak ekonomický úpadek Québecu způsobuje emigraci jeho obyvatel.

Třetím zjištěným faktem je, že ostatní provincie zažívají populační úbytky a naopak teritoria díky vysoké porodnosti zaznamenávají růst populace. V absolutních hodnotách se však jedná pouze o zanedbatelné počty.

Největší růsty zaznamenávají ekonomicky rostoucí velkoměsta v největších urbanistických klastrech (Calgary, Toronto, Edmonton a Vancouver) a současně dochází k migraci populace do zázemí těchto měst (Sherbrooke v zázemí Montréalu, Oshawa a Kitchener v zázemí Toronta, či Kellowna a Abbotsford v zázemí Vancouveru).

Ve druhé kapitole jsem nastínila regionální diferenciaci a vývoj hospodářství země celé a provincií. Bylo dokázáno, že populační a ekonomický vývoj jsou velmi úzce spjaty. Nejdynamičtěji rostoucí provincií je Alberta a Ontario, což odpovídá populačnímu vývoji.

Ostatní provincie zaznamenávají podstatně menší růst HDP. V absolutních hodnotách je nejdůležitější provincií v tvorbě HDP Ontario. Alberta má také nejvyšší zaměstnanost a nejnižší nezaměstnanost, nejvyšší HDP/obyv. a jeden z nejvyšších průměrných platů. V protikladu k ní jsou stagnující, ne-li upadající atlantské provincie, které vykazují podstatně menší tvorbu HDP i životní úroveň.

Klíčovou částí mé práce je kapitola třetí, v níž se podrobně zabývám čtyřmi populačně a ekonomicky nejvýznamnějšími provinciemi a pouze ekonomickými aspekty regionálních rozdílů. Důraz je zde kladen na podrobnější charakteristiku těchto provincií a hledání příčin odlišného vývoje. Dále se snažím pro nastínění budoucího vývoje určit hlavní výhody a nevýhody resp. přednosti a slabiny jednotlivých provincií.

Ze zjištěných fakt vyplývá, že všechny porovnávané provincie se nacházejí v odlišné fázi hospodářského vývoje. Nejhorší pozici má Québec zažívající hospodářský úpadek spojený s neúspěšnou restrukturalizací průmyslu a nedostatečně intenzivním přechodem k moderním odvětvím. Ontario se svým tradičním zaměřením na výrobu automobilů a jejich export do USA také nezažívá v posledních letech výrazný růst. Jeho výhodou je však komplexní diverzifikované hospodářství a největší průmyslová základna země. Největší slabinou hospodářství Britské Kolumbie a Alerty je naopak jejich specializace na několik málo odvětví, tedy nižší diverzifikace jejich ekonomik. V současnosti jsou obě provincie ve fázi rapidního rozvoje a pozitivem je, že se v nich začala rozvíjet i další moderní odvětví a hospodářství se tak stává komplexnější. Výhodou těchto provincií je také bohatá palivová základna a rostoucí cena paliv na světovém trhu.

Na základě analýzy struktury zaměstnanosti bylo poukázáno na značnou podobnost hospodářství Ontaria a Québecu. Obě tyto provincie mají podstatně vyšší zaměstnanost v sekundéru než východní provincie, což je jejich největší nevýhodou pro hospodářský rozvoj (Bone 2005). V Albertě je naopak enormní zaměstnanost v priméru, Britská Kolumbie se vyznačuje nejvyšší zaměstnaností v terciéru. To je podle mého názoru také důvodem nižšího růstu HDP a dalších ukazatelů výkonnosti ekonomiky Britské Kolumbie, neboť terciérní sektor se vyznačuje nižší tvorbou HDP. Pro vznik jádrové pozice stále těmto provinciím chybí komplexní hospodářství (McCann 1998).

Zaměstnanost a nezaměstnanost odrážejí hospodářský vývoj. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že Alberta se potýká s nedostatkem pracovních sil.

Ukazatelé životní úrovně – HDP/obyvatele a produktivita práce (HDP/odpracovanou hodinu) - opět potvrdily rapidní růst Alerty a naopak stagnaci Québecu a také Britské Kolumbie.

Na základě ukazatelů zahraničního obchodu byla zodpovězena výzkumná otázka, do jaké míry jsou sledované provincie závislé na USA. Export i import s USA zaznamenávají ve všech provinciích relativní pokles. Zahraniční obchod s USA mají největší Alberta (vývoz

paliv) a Ontario (vývoz automobilů). Naopak Québec a Britská Kolumbie jsou na zahraničním obchodu s USA podstatně méně závislé. Britská Kolumbie má úzké obchodní svazky s pacifickou Asií, Québec pak s Evropou. Na poklesu exportu do USA se po roce 2000 projevil pokles kursu amerického dolaru a růst dolaru kanadského. U všech provincií je alespoň jednou exportovanou komoditou nezpracovaná nebo částečně zpracovaná surovina, což mj. potvrzuje důležitost surovinové základny Kanady pro ekonomiku USA .

Lze konstatovat, že k relativnímu přesunu populace a bohatství do Sunbelts dochází, avšak v absolutních hodnotách východní provincie natolik převažují, že je růst jejich podílu na ekonomice Kanady stále větší. Zřetelněji dochází spíše k přesunu z hlediska populačního než ekonomického. Hypotéza o přesunu populace a bohatství se v Kanadě neprojevuje tak „silně“ jako v USA a nutno konstatovat, že bohužel v Kanadě nelze danou hypotézu studovat více do hloubky, tak jako v USA je to možné podle regionů nižšího řádu - členských států Unie. Zde je také vhodné podotknout, že směr přesunu bohatství je v obou státech opačný – v USA směřuje ze západu na východ (Lukešová 2006, Rydvalová 2001), v Kanadě naopak z východu na západ.

Hlavním cílem mé práce bylo ověřit, zda v Kanadě podobně jako v USA dochází k posunům a změnám v rozložení populace a produkce HDP v rámci celého státu. Vzhledem k hypotéze, že v Kanadě se jedná o přesun z provincií východních (jimiž je myšleno Ontario a Québec) do provincií západních (Britská Kolumbie a Alberta) jsem podle zvolených ukazatelů sledovala tento proces a hodnotila jej s cílem ověřit tuto hypotézu. Navíc jsem si kladla za cíl tyto trendy hodnotit v globálních souvislostech, neboť kanadská ekonomika je značně otevřená. Ukázalo se, že vliv globálního hospodářství na ekonomiku země je enormní. To potvrzuje celá 3. kapitola a obzvláště její první (3.1.) a poslední (3.5.) části. Hodnocení výsledků je uvedeno výše. Pro přehlednost jsou data zpracována do tabulek, grafů a map, které jsou uvedeny v textu a v přílohách.

Zodpovězení výzkumných otázek souvisí s výše uvedeným ověřením hypotézy a potvrzením cílů práce. První otázka, ověřit, zda dochází k přesunu zdrojů růstu HDP a jejich podílu z východu na západ souvisí s ověřením hypotézy, tudíž tohoto cíle bylo dosaženo. Navíc se ukázalo jako vhodné použít ukazatel populačního vývoje, neboť bylo potvrzeno, že populační a ekonomický vývoj jsou úzce propojeny. Z toho důvodu by bylo pravděpodobně vhodnější se v rozsáhlejší magisterské práci zabývat oběma ukazateli a více se zaměřit na migrační trendy a jejich spojitost s přesunem bohatství. Na základě statistických dat a zjištěných fakt o provinciích byly nalezeny hlavní příčiny rozdílného vývoje jednotlivých provincií a nastíněn jejich vývoj do budoucna v globálním kontextu. S tím souvisí třetí otázka,

zjištění závislosti kanadského hospodářství a vybraných provincií na hospodářství USA. Bylo dokázáno, že význam USA jako obchodního partnera oslabuje a naopak se rozvíjí obchodní vztahy s Mexikem a asijskými a evropskými zeměmi.

Domnívám se, že cíle své práce jsem splnila. Ukázalo se však, že dané téma by vyžadovalo detailnější výzkum pro potvrzení výsledků a rozsáhlejší analýzu založenou na komplexním studiu sociálních a ekonomických ukazatelů. Přesto si myslím, že práce může být východiskem k dalšímu studiu této problematiky.

5. PRAMENY A LITERATURA

5.1. Prameny

Canada e-book: http://142.206.72.67/r000_e.htm.

Canada's Energy Outlook 1996–2020. Natural Resources of Canada. Staženo 20.4. 2007 z: <http://www.nrcan.gc.ca/es/ceo/toc-96E.html>.

Canadian Economic Observer. Historical statistical supplement 2005/06: <http://www.statcan.ca/english/freepub/11-210-XIB/00005/tables.htm>.

Government of Canada: <http://www.gc.ca>.

Hydro Québec: Staženo 15.2.2007 z: <http://www.hydroquebec.com>.

Industry Canada: <http://www.ic.gc.ca>.

Industry Canada – Strategis: <http://www.strategis.ic.gc.ca>.

Kapesní atlas světa. Kartografie Praha, a. s., 2003.

Natural Resources of Canada: <http://nrcan.gc.ca>.

Natural Resources of Canada – The Atlas of Canada: <http://atlas.nrcan.gc.ca/site/english/index.html>.

Oil and Gas Market Watch: <http://www.oilandgasmarketwatch.com>.

Statistics Canada: www.statcan.ca.

The Canadian Labour Market at a Glance, 2005. Statistics Canada, 2006, 126 s. Staženo 7.3.2007 z: <http://dsp-psd.pwgsc.gc.ca/Collection/Statcan/71-222-X/71-222-XIE2006001.pdf>.

The Centre for the Study of Living Standards: <http://www.csls.ca>.

2001 Census Analysis Series - A profile of the Canadian population: where we live. Statistics Canada. Staženo 12.2.2007 z: http://geodepot.statcan.ca/Diss/Highlights/Index_e.cfm.

2001 Census Analysis Series. Earnings of Canadians: Making a living in the new economy. Statistics Canada, Ottawa, 2003, 39 s. Staženo 13.2.2007 z: <http://www12.statcan.ca/english/census01/Products/Analytic/companion/earn/canada.cfm>.

5.2. Literatura

BAAR, V. (1994): Anglosaská Severní Amerika. Ateliér Milata, Ostrava, 193 s.

BALDWIN, J., BECKSTEAD, D. (2003): Knowledge workers in Canada's Economy, 1971-2001. Statistics Canada, 15 s.

BALDWIN, J., BROWN, M., MAYNARD J.P. (2005): Interprovincial Differences in GDP per Capita, Labour Productivity and Work Intensity: 1990-2003. Statistics Canada, 18 s.

BECKSTEAD, D., BROWN, M.W. (2006): Head office employment in Canada, 1995 to 2005. Statistics Canada, 19 s.

- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Karolinum, Praha, 211 s.
- BONE, R.M (2005): The Regional Geography of Canada. Third Edition, Oxford University Press, Toronto, 572 s.
- HAMELIN, L.-E. (1979): Canadian Nordicity: It's Your North Too. Přeložil W.Barr, Harvest House, 373 s.
- HELLEINER, F.(1994): Regions of Central Canada, A Geographical Transect from Southern Ontario to Northeastern Ontario and Northwestern Quebec. Third Edition, Trent University, Peterborough, 94 s.
- JELEČEK, L., BAŘTIPÁNOVÁ, Z. (2005): Změny socioekonomické a regionální geografie USA a Kanady na konci 20. století. KSGGR PřF UK, Praha, 16 s.
- JELEČEK, L., BAŘTIPÁNOVÁ, Z. a kol. (2007): Teze socioekonomické a regionální geografie USA a Kanady. KSGGR PřF UK, Praha, 55 s.
- LUKEŠOVÁ, Z. (2006): Srovnání socioekonomického vývoje Pacifické a JihoatlantskéSEA v letech 1980 - 2004: hledání příčin změn v jejich postavení v ekonomice USA. Bakalářská práce. KSGRR PřF UK, Praha, 71 s.
- McCANN, L. (1998): Interpreting Canada's Heartland and Hinterland. In: McCann L. a Gunn, A., (eds): Heartland & Hinterland: A Regional Geography of Canada. Third edition. Prentice-Hall Canada Inc., Scarborough, 1998, s. 1-41.
- McCann L. a Gunn, A., (eds) (1998): Heartland & Hinterland: A Regional Geography of Canada. Third edition. Prentice-Hall Canada Inc., Scarborough, 440 s.
- McKNIGHT, T. L. (1997): Regional Geography of the United States and Canada. Second Edition, Prentice Hall, New Jersey, 496 s.
- McKNIGHT, T. L. (2001): Regional Geography of the United States and Canada. Third Edition, Prentice Hall, New Jersey, 525 s.
- NORRIE, K., OWRAM, D., EMERY, J.C.H. (2002): A History of the Canadian Economy. Third Edition, Thomson Nelson, Scarborough, 439 s.
- SHARPE, A. (2002): Productivity Concepts, Trends and Prospects: An Overview. In: Sharpe, A., St-Hilaire, F., Banting, K. (eds.): The review of economic performance and social progress 2002: towards a social understanding of productivity. Institute for Research on Public Policy a Centre for the Study of Living Standards, Montréal, 2002, 326 s.
- SOJKA, M., PUDLÁK, J, PŮLPÁN, K. (1997): Základy ekonomie. Vyšehrad, Praha, 96 s.
- WALLACE ,I. (2002): A Geography of the Canadian Economy. Oxford University Press, New York, 265 s.
- WARKETIN, J. (1997): Canada: A Regional Geography. First Edition, Prentice Hall Canada Inc., Scarborough, 578 s.
- WARKETIN, J. (2000): A Regional Geography of Canada: Life, Land, and Space. Second Edition, Prentice Hall Canada Inc., Scarborough, 640 s.

SEZNAM ZKRATEK

Alta. - Alberta

B.C. – Britská Kolumbie (British Columbia)

CAD – kanadský dolar (Canadian Dollar)

FTA – Free Trade Agreement

GATT – Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tarrifs and Trade)

HDP – hrubý domácí produkt

HDP/obyv. – hrubý domácí produkt na obyvatele

IT – informační technologie (Information Technology)

ICT – informační a komunikační technologie (Information and Communication Technologies)

Man. – Manitoba

NAFTA – North American Free Trade Agreement

N.B. – Nový Brunswick (New Brunswick)

N.L. – Newfoundland a Labrador

N.W.T. – Severozápadní teritorium (Northwest Territories)

N.S. – Nové Skotsko (Nova Scotia)

Nvt. – Nunavut

Ont. – Ontario

P.E.I. – Ostrov Prince Edwarda (Prince Edward Island)

Que. – Québec

R&D – Věda a výzkum (Research & Development)

Sask. – Saskatchewan

USA – Spojené státy americké (United States of America)

WTO – Světová obchodní oragnizace (World Trade Agreement)

Y.T. – Yukon (Yukon Territory)

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. I: Populace CMAs a vývoj v období 1996 – 2006

Tabulka č. II: Tvorba HDP dle odvětví v letech 2002 a 2006

Tabulka č. III: Zaměstnanost dle odvětví v roce 2002 a 2006

Tabulka č. IV: Zaměstnanost dle odvětví ve vybraných provinciích v roce 2006

Tabulka V: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, zaměstnanost a nezaměstnanost v Kanadě

Tabulka VI: Import dle výrobků v letech 1995-2005 a jeho vývoj

Tabulka VII: Export dle zemí (a komodit) z vybraných provincií 1990–2005

Tabulka VIII: Import dle zemí do vybraných provincií 1990–2005

Tabulka IX: Export dle zemí a komodit v období 1990–2005

Tabulka č. I: Populace CMAs a vývoj v období 1996 – 2006

	Populace (v abs.)			Vývoj populace (v %)		
	1996	2001	2006	1996-2001	2001-2006	1996-2006
Abbotsford (bc)	136 480	147 370	159 020	8,0	7,9	16,5
Barrie (ON)	-	148 480	177 061	-	19,2	-
Brantford (ON)	-	118 086	124 607	-	5,5	-
Calgary (AB)	821 628	951 494	1 079 310	15,8	13,4	31,4
Edmonton (AB)	862 597	937 845	1 034 945	8,7	10,4	20,0
Greater Sudbury (ON)	165 618	155 601	158 258	-6,0	1,7	-4,4
Guelph (ON)	-	117 344	127 009		8,2	-
Halifax (NS)	342 966	359 183	372 858	4,7	3,8	8,7
Hamilton (ON)	624 360	662 401	692 911	6,1	4,6	11,0
Chicoutimi - Jonquière - Saugeny (QC)	160 454	154 938	151 643	-3,4	-2,1	-5,5
Kelowna (bc)	136 543	147 739	162 276	8,2	9,8	18,8
Kingston (ON)	144 528	146 838	152 358	1,6	3,8	5,4
Kitchener (ON)	382 940	414 284	451 235	8,2	8,9	17,8
London (ON)	416 546	435 600	457 720	4,6	5,1	9,9
Moncton (NB)	-	118 678	126 424	-	6,5	-
Montréal (QC)	3 326 447	3 451 027	3 635 571	3,7	5,3	9,3
Oshawa (ON)	268 773	296 298	330 594	10,2	11,6	23,0
Ottawa - Gatineau (ON/QC)	998 718	1 067 800	1 130 761	6,9	5,9	13,2
Peterborough (ON)	-	110 876	116 570	-	5,1	-
Québec (QC)	671 889	686 569	715 515	2,2	4,2	6,5
Regina (SK)	193 652	192 800	194 971	-0,4	1,1	0,7
Saint John (NB)	125 705	122 678	122 389	-2,4	-0,2	-2,6
Saskatoon (SK)	219 056	225 927	233 923	3,1	3,5	6,8
Sherbrooke (QC)	149 569	175 950	186 952	17,6	6,3	25,0
St. Catharines - Niagara (ON)	372 406	377 009	390 317	1,2	3,5	4,8
St. John's (NFL)	174 051	172 918	181 113	-0,7	4,7	4,1
Thunder Bay (ON)	126 643	121 986	122 907	-3,7	0,8	-3,0
Toronto (ON)	4 263 759	4 682 897	5 113 149	9,8	9,2	19,9
Trois-Rivières (QC)	139 956	137 507	141 529	-1,7	2,9	1,1
Vancouver (bc)	1 831 665	1 986 965	2 116 581	8,5	6,5	15,6
Victoria (bc)	304 287	311 902	330 088	2,5	5,8	8,5
Windsor (ON)	286 811	307 877	323 342	7,3	5,0	12,7
Winnipeg (MB)	667 093	676 594	694 668	1,4	2,7	4,1

Zdroj: Statistics Canada – 2001 a 2006 Census of Canada. <http://www.statcan.ca>.
Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. II: Tvorba HDP dle odvětví v letech 2002 a 2006

	HDP (v mil CAD)		HDP (v %)		Rozdíl (v %)
	2002	2006	2002	2006	2002-2006
Primér	57 561	64 654	5,9	5,9	12,3
Zemědělství, lesnictví, rybníctví, lov	20 700	25 070	2,1	2,3	21,1
Těžba surovin, ropy a zemního plynu	36 861	39 584	3,7	3,6	7,4
Sekundér	253 024	268 665	25,7	24,6	6,2
Veřejné technické služby	26 535	27 511	2,7	2,5	3,7
Stavebnictví	54 689	68 372	5,6	6,2	25,0
Výroba	171 800	172 782	17,5	15,8	0,6
Terciér	672 918	760 989	68,4	69,5	13,1
Obchod	111 879	135 929	11,4	12,4	21,5
Doprava a skladování	46 911	52 788	4,8	4,8	12,5
Finančnictví a pojišťovnictví, realitní služby	193 963	222 178	19,7	20,3	14,5
Profesionální, vědecké a technické služby	43 369	48 916	4,4	4,5	12,8
Administrativa, odpadové hospodářství a sanace	21 750	25 652	2,2	2,3	17,9
Vzdělávání	44 640	47 953	4,5	4,4	7,4
Zdravotnictví a sociální asistence	57 314	61 958	5,8	5,7	8,1
Informační a kulturní odvětví, rekreace	49 396	53 635	5,0	4,9	8,6
Ubytování a stravování	23 044	24 076	2,3	2,2	4,5
Další služby (kromě veřejné správy)	24 581	26 853	2,5	2,5	9,2
Veřejná správa	56 071	61 051	5,7	5,6	8,9
Celkem	983 503	1 094 308	100,0	100,0	11,3

Zdroj: Statistics Canada. <http://www.statcan.ca>. Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. III: Zaměstnanost dle odvětví v roce 2002 a 2006

	Zaměstnanost (v tis. obyč.)		Zaměstnanost (v %)		Rozdíl (v %)
	2002	2006	2002	2006	2002-2006
Primér	596	677	3,9	4,1	13,6
Zemědělství, lesnictví, rybníctví, lov	325	346	2,1	2,1	6,5
Těžba surovin, ropy a zemního plynu	270	330	1,8	2,0	22,1
Sekundér	3 283	3 309	21,4	20,1	0,8
Veřejné technické služby	132	122	0,9	0,7	-7,5
Stavebnictví	865	1 070	5,7	6,5	23,6
Výroba	2 286	2 118	14,9	12,8	-7,4
Terciér	11 432	12 498	74,7	75,8	9,3
Obchod	2 409	2 634	15,7	16,0	9,3
Doprava a skladování	761	802	5,0	4,9	5,5
Finančnictví a pojišťovnictví, realitní služby	895	1 041	5,8	6,3	16,2
Profesionální, vědecké a technické služby	987	1 090	6,4	6,6	10,4
Administrativa, odpadové hospodářství a sanace	580	690	3,8	4,2	19,0
Vzdělávání	1 007	1 158	6,6	7,0	15,0
Zdravotnictví a sociální asistence	1 617	1 786	10,6	10,8	10,4
Informační a kulturní odvětví, rekreace	715	745	4,7	4,5	4,2
Ubytování a stravování	985	1 015	6,4	6,2	3,0
Další služby (kromě veřejné správy)	686	701	4,5	4,3	2,2
Veřejná správa	789	837	5,2	5,1	6,1
Celkem	15 310	16 484	100,0	100,0	7,7

Zdroj: <http://www40.statcan.ca/01/cst01/econ40.htm>. Zpracovala: D. Merková.

Tabulka č. IV: Zaměstnanost dle odvětví ve vybraných provinciích v roce 2006 (tis. osob)

	Canada	Québec	Ontario	Alberta	Britská Kolumbie
Primér	677	104	139	192	79
Zemědělství	346	65	100	52	35
Těžba surovin, ropy a zemního plynu, lesnictví, rybaření	330	39	39	139	44
Sekundér	3 309	797	1 461	327	385
Veřejné technické služby	122	30	49	17	9
Stavebnictví	1 070	186	405	173	179
Výroba	2 118	581	1 007	138	198
Terciér	12 498	2 864	4 892	1 352	1 732
Obchod	2 634	629	1 016	282	354
Doprava a skladování	802	167	296	106	120
Finančnictví a pojišťovnictví, realitní služby	1 041	222	477	96	138
Profesionální, vědecké a technické služby	1 090	242	454	142	168
Administrativa, odpadové hospodářství a další pomocné služby	690	140	296	63	99
Vzdělávání	1 158	261	445	130	156
Zdravotnictví a sociální asistence	1 786	454	638	180	232
Informační a kulturní odvětví, rekreace	745	160	320	68	113
Ubytování a stravování	1 015	215	373	115	171
Další služby (kromě veřejné správy)	701	159	264	88	91
Veřejná správa	837	216	315	81	91
Celkem	16 484	3 765	6 493	1 871	2 196

Zdroj: <http://www40.statcan.ca/101/cst01/labor21c.htm>. Zpracovala: D. Merková.

Tabulka V: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, zaměstnanost a nezaměstnanost v Kanadě (v abs., v %)

	Pracovní síla		Zaměstnanost		Nezaměstnanost	
	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)	(tis.)	(%)
1981	12 236	65,0	11 305	65,0	931	7,6
1991	14 336	66,6	12 857	66,6	1 479	10,3
2001	16 110	65,9	14 946	65,9	1 164	7,2
2005	17 343	67,2	16 170	67,2	1 173	6,8

Zdroj: Canadian Economic Observer. Historical Statistical Supplement 2005/2006. Zpracovala: D. Merková.

Tabulka VI: Import dle výrobků v letech 1995-2005 (v mil. CAD) a jeho vývoj (%)

	Import (mil. CAD)				Podíl na importu (%)			
	1990	1995	2000	2005	1990-1995	1995-2000	2000-2005	1990-2005
87 - Motorová vozidla a jejich součásti	26 459	41 340	61 869	65 757	19,4	18,3	17,3	17,3
84 - Strojírenství	24 632	42 389	66 486	62 253	18,1	18,8	18,6	16,3
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	14 834	29 514	49 628	37 579	10,9	13,1	13,9	9,9
27 - Minerální paliva a oleje	8 648	8 187	18 571	35 008	6,3	3,6	5,2	9,2
39 - Plasty	3 557	6 855	11 611	13 668	2,6	3,0	3,3	3,6
90 - Optické přístroje	4 225	7 142	12 527	11 386	3,1	3,2	3,5	3,0

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.gc.ca. Zpracovala: D. Merková.

Tabulka VII: Export dle zemí (a komodit) z vybraných provincií 1990–2005 (v tis. CAD)

	1990	1995	2000	2005	Komodita (HS)
Alberta					
USA	11 720 548	21 528 483	49 193 046	72 556 037	27 - Minerální paliva a oleje 39 - Plasty a plastové výrobky 85 - Elektronické přís., elektrotechnika
Japonsko	1 100 319	1 822 160	1 354 069	1 347 021	12 - Olejiny a průmyslové plodiny 47 - Vlákna ze dřeva 02 - Maso
Čína	325 302	682 910	779 398	2 051 647	29 - Chemické výrobky (organické) 10 - Obilniny 39 - Plasty a plastové výrobky
Jižní Korea	342 063	535 042	598 540	556 352	
Mexiko	50 164	176 923	355 773	547 004	
Taiwan	154 952	272 969	235 741	199 951	
EU*	335 000	1 084 000	1 113 000	1 368 000	
celkem	15 484 688	27 779 762	55 879 975	81 306 274	
Britská Kolumbie					
USA	7 444 685	14 321 501	23 627 481	22 880 202	44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí 27 - Minerální paliva a oleje 48 - Papír a výrobky z něj
Japonsko	4 646 009	6 865 792	4 946 665	4 208 487	44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí 27 - Minerální paliva a oleje 26 - Rudy kovů, strusky, popel
Jižní Korea	611 307	982 459	946 088	1 180 410	27 - Minerální paliva a oleje 47 - Vlákna ze dřeva 76 - Hliník a výrobky z něj
Čína	200 645	503 603	755 770	1 361 155	
Itálie	348 381	646 659	617 530	568 917	
Německo	519 236	700 674	546 960	499 636	
EU	2 675 085	2 929 399	2 670 162	2 583 415	
celkem	17 164 622	28 304 161	35 483 637	35 510 139	
Ontario					
USA	62 664 348	116 239 057	193 114 392	178 326 905	87 - Motorová vozidla a jejich součásti 84 - Strojrenství 85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika
Velká Británie	1 374 507	1 903 688	2 306 224	4 575 568	71 - Perly, drahokamy 75 - Nikl a výrobky z něj 84 - Strojrenství
Mexiko	374 428	572 638	964 360	1 632 306	87 - Motorová vozidla a jejich součásti 84 - Strojrenství 85 - Elektronické přís., elektrotechnika
Norsko	469 677	674 339	707 905	1 361 167	
Čína	371 473	784 444	858 109	1 373 724	
Japonsko	731 211	800 654	843 716	1 089 735	
EU*	4 120 593	5 023 714	6 089 934	9 607 425	
celkem	72 986 000	131 047 000	207 079 000	200 796 000	
Québec					
USA	20 132 984	39 154 100	63 457 156	57 463 459	48 - Papír a výrobky z něj 85 - Elektronické přís., elektrotechnika 76 - Hliník a výrobky z něj
Velká Británie	902 563	904 436	2 163 246	1 473 235	88 - Letadla a kosmické lodě 85 - Elektronické přís., elektrotechnika 84 - Strojrenství
Německo	563 035	900 203	1 175 203	877 129	88 - Letadla a kosmické lodě 84 - Strojrenství 47 - Vlákna ze dřeva
Francie	514 999	985 248	844 933	992 333	
Nizozemi	736 945	583 448	588 534	744 999	
Japonsko	428 100	625 440	637 289	1 179 210	
EU*	3 665 394	4 928 591	6 451 412	6 426 627	
celkem	26 588 534	48 422 085	74 199 709	71 020 452	

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. *Zpracovala:* D.Merklová.

Tabulka VIII: Import dle zemí do vybraných provincií 1990–2005 (v tis./mil. CAD)

	1990	1995	2000	2005
Alberta (v tis. CAD)				
USA	3 325 945	5 556 994	8 961 448	11 544 997
Čína	16 306	43 791	162 269	1 000 267
Mexiko	35 000	70 488	408 385	600 796
Velká Británie	96 870	179 219	269 074	435 547
Německo	94 456	105 472	202 878	365 153
Itálie	53 789	74 654	146 731	245 052
EU	370 026	593 186	1 129 756	1 635 082
celkem	4 146 518	7 068 276	12 083 094	16 451 732
Britská Kolumbie (v tis. CAD)				
USA	6 291 062	10 657 118	13 350 349	14 163 749
Japonsko	4 426 914	3 129 472	6 443 337	4 607 632
Čína	216 393	952 890	2 960 688	7 508 756
Jižní Korea	519 541	546 068	1 479 797	2 306 706
Taiwan	414 384	494 277	992 530	841 186
Mexiko	76 549	227 840	419 230	729 557
EU	972 615	1 127 000	1 535 569	1 959 873
celkem	14 299 172	19 600 778	30 804 235	35 295 548
Ontario (v mil. CAD)				
USA	60 426	108 062	167 538	152 989
Mexiko	1 375	4 679	9 974	11 565
Čína	582	2 245	5 498	14 994
Japonsko	4 062	7 382	8 494	8 541
Německo	1 696	2 551	3 805	4 677
Velká Británie	1 503	1 973	3 273	3 039
EU*	6 666	9 754	15 169	18 339
celkem	79 212	143 921	227 158	228 595
Québec (v mil. CAD)				
USA	12 045	16 053	23 086	18 701
Velká Británie	2 161	2 451	7 836	5 193
Čína	548	1 306	2 410	5 280
Francie	1 414	1 789	2 048	2 554
Alžírsko	12	327	1 169	4 157
Německo	920	1 073	1 808	2 722
EU*	6 851	8 586	15 781	18 019
celkem	26 405	36 300	57 561	65 276

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D. Merklová.

Tabulka IX: Export dle zemí a komodit v období 1990–2005 (v mil./tis. CAD)

	1990	1995	2000	2005
USA (mil. CAD)				
87 - Motorová vozidla a jejich součásti	31 218	55 719	84 615	75 370
27 - Minerální paliva a oleje	12 828	21 496	52 801	84 282
84 - Strojírenství	9 503	19 453	30 520	26 253
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	5 705	10 490	27 361	15 111
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	4 370	10 172	16 618	17 886
celkem	111 557	207 753	359 289	365 765
Japonsko (tis. CAD)				
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	1 259 988	2 934 432	2 194 202	1 344 576
27 - Minerální paliva a oleje	1 487 316	1 276 887	759 536	871 442
47 - Vlákna ze dřeva	662 723	1 587 611	1 084 909	444 850
12 - Olejiny a průmyslové plodiny	713 767	967 393	720 088	908 695
26 - Rudy kovů, strusky, popel	964 204	725 187	477 715	840 127
03 - Ryby	516 054	875 015	521 818	467 394
celkem	8 230 259	12 061 195	9 283 650	9 170 140
Velká Británie (tis. CAD)				
71 - Perly, drahokamy, drahé kovy	182 185	69 589	190 727	3 071 871
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	149 528	385 164	1 181 204	889 824
84 - Strojírenství	373 477	437 626	770 230	746 075
75 - Nikl a výrobky z něj	232 466	479 328	420 776	557 649
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	600 398	243 426	169 406	118 892
48 - Papír a výrobky z něj	280 827	319 820	242 094	255 513
celkem	3 541 242	3 889 993	5 746 839	8 254 496
Čína (tis. CAD)				
10 - Obilniny	834 169	1 223 381	196 049	375 355
47 - Vlákna ze dřeva	133 371	330 603	591 715	893 571
31 - Hnojiva	152 991	307 194	413 931	436 155
29 - Chemické výrobky organické	15 388	74 270	215 487	943 369
84 - Strojírenství	158 402	235 416	283 208	455 460
87 - Motorová vozidla a jejich součásti	48 094	185 977	424 095	308 700
celkem	1 706 949	3 464 799	3 697 622	7 103 690
Německo (tis. CAD)				
47 - Vlákna ze dřeva	545 197	942 618	672 611	233 219
84 - Strojírenství	257 753	559 983	585 734	581 884
26 - Rudy kovů, strusky, popel	291 738	237 144	232 758	447 292
88 - Letadla a kosmické lodě	181 110	166 012	317 846	79 961
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	67 748	125 485	175 952	234 506
44 - Dřevo, dř. výrobky, dř. uhlí	107 749	193 991	116 068	68 898
celkem	2 323 214	3 317 348	3 154 743	3 236 632
EU (tis. CAD)				
84 - Strojírenství	1 442 694	1 737 357	2 564 336	3 021 742
47 - Vlákna ze dřeva	1 747 623	3 067 356	2 552 452	1 169 758
85 - Elektronické přístroje, elektrotechnika	442 022	877 956	1 873 465	2 300 833
71 - Perly, drahokamy, drahé kovy	405 609	192 945	701 920	4 047 468
88 - Letadla a kosmické lodě	523 089	958 886	1 993 375	1 291 861
26 - Rudy kovů, strusky, popel	1 253 851	1 147 852	1 105 388	1 017 283
celkem	12 949 673	17 054 610	19 622 577	24 974 993

Zdroj: Industry Canada. www.strategis.ic.gc.ca. Zpracovala: D.Merklová.